

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EV YÖNETİMİ EĞİTİMİ
AİLE EKONOMİSİ VE BESLENME EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

708832

**KADINLARIN EVSEL KATI ATIKLAR İLE İLGİLİ BİLGİ
DÜZEYLERİ İLE UYGULAMALARININ SAPTANMASI VE
BİR EĞİTİM MODELİNİN UYGULANMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Aybala DEMİRCİ**

10 8832

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

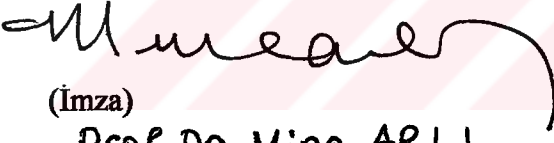
**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Suna BAYKAN**

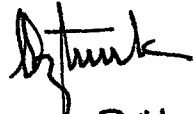
ANKARA-2001

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Aybala Demirci'ye ait “ Kadınların Evsel Katı Atıklar İle İlgili Bilgi Düzeyleri İle Uygulamalarının Saptanması ve Bir Eğitim Modelinin Uygulanması” adlı çalışma, jürimiz tarafından Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(İmza)
Başkan . . . Prof. Dr. Suna BAYKAN . . .
Akademik Ünvanı, Adı, Soyadı (Danışman)

(İmza)
Üye . . . Prof. Dr. Mine ARLI . . .
Akademik Ünvanı, Adı, Soyadı

(İmza)
Üye . . . Yrd. Doç. Dr. Bülent ÖZTÜRK . . .
Akademik Ünvanı, Adı, Soyadı

ÖNSÖZ

Çevre kirliliğinin hızla arttığı günümüzde; çevrenin korunması, kirliliğin önlenmesi için bireylerin özellikle kadınların etkin katılımına ihtiyaç duyulmaktadır. Bireylerin etkin katılımını ve çevre bilinci ile hareket etmelerini sağlamak ise ancak çevre eğitimi verilmesi ile mümkün olacaktır. Bu araştırma, kadınların verilen eğitimden yararlanma durumları ile kullanılan eğitim modellerinin etkinliğini saptamak amacıyla yapılmıştır.

Bu araştırmanın gerçekleşmesinde, değerli bilgisi ile yol gösteren, ilgisi ve desteği ile bana güç veren danışmanım Sayın Prof.Dr. Suna BAYKAN'a, bilgileriyle ışık tutan sayın Prof.Dr. Mine ARLI ve Prof.Dr. Işıl ŞİMŞEK'e, yardımlarını ve desteğini esirgemeyen Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyelerinden Yrd.Doç.Dr. Bülent ÖZTÜRK'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma yapabilmem için gerekli izni veren Ankara Büyükşehir Belediyesi Eğitim Kültür Daire Başkanı Sayın Ahmet Recep TEKCAN'a, Kızılay semti Belmek kursu yönetici ve öğretmenlerine ve araştırmaya katılan tüm kadın kursiyerler ile araştırmanın yazımındaki titizliği nedeniyle Sayın Safiye DOĞAN'a ve manevi desteklerinden dolayı aileme ve arkadaşlarıma ayrıca teşekkür ederim.

Haziran-2001

Aybala DEMİRCİ

ÖZ

Bu araştırma, kadınların evsel katı atıklar ile ilgili bilgi düzeyleri ile uygulamalarını saptamak ayrıca verilen eğitimin etkinliğini değerlendirmek amacıyla Ankara ilinin Kızılay semtindeki Belmek kurslarına devam eden 120 evli kadın üzerinde yürütülmüştür. Yüzyüze eğitim, el kitabı, yüzyüze eğitim ve el kitabı ayrıca kontrol grubu olmak üzere dört grubun her birine 30'ar kadın alınmıştır. Araştırmacı tarafından veri toplamak amacıyla geliştirilen görüşme formu, ön test olarak kullanılarak durum saptaması yapılmış ve bir eğitim programı hazırlanmıştır. Yüzyüze eğitim ve yüzyüze eğitim ile el kitabı verilen gruplara dört hafta boyunca evsel katı atıklar, çevre bilinci ile satın alma, evsel katı atıkların geri dönüşümü ve azaltılması, ambalaj malzemelerinin değerlendirilme şekli konularında eğitim verilmiş, el kitabı grubuna da bu konuları içeren el kitabı verilmiştir. Daha sonra, aynı görüşme formu son test olarak uygulanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS bilgisayar programından yararlanılmış; t-testi, korelasyon, varyans analizi uygulanmış, sayı ve yüzdeler verilmiştir. Gruplar arası farkın belirlenmesinde ise $P \leq 0.05$ önemlilik düzeyi kullanılmıştır. Kadınların %45.8'inin 45 ve üstü yaşta, %42.5'inin lise ve dengi okul mezunu olduğu ve %60.0'ının çalışmadığı, %94.4'ünün bir dernek veya vakfa üye olmadığı, %96.7'sinin ise çevre eğitimi almadığı saptanmıştır. Ayrıca ikamet ettikleri sokakta özel atık kumbarası bulunmayanların oranının %68.1 olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçları; tüm grupların ön test ve son test puanları arasındaki farkın önemli olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte; yüzyüze eğitim ve yüzyüze eğitim ile el kitabı verilen grupların puanlarının diğer gruplardan daha fazla oranda önemli bulunduğu saptanmıştır. Kadınlara evsel katı atıklarla ilgili olarak verilecek eğitimde, görsel ve işitsel araçların birlikte kullanılarak verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Evsel Katı Atıklar, Kadın Eğitimi

WOMEN'S KNOWLEDGE AND IMPLEMENTATION PERTAINING TO HOUSEHOLD WASTE, AND EVALUATION OF TRAINING MODEL

ABSTRACT

The goal of this study was to determine married women's knowledge and implementation about household waste. Also, effectiveness of given training model on household waste was examined. As a sample, 120 married women were chosen from BELMEK Skill Courses in Ankara. Before using training model, subjects were divided into four groups 30 women in each. These groups were designed as only lecture, only handbook, lecture and handbook, and control. Together data, an interview form was prepared by the researcher. At the beginning of the study, this form was given to the subjects of all groups about household waste in February 2001. Then, lecture group's and lecture and handbook group's subjects were trained during the four weeks in March. Subjects were informed about household waste, environmental consciousness, recycling and reducing household waste and taking advantage of packing materials. Handbook prepared and given to the related groups only at the beginning of training. After that, same interview form were given to the all subjects in April. Findings were analysed by SPSS computer program. To analyse data, paired sample t-test, correlation technique, one way variance analysis, means, and percents were used. The lowest significance level was accepted as 0.05. It has been found out that 45.8% of women were above 45 years old, 42.5% were graduated from high school or equivalent and 60.0% were housewives, 94.4% were not members of any foundations and 96.7% have not got environmental education. Among the 68.4% of subject reported that there was no recycle bin near their house or in their neighborhood. Results indicated that there was a significant difference between pretest and posttest scores of all four groups. Furthermore it was found that, only lecture group's and lecture and handbook group's scores were significantly higher than the other group's score. It was suggested that, in training of women about

household waste audio and video materials should be used together.

Keywords: Household Waste, Women's Training

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	i
ÖZ	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	3
1.2. Araştırmanın Önemi	3
2. KOnu İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER	4
2.1. Evsel Katı Atıklar	4
2.2. Çevre Eğitimi	14
2.3. Konu İle İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar	19
3. YÖNTEM	29
3.1. Evren	29
3.2. Örneklem	29
3.3. Sınırlılıklar	29
3.4. Veri Toplama Aracı	30
3.5. Deney Modeli ve Uygulanması	31
3.6. Eğitim Programının Hazırlanması ve Uygulanması	32
3.7. Verilerin Değerlendirilmesi	34
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	36
4.1. Kişisel ve Aileye Yönelik Bilgiler	36
4.2. Evsel Katı Atıklar İle İlgili Bilgi ve Uygulamaların Sonuçları	45
4.3. Evsel Katı Atıklar İle İlgili Bilgi ve Uygulamaların Gruplararası Karşılaştırılması ve t-Testi Sonuçları	78
4.4. Evsel Katı Atıklar İle İlgili Bazı Bilgi ve Uygulamalara Yönelik Ön Test ve Son Test Sonuçları	93
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	102

KAYNAKÇA.....	106
---------------	-----

EKLER

1. İzin Belgesi
2. Belmek Kurslarının Listesi
3. Ön Test ve Son Test Olarak Kullanılan Görüşme Formu
4. Evsel Katı Atıklar İle İlgili Bilgiler-El Kitabı

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo	Sayfa
1. Kadınların ve Eşlerinin Yaş, Eğitim, Çalışma Durumları, Mesleklerine, Bir Derneğe Üye Olma ve Çevre Eğitimi Alma Durumuna Göre Dağılımı	37
2. Evlilik Yıllarına, Ailedeki Kişi Sayısına ve Aile İle Birlikte Devamlı Yaşayan Kişilere Göre Dağılımı	39
3. Konuta Sahip Olma Durumu İle Oturulan Konutun Mülkiyet ve Niteliğine Göre Dağılımı	40
4. Sahip Olunan Araçlara ve Sayılarına Göre Dağılımı	41
5. Televizyon Kanal ve Programlarının İzlenme Sıklığına Göre Dağılımı	43
6. Özel Atık Kumbaralarına İlişkin Bilgilere Göre Dağılımı	44
7. Evsel Katı Atıklar ve Çevre Bilinci İle Satın Alma Eğilimine Yönelik Bilgilerin Ön Test Sonuçlarına Göre Dağılımı	46
8. Evsel Katı Atıklar ve Çevre Bilinci İle Satın Alma Eğilimine Yönelik Bilgilerin Ön Test'e Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	48
9. Atıkların Geri Dönüşümü ve Azaltılması İle İlgili Bilgilerin Ön Test Sonuçlarına Göre Dağılımı	50
10. Atıkların Geri Dönüşümü ve Azaltılması İle İlgili Bilgilerin Ön Test'e Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	51
11. Evsel Katı Atıklar ve Çevre Bilinci İle İlgili Satın Alma Uygulamalarının Ön Test Sonuçlarına Göre Dağılımı	52
12. Evsel Katı Atıklar ve Çevre Bilinci İle Satın Alma Uygulamalarının Ön Test'e Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	56
13. Evsel Katı Atıklar ve Çevre Bilinci İle Satın Alma Eğilimine Yönelik Bilgilerin Son Test Sonuçlarına Göre Dağılımı	59
14. Evsel Katı Atıklar ve Çevre Bilinci İle Satın Alma Eğilimine Yönelik Bilgilerin Son Test'e Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	61
15. Atıkların Geri Dönüşümü ve Azaltılması İle İlgili Bilgilerin Son Test Sonuçlarına Göre Dağılımı	63

Tablo	Sayfa
16. Atıkların Geri Dönüşümü ve Azaltılması İle İlgili Bilgilerin Son Test'e Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	64
17. Evsel Katı Atıklar ve Çevre Bilinci İle Satın Alma Uygulamalarının Son Test Sonuçlarına Göre Dağılımı	66
18. Evsel Katı Atıklar ve Çevre Bilinci İle Satın Alma Uygulamalarının Son Test'e göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	69
19. Ambalaj Malzemelerinin Değerlendirilme Şekli İle İlgili Bilgilerin Ön Test ve Son Test Sonuçlarına Göre Toplam Puanları	71
20. Ambalaj Malzemelerinin Değerlendirilme Şekli İle İlgili Bilgilerin Ön Test ve Son Test'e Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	73
21. Ambalaj Malzemelerini Değerlendirme Şekillerinin Ön Test ve Son Test Sonuçlarına Göre Toplam Puanları	75
22. Ambalaj Malzemelerini Değerlendirme Şekillerinin Ön Test ve Son Test'e Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	76
23. Evsel Katı Atıklar İle İlgili Genel Bilgilerin Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması	79
24. Çevre Bilinci İle Satın Alma Eğilimine Yönelik Bilgilerin Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması	82
25. Atıkların Geri Dönüşümü ve Azaltılması İle İlgili Bilgilerin Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması	84
26. Ambalaj Malzemelerinin Değerlendirilme Şekli İle İlgili Bilgilerin Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması	85
27. Evsel Katı Atıklar İle İlgili Uygulamaların Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması	86
28. Çevre Bilinci İle Satın Alma Uygulamalarının Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması	88
29. Ambalaj Malzemelerinin Değerlendirilme Şeklinin Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması	91

Tablo	Sayfa
30. Evsel Katı Atıklar İle İlgili Bilgi ve Uygulamalar Arasındaki Ön Test ve Son Test'e Göre Korelasyon Sonuçları.....	94
31. Gruplara Göre Ön Testten ve Son Testten Alınan Toplam Puanlar	97
32. Atıkları Azaltma İle İlgili Bilgi ve Uygulamaların Ön Test ve Son Test'e Göre Dağılımları.....	98
33. Evsel Katı Atıkların Toplanması ve Azaltılması İle İlgili Bilgi ve Uygulamaların Ön Test ve Son Test Sonuçlarına Göre Dağılımı.....	100

1. GİRİŞ

İnsanoğlu varolduğu günden bu yana, hem çevresindeki olaylardan etkilenmiş hem de çeşitli faaliyetleriyle çevresini etkileyerek içinde yaşadığı doğal ortam ile etkileşim içinde bulunmuştur (Nazlıoğlu, 1991; Yıldırım, 1997).

Çevre insan açısından ele alındığında, insanların ihtiyaçlarını karşılamak, neslini devam ettirebilmek için sürekli üretim ve tüketim faaliyetlerinde bulunduğu bir ortamdır. İnsanlar yaşamlarını sürdürebilmek ve yaşam standartlarını arttırabilmek amacıyla sınırsız sandıkları doğal kaynakları savurgan bir şekilde kullanmışlardır (Ünlü, 1995).

İnsan-doğa dengesinin bozulmasına yol açan çevre kirliliğinin temel nedeni, 19.yüzyılda başlayan ve hızla gelişen sanayileşme olgusudur (İlkin ve Alkin, 1991). Ayrıca hızlı kentleşme, nüfusun hızla artması ve teknolojik gelişmeler çevre sorunlarının ortaya çıkmasında da oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Özellikle hızlı nüfus artışı doğal kaynakların kullanımını, gelişen teknoloji ise üretim ve tüketimi arttırmış; tüketimdeki aşırılık da çevre sorunlarının daha da artmasına neden olmuştur. Bu nedenle 20.yüzyılın ikinci yarısından sonra çevre konusunda daha çok kaygı duyulmaya başlanmıştır (Ünlü, 1995; Karpuzcu, 1994).

Son yıllarda ülkemizde özellikle büyük şehirlerde ve turistik yörelerde katı atıklar önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Şehirlere çok yakın oluşturulan ve düzensiz olan çöp alanları toprağı kullanılamaz hale getirirken birçok sağlık sorunlarını ve tehlikeleri de içermektedir. Bu tehlikeli ve zararlı atıkların arazi doldurmada kullanılması, açığa bırakılması, plastik ambalajlar gibi doğada uzun süre parçalanmadan kalabilen malzemelerin yaygın olarak kullanımı ve düzenli bir şekilde toplanmaması toprak kirliliğine neden olmakta; bu atıkların uygun şartlarda toplanıp imha edilmemesi de insan ve çevre sağlığını olumsuz olarak etkilemektedir. Ayrıca cam, plastik, kağıt, metal ve benzeri malzemelerin kaynakta (evlerde veya kurumlarda) ayrılmaması ve yeniden değerlendirilmek üzere toplanmaması sonucunda çevre kirliliği sorunu yaşanmakta ve bunun yanı sıra ekonomik bir kayıp da meydana gelmektedir. Yapılan araştırmalar, Batı ülkelerindeki evsel katı atıkların üçte birinin ambalaj atığı olduğunu göstermektedir. Bu atıkların %48'inin kağıt,

%27'sinin cam, %11'inin plastik olduğu belirlenmiştir (Topbaş ve arkadaşları, 1998; Yılmaz ve Özdil, 1999).

Çevrenin korunması ancak toplumun bilinçlenmesiyle gerçekleşebilir, bunun için de çevre eğitiminin yaygın bir şekilde verilmesi gerekmektedir. Ülkemiz çevre sorunlarını “farketme” aşamasını geçerek artık “bilgilenme” aşamasına ulaşmıştır (Kuleli ve arkadaşları, 1996).

Çevrenin en önemli konusu insandır. Çevreyi koruyucu, çevre kirliliğini önleyici, çevreyi geliştirici tüm çabaların amacı; bireylerin rahat, huzur içinde sağlıklı bir çevrede yaşamalarının sağlanmasıdır. Dolayısıyla çevre konusunda verimli ve etkin çalışmalar yaparak başarılı sonuçlar alınmasını sağlamada sorumluluk sahibi yine bireylerdir. Bu nedenle; çevrenin korunması, kirliliğin önlenmesi, çevrenin iyileştirilmesi için bireylerin etkin katılımına ihtiyaç duyulmaktadır. (Ünlü, 1995). Bireylerin etkin katılımını ve çevre bilinci ile hareket etmelerini sağlamak ancak çevre konusunda eğitilmeleri ile mümkündür.

Çevre eğitiminde; okulöncesi eğitimi dönemindeki çocuklar, ilköğretim, lise ve üniversite öğrencileri, öğretmenler ile aileler özellikle kadınlar, kamu kurum ve kuruluşu elemanları, çiftçiler, avcılar, balıkçılar ve tekne sahipleri, turizm sektöründe çalışanlar hedef kitleyi oluşturmaktadır (Çevre Bakanlığı, 1996).

Ancak özellikle kadınlara çevre koruma çalışmalarında düşen rol ve sorumluluk oldukça fazladır. Çünkü kadınlar ailenin sağlığından, beslenmesinden ve çocukların yetiştirilmesinden sorumludur. Aynı zamanda kadın evdeki tüketim modelini belirleyen bir tüketici olarak da çevreye zarar vermeyen bilinçli bir seçim yapmak durumundadır (D.P.T., 1994a).

Son yıllarda ülkemizde kadınlar, gönüllü kuruluşlar içinde önemli ve aktif rol oynamaya başlamışlardır. Kadınların aile içindeki, temel besin maddeleri ve enerji kaynaklarının kullanımı, çocuklara ilk çevre eğitiminin verilmesi konusundaki önderlikleri, onları çevre koruma konusunda erkeklerden daha ilgili ve duyarlı kılmaktadır (Ünlü, 1995). Bu nedenle de kadınlar çevre eğitimi sürecinin aktif ve eşit katılımcıları olarak düşünülmektedir. (Devlet Bakanlığı, 1993).

Türkiye’de kadınların çevre duyarlılığının belirlenmesine yönelik Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğünce yapılan çalışmalar, çevre eğitim ve katılım konusunda kadınların eğitime ihtiyaçları olduğunu ortaya koymuştur (Doğan, 1997). Dolayısıyla “eğer bir erkeği eğitirsen yalnız bir bireyi eğitirsin; ama bir kadını eğitirsen tüm nesli eğitmiş olursun” deyişi de gözönünde bulundurularak kadınların çevre konusunda eğitilmeleri sağlanmalıdır (D.P.T., 1994a).

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma evli kadınların; evsel katı atık konusundaki bilgi düzeylerinin ve uygulamalarının belirlenmesi ayrıca bir eğitim modelinin uygulanması ve etkinliğinin saptanması amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür. Araştırmanın alt amaçları ise;

- Kadınların bu konularda eğitime olan ihtiyaçlarını saptamak,
- Kadınların çevre bilinci ile alışveriş yapıp yapmadıklarını belirlemek,
- Geri dönüşüm işareti ile çevre dostu kavramını bilme durumlarını ortaya koymak,
- Kadınların eğitim öncesi ve sonrası bilgi ve uygulama değişikliklerini saptamak,
- Kadınların bilgi ve uygulamaları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak,
- El kitabı ve sınıfta yüz yüze eğitim ile hem yüz yüze eğitim hem de el kitabı verilerek yapılan eğitim modellerinin etkinliğini saptamaktır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Kadınların sosyal hayatın her kesiminde üstlendikleri görevler ve buna ek olarak evdeki temizlik, yemek hazırlama, çocukların bakımı, alışveriş ve benzeri görevleri gereği çevre ile ilişkileri fazladır. Bu nedenle kadınların, çevre bilinci ile hareket etmeleri ve çevre ile ilgili çalışmalara katılmaları gerekmektedir. Ancak bu şekilde çevre korunması çalışmaları başarılı bir şekilde yürütülebilecektir (Doğan, 1997).

2. KONU İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

2.1. Evsel Katı Atıklar

Bu bölüm; katı atık ve evsel katı atık tanımı, evsel katı atıkların bileşimi, miktarı, evsel katı atıkların toplanması ve evsel katı atıklardan kaynaklanan başlıca sorunlar alt bölümlerinden oluşmaktadır.

Katı atık ve evsel katı atık tanımı: İnsanların sosyal ve ekonomik faaliyetleri sonucu işe yaramaz hale gelen ve akıcı olabilecek kadar sıvı içermeyen her türlü madde ve malzeme katı atık olarak; günlük faaliyetler sonucunda ev ortamında ortaya çıkan ve atılan, belli zamanlarda toplanması gereken her türlü atık ise evsel katı atık olarak tanımlanabilir (T.Ç.S.V., 1991; Güler ve Çobanoğlu, 1996).

Evsel katı atık bileşimi ve miktarı: Evsel katı atık bileşim ve miktarları, toplumların tüketim alışkanlıklarına, sosyo ekonomik ve kültürel yapılarına, nüfus özelliklerine göre farklılıklar göstermektedir. Bununla birlikte nüfusun artması, yaşam standartının yükselmesi, sanayi ve teknolojinin hızla ilerlemesiyle birlikte ambalajlı ürünlerin artması hem günümüz evsel katı atık bileşimini değiştirmiş hem de kişi başına düşen evsel katı atık miktarını arttırmıştır (Gökdayı, 1997; Pamukçu, 1995; Yüceil, 1997; Karpuzcu, 1994).

Genel olarak evsel katı atıklar;

- Yiyecek atıkları ile
- Kağıt
- Cam
- Plastik
- Metal (teneke-alüminyum) gibi ambalaj malzemelerinin atıklarından oluşmaktadır.

Coğrafi bölgeler, mevsimler, tüketim alışkanlıkları, kişilerin eğitim durumları, gelenek ve görenekler oluşan atık miktarını değiştirmektedir. Türkiye’de 1960’lı yıllarda evsel katı atık miktarı yılda 3-4 milyon ton iken bugün yılda toplam 18-20 milyon ton kadardır. Bu atıkların yaklaşık yüzde 12-15’i geri kazanılabilir nitelikli kağıt ve karton, metal, plastik ve cam gibi malzemelerden oluşmaktadır.

Geri kazanılabilir atıkların çöplerde kapladığı alan ise yüzde 35'lik oranı teşkil etmektedir. Türkiye'de günlük olarak yaklaşık 65-70 bin ton atık toplanmakta; bu atıkların yaz aylarında %8.5-%22.9'u, kış aylarında ise %3.7-%15.6'sı cam, metal, plastik, kağıt-karton gibi geri kazanılabilir nitelikli atıklardan oluşmaktadır (Anon, 1998; Metin, 2000; Ceylan, 2001; Çevre Bakanlığı, 1995). Türkiye'de oluşan evsel katı atık miktarları incelendiğinde; %20-23 ile yiyecek atıkları, %10-12 ile kağıt ikinci sırada yer alırken bunları %2.3-3.5 ile plastik, %1.5-2.0 ile metal ve cam gibi ambalaj atıkları izlemektedir (Topbaş ve arkadaşları, 1998).

Evsel katı atıkların toplanması ve geri kazanımı: Evsel katı atıklar özellikle yeniden işlenerek geri kazanılabilen atıklar hem önemli bir hammadde kaynağı hem de büyük bir ekonomik değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla evsel katı atıkların, evlerde niteliklerine göre gruplandırılarak ayrı ayrı poşetlerde toplanıp, atılması zorunlu bir ihtiyaç haline gelmiştir. Nitekim gelişmiş pek çok ülkede evsel katı atıklar evlerde niteliklerine göre ayrılarak toplanmakta ve yeniden değerlendirilerek ekonomik bir kazanç sağlanmaktadır (Gökdayı, 1997; Güler ve arkadaşları, 1995).

Katı atıkların geri kazanılmasında başlıca iki yöntem bulunmaktadır:

Merkezi ayırma sistemi: Bu sistemde atılan tüm evsel katı atıklar aynı poşette toplanmakta ve tesislerde çeşitli yöntemler uygulanarak ayrıştırılıp geri kazanılmaktadır. Bu sistemin gerçekleştirilebilmesi için tesislere ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak bu tesislerin maliyetleri oldukça yüksektir. Ayrıca bu yolla geri kazanılan maddelerin kalitesi düşük olduğu için özellikle gelişmiş ülkelerde bu yöntem yerine kaynakta ayırma yöntemi kullanılmaktadır.

Kaynakta ayırma sistemi: Bu sistemde ise evsel katı atıklar; atıldıkları yerde, evlerde, ailelerin katılımı ile gruplandırılarak ayrı ayrı poşetlerde toplanmak suretiyle geri kazanılabilir. Bu sistemin verimli olabilmesi için herşeyden önce halkın eğitilmesi bunun yanında üretici firmaların ambalaj malzemelerinde depozito ve geri alma zorunluluğunu getirmesi gerekir. Ülkemizde katı atıkların niteliklerine göre ayrı ayrı toplanıp atılması henüz yaygın değildir. Ancak üretici firmaların bazıları

ambalaj malzemelerini promosyon yolu ile geri almaktadır (Gökdayı, 1997; Yüceil, 1997).

Katı atıkların niteliklerine göre ayrı ayrı sınıflandırılarak toplanmasında ailelere, özellikle kadınlara önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu nedenle, evlerde özellikle kağıt ve karton, cam, metal, plastik gibi ambalaj atıkları ayrı ayrı poşetlerde, yiyecek atıkları ise ayrı poşetlerde toplanmalı ve birbirleri ile bulaşması önlenerek tekrar kullanılabilmesi sağlanmalıdır. Çünkü yiyecek atıkları ile ambalaj atıkları birbirleri ile temas ettiklerinde ya da karıştırıldıklarında kıymetini ve kalitesini kaybederek geri kazanılamaz hale gelmektedir. Bu amaçla yerel yönetimlerin ve kurumların sokaklara koyduğu özel atık kumbaralarından yararlanılmalı, eğer özel atık kumbaraları bulunmuyorsa ilgili kurumlardan koyulması talep edilmelidir. Böylece evsel katı atıkların bilinçli toplanıp geri kazanılmasının sağlanması hem çevre kirliliğini azaltmakta hem de ekonomiye katkı sağlamaktadır (Çevre Bakanlığı, 1995).

Piller evsel katı atık sınıflandırmasında yer almamakla birlikte, evlerde toplanıp atılması ve kadınların bu konuda bilgiye ihtiyaç duymaları nedeniyle araştırma kapsamına pillerin atılması konusu da dahil edilmiştir.

Piller normal bir atık gibi değerlendirilmemeli ve ayrı toplanmalıdır. Çünkü pillerin çöpe atılması durumunda, meydana gelebilecek bir sıkışma sonucu içlerindeki zehirli maddelerin zamanla ayrışmaları toprağa ya da suya oradan da insana geçmesi mümkündür (Pamukçu, 1995). Bu zararlı maddeler de insan sağlığını olumsuz etkileyip sağlık sorunlarına neden olur. Piller mutlaka diğer atıklardan ayrı ağız sıkıca bağlanmış bir poşetle atılmalıdır. En uygunu belediyelerin pil gibi tehlikeli atıkları belli bir gün ayrıca toplatmasıdır. Bu konu ile ilgili olarak Katı Atıkların Yönetmeliğinde; tüketicilerin kullanılmış akü ve piller ile ilaç artıklarını evsel katı atık ile birlikte karışık şekilde atmaları yasaklanmıştır (Resmi Gazete, 1991).

Evsel katı atıklardan kaynaklanan başlıca sorunlar: Günümüzde evsel katı atıkların miktarı her ülkede gün geçtikçe artmakta bu durum da toplum ve çevre sağlığını tehdit eden problemlerin gündeme gelmesine neden olmakta ve artık

21.yüzyılda evsel katı atıklar dünyada en önemli sorunlardan biri olarak kabul edilmektedir.

Evsel katı atık sorununun temelinde, her türlü maddenin savurgan bir şekilde tüketilmesi, tüketildikten sonra ise uygun şekilde toplanmaması ve geri kazanılamaz hale gelmesi yatmaktadır. Bunun dışında pek çok şehirde katı atıkların çöp alanlarına rastgele dökülmesi, çeşitli mikropların üremesine neden olarak çevre ve insan sağlığını tehdit etmektedir. Sinek ve fare gibi hayvanlar çöp alanlarından hastalık taşımakta ve bulaşıcı hastalıkları çevreye yayabilmektedir. Katı atıklar aracılığıyla 200 çeşit bulaşıcı hastalığın taşınıp bulaştığı bilinmektedir. Ayrıca yağışlardan sonra çöp alanlarından sızan sular toprağa geçerek bu yolla yer altı sularının kirlenmesine neden olmaktadır. Katı atıkların havasız ortamda bozulmaları sonucu başta metan olmak üzere karbondioksit, azot ve hidrojen sülfür gazları oluşmakta ve bu gazlar bazı hallerde metan zehirlenmelerine, patlama ve yangın gibi tehlikelere yol açabilmektedir.

Son yıllarda teknolojik gelişmelerle birlikte plastik, alüminyum gibi doğada uzun süre parçalanmadan kalabilen ambalaj malzemelerinin kullanımının artması ve düzenli bir şekilde toplanmaması toprak kirliliğine, plastiklerin yakılması ise hava kirliliğine neden olmaktadır (T.Ç.S.V., 1982; Karpuzcu, 1994; T.Ç.S.V., 1991; Topbaş ve arkadaşları, 1998).

Evsel Katı Atıkları Azaltmanın Yolları

Bugün dünyada, günlük faaliyetler sonucunda kaynakların savurgan bir şekilde tüketimi evsel katı atıkların miktarını arttırmış dolayısıyla çevreye verdiği zararların önemli boyutlara ulaşmasına neden olmuştur. Çevredeki kaynakları sürekli tüketerek çevre kirliliğinin yaratılmasında olduğu gibi, çevre bilinci ile hareket ederek çevre kirliliğini arttıran atıkların azaltılmasını sağlamada bir tüketici olarak bireylerin çeşitli rolleri bulunmaktadır. Kısacası; çevre kirliliğini azaltmanın, çevreyi korumanın en kısa ve doğru yolu daha az atık üretmektir (Bayraktar, 1991; Anon, 1997).

Bunun için;

- Mümkün olduğu kadar tekrar tekrar kullanım alışkanlığı edinilerek evde boşalan şişe, kutu ve benzeri ambalaj malzemeleri başka amaçlarla kullanılmalı,
- Kağıt havlu, peçete yerine yıkanabilir bez havlu ve peçete seçilmeli,
- Kullanılıp atılan plastik veya kağıt bardak, tabak, çatal ve benzeri yerine cam veya porselen olanlar kullanılmalı,
- Alışverişte bir kere kullanılıp atılan plastik poşetler yerine sürekli kullanılabilen bez çanta, sepet veya file kullanılmalı, eğer plastik poşet kullanılıyorsa birden fazla kez kullanılmalı; örneğin; çöp poşeti olarak değerlendirilmeli,
- Pille çalışan saat, hesap makinesi, oyuncak gibi cihazlar yerine pilsiz veya güneş enerjisiyle çalışanlar tercih edilmeli,
- Kullanılıp atılan piller yerine şarj edilebilir piller kullanılmalı,
- Kullanılmış eşya ve giysiler, çocukların oyuncakları ve kitaplar ihtiyacı olan diğer kişilere verilmeli,
- Bozuk ya da kullanılmayan eski model bilgisayarlar elektrik veya elektronikçilere, bu işin eğitimini alanlara verilmeli,
- Yiyecekler saklanırken plastik sarıcılara (strech) veya alüminyum folyolara sarmak yerine tekrar tekrar kullanılabilen saklama kaplarına koyulmalı,
- Hazır yoğurt, ayran, konserve yiyecek, komposto, turşu, meyve suyu ve bunun gibi yiyecekleri satın almak yerine evlerde yapma teşvik edilmeli,
- Not almada, karalama yapmada daha önceden kullanılan kağıtlar, zarflar kullanılmalıdır.

Böylece hem aile bütçesine katkıda bulunulabilir hem de atık miktarı azaltılarak çevre kirliliği önlenabilir (Çevre Bakanlığı, 1995; Apak, 1996; Anon, 1997; Düren 1999; Anon, 2001).

Evsel Katı Atıkların Tekrar Değerlendirilmesinin Sağladığı Faydalar

Günümüzde hemen hemen tüm ürünler kağıt, cam, metal ve plastik gibi ambalajlar içinde satılmakta; dolayısıyla katı atık miktarı sürekli artmaktadır. Bununla birlikte ambalaj üretiminde kullanılan tüm malzemeler yeniden değerlendirilebilir nitelikte olup, ayrı ayrı toplandıklarında kağıt, plastik, cam ve metal gibi her türlü kullanılmış ambalaj malzemesi geri dönüşüme tabî tutularak yeniden kullanıma sunulabilir (Çevre Bakanlığı, 1995). Örneğin; bir ton kağıdın geri dönüşümü ve kullanılması 17 ağacın, 21 bin litre suyun tasarruf edilmesi 30 kg daha az havanın kirlenmesi ve 2.3 metre küp daha az atık anlamına gelmektedir. Geri dönüşen her bir ton cam ile beraber yaklaşık 100 litre petrol tasarruf edilmektedir. Türkiye’de yıllık 3 milyon ton geri kazanılabilir atığın ekonomik değerinin 150 trilyon lirayı bulduğu da yetkililer tarafından tahmin edilmektedir. Bu örneklerden anlaşılacağı üzere, evsel katı atıkların tekrar değerlendirilmesi ile elde edilecek faydaları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Atık miktarı ve çevre kirliliği azalır,
- Malzeme tüketimini azaltarak doğal kaynakların korunmasını sağlar,
- Enerji tasarrufu sağlar,
- Ormanların korunmasını sağlar,
- Maden yataklarının çabuk tükenmesi önlenir,
- Hammadde israfı önlenmiş olur,
- Aile bütçesine katkıda bulunulabilir,
- Evsel katı atıkların tekrar değerlendirilmesi ve ülke ekonomisine yeniden kazandırılması ekonomik kazanç sağlar (Giritli; 1991; Kışlalıoğlu ve Berkes, 1993; Çevre Bakanlığı, 1995; Ejder ve Demirel, 1995; Anon, 2001).

Bilinçli Alışverişte Dikkat Edilmesi Gerekenler

Çevreyi düşünerek yapılan her alışveriş çevrenin korunmasında ilk ve önemli bir adım olduğu gibi aynı zamanda satın alınan ürünlerin günlük hayatta bilinçli bir şekilde kullanımı da aynı derecede önemlidir (Çevre Bakanlığı, 1995). Bu noktada, çevreye duyarlı ve çevre bilincine sahip bireylere ihtiyaç duyulmakta ve bu bireylere de özellikle alışverişlerde çeşitli sorumluluklar düşmektedir.

Bilinçli bir alışverişte tüketici;

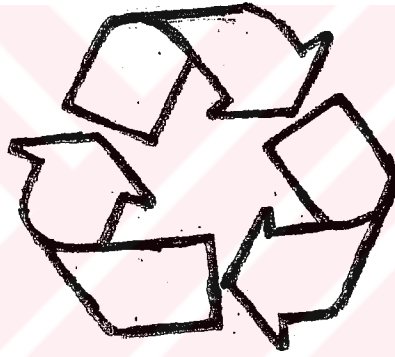
- Çevreye zarar vermeyen, çevre dostu ürünleri tercih ederek özellikle plastik ve metal ambalajlı ürünleri satın almak yerine cam, kağıt ve karton olanları satın almalı,
- Mümkün olduğu kadar ambalajlı ürünler satın almaktan kaçınmalı,
- Ambalajının geri dönüşümü mümkün olan ürünleri satın almalı,
- Pil ile çalışan ürünler yerine pilsiz veya güneş enerjisiyle çalışanları satın almalı veya kullanılıp atılan piller yerine şarj edilebilen pilleri tercih etmeli,
- Kullanılıp atılan plastik veya kağıt tabak, bardak, çatal satın almak yerine uzun süre kullanılabilen cam veya porselen olanları satın almalı,
- Plastik ambalajlı şişelerdeki sıvı deterjanlar yerine karton kutulardaki toz deterjanları satın almalı,
- Konsantre ürünleri veya eko-paket olarak tanımlanan, yeniden kullanılabilir ambalajı olan ürünleri tercih etmeli,
- Toptan alışveriş yapmaya çalışmalı,
- Satın almadan önce mutlaka ihtiyacı olup olmadığını düşünmeli,
- Alışveriş yaparken ürünün fiyatı kadar sağlamlığını ve kolay tamir edilebilirliğini de gözönünde bulundurmalı,
- Plastik sarıcılarla paketlenmiş meyve, sebze ve benzeri yiyecekleri satın almamalı,
- Atık miktarını azaltan, enerji tasarrufu ve doğal kaynakların korunmasını sağlayan depozitolu ürünleri tercih ederek aynı zamanda aile bütçesine katkıda bulunmalı,
- Çevre dostu olarak bilinen deterjanlar satın alıp, gereğinden fazla kullanmamalı,
- Ozon tabakasına zarar veren sprej ve aerosol boyaları satın almaktan kaçınılmalıdır (Madran, 1991; Anon 1994; Ejder, 1995; Çevre Bakanlığı, 1995).

Geri Dönüşüm Kavramının Tanımı ve İşareti İle Çevre Dostu Kavramının Tanımı

Ambalaj atıkları biriktikçe ve tekrar değerlendirilmedikçe büyük israfa neden olacak ve dünya için önemli bir sorun olmaya devam edecektir. Bu sorunun çözümünün ise geri dönüşüm olduğu düşünülmektedir (Anon, 1995).

Geri dönüşüm kavramı; katı atık içindeki cam, plastik, metal, kağıt ve karton gibi malzemelerin fiziksel, kimyasal ve biyolojik işlem ve süreçlerden geçirilerek ikincil ürün ve hammadde elde edilmesi yani yeniden değerlendirilmeleri olarak tanımlanabilir (Yüceil, 1997).

Geri dönüşüm işareti;

şeklindedir (Resmi Gazete, 1991).

Çevre dostu kavramı ise; çevreye daha az veya hiç zarar vermeyen ayrıca geri dönüşüme uygun malzemeler olarak tanımlanmaktadır.

Günümüzde ambalajların tercih edilmesinde dikkat edilen özelliklere çevre dostu olması ve geri dönüşümlü olması gibi özellikler de eklenmiştir.

Geri Dönüşüme Uğrayan Atıkların Kullanıldıkları Yerler

Katı atıkların, kaynağında; evde, okulda, işyerinde ayrılarak toplanıp geri dönüştürülmeleri sağlanmaktadır. Geri dönüştürülmüş katı atıklar sonradan farklı biçimlerde farklı alanlarda ya da yerlerde tekrar kullanıma hazır hale gelmektedir.

Geri Dönüşüm Maddeleri ve Sonradan Kullanım Biçimleri

Geri Dönüşüm Maddeleri	Kullanım Biçimleri
1. CAM	Sonsuz defa geri dönüştürülebilir. Öğütülerek toz haline getirilen cam kırıkları yeniden eritilmek suretiyle cam malzeme üretiminde kullanılır. Pencere camı, araba camı, cam şişe ve benzeri eşya yapılabilir.
2. METAL	Alüminyum ve tenekeden imal edilen meşrubat ve konserve kutusu ile yeniden metal ürünler üretilir.
3. KAĞIT/KARTON	Gazete, ambalaj kağıt ve kartonları geri dönüştürülerek ikinci kalite kağıt ve ambalaj malzemesi üretilir.
4. PLASTİKLER	Plastik poşet, boru, genel amaçlı plastik eşya ve malzemeler kova, leğen, saksı, panjur gibi, otomobil parçaları, şişe, su geçirmez plastik eşya ve malzemeler, inşaat malzemeleri, sentetik fiberden yapılma tekstil ürünleri, iplik, halı dokuması, tel örgü, PVC, oyuncak, büro malzemeleri üretilir.

(Ejder ve Demirel, 1995; Korkut, 1993; Anon, 1995).

Türkiye’de Katı Atık ve Çevre İle İlgili Yasal Düzenlemeler

Çevrenin korunmasında devletin veya bireyin yürüttüğü çalışmalar, aldığı önlemler, tek başına yeterli olmamakta bu çalışmaları destekleyen yasal düzenlemelere de ihtiyaç duyulmaktadır. Bu amaçla her ülkede olduğu gibi ülkemizde de çevrenin korunmasını esas alan yasal düzenlemelere başvurulmuştur.

Türkiye’de 1961 Anayasasında çevrenin korunmasıyla ilgili doğrudan bir hükme yer verilmezken, dolaylı olarak ilişki kurulabilecek bazı hükümler bulunmaktadır. Ancak 1961 Anayasası sonrası yeni bir Anayasa hazırlanması çalışmalarına başlandığında, Anayasa ile ilgili ilk teklifin çevre konusu ile ilgili olduğu belirlenmiştir (Alper, 1997). Böylece 1982 Anayasası’nın 56.maddesinin birinci fıkrasında çevre ile ilgili şu hüküm yer almıştır.

“Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.”

Yine aynı maddenin ikinci fıkrasında çevreyi geliştirmenin ve çevre sağlığını korumanın, çevre kirliliğini önlemenin devletin ve vatandaşların görevi olduğu dile getirilmiştir (T.C. Anayasası, 1999). 9 Ağustos tarihli 2872 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevre Kanununda da; çevrenin korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesinin gerçek ve tüzel kişilerle vatandaşların görevi olduğu ve bu kişilerin bu konuda alınacak tedbirlere ve belirlenen esaslara uymakla yükümlü olduğu ilkesi yer almaktadır. Bu hükümlerden anlaşılacağı gibi, devlet, özel işletmeler ve vatandaşlar olmak üzere her kurum ve bireye çevrenin korunmasında önemli sorumluluklar düşmektedir.

Bununla birlikte 1580 sayılı Belediyeler Kanunu, 1593 Sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu, 3030 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 6831 Sayılı Orman Kanunu gibi kanunlar da çevre ile ilgili değerleri içermektedir (TÜBİTAK ve T.T.G.V., 1999).

Türkiye’de çevre ile ilgili pekçok yönetmelik ve tüzük bulunmaktadır. Ancak tüm kanun, yönetmelik ve tüzüklerin günümüz çevre sorunlarına cevap verip vermediği, eksikliklerin ve cezai yaptırımların yetersizliği gözden geçirilip, bu yasal düzenlemelerin etkin şekilde işler duruma getirilmesi de gerekmektedir (Özbey, 1998).

Türkiye’de katı atıklarla ilgili mevzuat incelendiğinde; konu ile ilgili çeşitli kanun ve yönetmeliklerin bulunduğu görülmektedir. Katı atıklarla ilgili olarak 1580 sayılı Belediye Kanunu, 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu, 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu ile 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun ve 3621 sayılı Kıyı Kanunu bulunmaktadır.

Su Kirliliği Kontrolü, Zararlı Kimyasal Madde ve Ürünlerin Kontrolü, Hava Kalitesinin Korunması, Katı Atıkların Kontrolü, Tıbbi Atıkların Kontrolü, Tehlikeli Atıkların Kontrolü ve Çevresel Etki Değerlendirilmesi yönetmelikleri ise katı atıklarla ilgili olarak yürürlükte olan yönetmeliklerdir (TÜBİTAK ve T.T.G.V., 1999).

Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği, 14.03.1991 tarihli 20814 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin 18.maddesiyle “katı atıkların, üretici ve taşıyanları tarafından denizlere, göllere ve benzeri alıcı ortamlara, caddelere, ormanlara ve çevrenin olumsuz yönde etkilenmesine sebep olacak yerlere dökülmesi yasaklanmış ve atıkların taşınmasından belediyeler sorumlu tutulmuştur. Ayrıca katı atıkların bertarafı ile ilgili olarak konut ve işyerlerinden daha az atık atılmasının sağlanması, atık içerisine zararlı maddelerin atılmasını önlemek, katı atıkları değerlendirme ve maddesel geri kazanma çalışmalarına katılımı sağlamak üzere ilgili kişilere yönelik olarak gerekli eğitim çalışmalarının müsteşarlık, mahallin en büyük mülki amiri ve belediyelerin sorumluluğunda olduğu vurgulanmıştır.

Türkiye’de bu yönetmelik cam, kağıt, plastik ve metal gibi ambalaj malzemelerinin geri kazanımı konusunda da önemli bir adım atmış ve bu çalışmaları yasal bir çerçeveye oturtmuştur. Belediyeler, katı atıkların çevreye zarar vermeden bertarafını ve değerlendirilmesini kolaylaştırmak, çevre kirlenmesini önlemek ve ekonomiye katkıda bulunmak amacıyla atıkları ayrı ayrı toplama ve bunlarla ilgili tedbirleri alma ile yetkili kılınmıştır (Resmi Gazete, 1991).

2.2. Çevre Eğitimi

Toplumun çevre sorunlarına karşı duyarlılığının artırılması, bu sorunlara karşı gerekli önlemlerin alınması ve çevre bilincinin oluşturulup kalıcılığının sağlanmasında, yaygınlaştırılmasında eğitime ihtiyaç duyulmaktadır.

Çevre Eğitimi, Amaç ve Hedefleri: Çevre eğitimi bireyin; fiziksel ve sosyal çevresiyle ilgili değerleri, tutumları ve kavramları tanıması ve ayırdetmesidir. Ayrıca çevre eğitimi, toplumu oluşturan bireylerde yaşamları boyunca olumlu davranış değişikliklerinin sağlanması, bu kapsamda birey-çevre ilişkisinin benimsetilerek, çevreye sahip çıkılmasının sağlanmasıdır (Doğan, 1997; Çevre Bakanlığı, 1993).

Çevre eğitiminin temel amacı; eğitim ve öğretim sürecinden geçen bireylerin çevre konularında duyarlı davranışlarının oluşmasını sergileyebilmelerine imkan veren ve teşvik eden bilgi, beceri ve değer yargılarına sahip vatandaşlar olarak yetişebilmelerine yardımcı olmaktır. Çevre bilincini geliştirebilmenin yolu, tüm bireylere çevre eğitimi verebilmektir.

Dolayısıyla çevre eğitimi, toplumun tüm kesimlerindeki bireylere çevre konusunda bilgilendirme, bilinçlendirme ve kalıcı davranış değişikliği kazandırma amacını taşımaktadır (Gürseler, 1992; Doğan, 1987; D.P.T., 1994a).

Bu amaçlar doğrultusunda, çevre bilincine sahip bireylerden bir toplum yaratabilmek için gereken çevre eğitiminin belirlenen temel hedefleri şunlardır:

- Birey çevresinde gelişen çevre ve doğa olaylarına karşı daha duyarlı bir yaklaşım imkanı yaratacak ve çevredeki olayları duyu organları yoluyla algılayabilecek,
- Yapay çevre ile doğal çevrenin özelliklerini karşılaştırmalı olarak çözümleyip, aralarındaki etkileşim ağını inceleyebilecek,
- Çevre araştırmaları yapabilmek için gerekli teknik ve metodları öğrenip uygulayabilecek,
- Çevre bilimleri ile diğer disiplinler arasındaki dinamik ilişkileri ve kaçınılmaz bağlantıları inceleyip kavrayabilecek,
- Karar verme yeteneği gelişmiş, böylece çevre sorunlarını tanımlayıp çözümlemeyi gerçekleştirecek işlev ve becerileri kazanmış,
- Çevre ile ilgili olayları izleyip kişinin ister yakınında ister uzağında meydana gelmiş olsun bu olaylarla bütünleşmesinin önemini hisseden,
- Yakın çevresinde ve kendi yaşam ortamında doğayı koruma felsefesini geliştirip uygulayabilen,
- Sosyal yaşamında gerekli olan; özgüven, sorumluluk, yaratıcılık, kendini diğerlerine anlatabilme, inandığını uygulayabilme gibi özellikleri gelişmiş,
- Sahip olduğu değer yargılarının neler olduğunu bilen ve diğer kişilerin aynı değer yargılarına sahip olmaması halinde doğan çelişkilerin uzlaşma ile nasıl giderilebileceğini bilen,
- Doğal çevrenin özelliklerini bozmayacak hatta korumak ve geliştirmek için sosyal faaliyetler yaratabilen veya bunlara katılan bireyler olarak eğitilmelidir (D.P.T, 1994a; Doğan, 1997).

Kısaca çevre eğitimi, bireyde çevre bilinci oluşturmali ve bulunduğu çevre ile ilgilenmesini sağlamalı, bireyi içinde bulunulan çevre ile temasa geçirmeli aynı zamanda çevreye yönelik davranışı toplumda teşvik etmelidir (Nazlıoğlu, 1988).

Çevre bilincinin oluşması öncelikle, çevre konusuna ilginin çekilmesiyle sağlanabilir. Çevre konusuna ilginin çekilebilmesi ise ancak bireylerin çevre hakkında bilgilendirilmesi ile mümkün olacaktır. Buradan anlaşılacağı üzere; çevre eğitimi ile çevre bilinci birbiriyle bağlantılı iki kavramdır. Bireyler, çevre eğitimi sayesinde çevre bilinci ile hareket ederek çevre sorunlarına duyarlı olacak dolayısıyla çevreye sahip çıkmayı ve korumayı öğreneceklerdir.

Bununla birlikte birey çevresinden etkilendiğı gibi çevresini etkileyecektir. Çevre eğitimi alan bir birey, çevre konusunda bilinçli olan bir birey diğer bireyleri, kendi çevresindeki bireyleri de etkileyecektir. Böylece çevre bilinci yaygınlaşacak ve bireyler çevreye karşı olumlu bir tutum sergileyeceklerdir (Enön, 1988; Nazlıoğlu, 1988).

Türkiye’de Çevre Eğitimi: Türkiye’de çevre eğitime olan ilgi; çevre sorunlarının ortaya çıkması ve bu sorunların neden olduğu zararların gözle görülür hale gelmesiyle başlamıştır.

Uzun yıllar “çevre” denilince akla doğanın sevilip, korunması gelmiş ve ilköğretim düzeyinde Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi dersleri kapsamında çevre konularına yer verilmiştir. Ancak bu derslerin içerikleri çevre bilincini oluşturmaktan çok çevreyi tanıtmak ve sevdirmek amacını taşımış, çevreye verilen zararlar ve çevre sorunları ele alınmamıştır. Ayrıca çevre sorunlarının nasıl çözülebileceğı, çevreye verilen zararın nasıl önlenebileceğı konularına açıklık getirilmemiştir. Çevrenin hangi faaliyetlerle korunacağı hakkında bilgi ile bireylere çevreyi korumayı teşvik edici bilgiler yeterince verilmemiştir. Dolayısıyla ilköğretim düzeyinde verilen bazı derslerin ünitelerinde yer alan; çevremizi tanıyalım, yaşadığımız yer, dünyamız ve gökyüzü ve bunun gibi konuların çevre eğitimi, çevre bilinci oluşturma konusunda yeterince etkin olmadığı söylenebilir (Doğan, 1997).

Sağlık Bakanlığına bağlı liselerde lise düzeyinde çevre eğitimi verildiğı bilinmekte ayrıca günümüzde konuya olan ilginin artmasıyla birlikte bazı yüksek

öğrenim kurumlarında lisans ve yüksek lisans düzeyinde çevre ile ilgili derslere yer verilmeye başlanmıştır (Nazlıoğlu, 1988).

Ancak ülkemizde yaygın eğitimde çevre eğitimine yeteri kadar önemin verilmediği söylenebilir. Yaygın eğitimin önemli araçlarından biri olan kitle iletişim araçlarına, büyük sorumluluklar düşmektedir. Ülkemizde pek çok televizyon ve radyo kanalı olmasına rağmen hemen hemen hiçbirinde etkili ve düzenli çevre programları yer almamaktadır. Halk eğitim merkezlerinin veya çeşitli kursların eğitim programlarına çevre eğitimi dersi eklenmeli ve içeriğinin etkin olmasına özen gösterilmelidir. Ayrıca bilgi vermenin dışında uygulamaya da dönük olmasının sağlanması önem taşır (Doğan, 1997).

Türkiye'nin her düzeyde çevre eğitimine ihtiyacı vardır. Mevcut olan eğitim programlarının yeniden düzenlenerek etkin olmaları sağlanmalıdır.

Yetişkin Eğitimi: Halk eğitimi, toplum eğitimi, kitle eğitimi, yaygın eğitim gibi adlar alan yetişkin eğitimi, bireyin bilgilenmesini sağlamayı, yeteneklerini ve davranışlarını değiştirip geliştirmeyi, yani bireyin eğitimini amaç edinmiş, yetişkinlere ve okul dışındakilere yönelmiş düzenli, sistemli ve örgütlü bir eğitim çabasıdır (Erdoğan, 1987; Gediklioğlu, 1991).

Yaygın eğitimin yöneldiği kitle; farklı yaş, cinsiyet, eğitim düzeyindeki bireylerden oluşmaktadır. Bu hedef kitleyi; kentte yaşayan bireyler veya kırsal bölgelerde yaşayan bireyler, kadınlar veya erkekler, emekliler veya çalışanlar oluşturabilir. Eğitim programları ise, hedef kitleye göre değişiklik gösterir (Nazlıoğlu, 1991).

Çevrenin korunması, o çevre içinde yaşayan tüm bireyleri ilgilendirmekte ve etkilemektedir, bu nedenle de bireylerin çevreye duyarsız kalmaları mümkün değildir (Özdek, 1993). Ancak bireylerin katılımını sağlamak ve onları harekete geçirmek için çevreyi korumanın önemini vurgulama, çevre sorunlarını duyurma ve önlemler almada eğitime başvurulması gerekmektedir (Nazlıoğlu, 1991).

Çevre eğitimi de, örgün ve yaygın çevre eğitimi olarak iki ayrı grupta ele alınmakta, hedef kitleye göre eğitim programları ve eğitim araçları değişmektedir (Çevre Bakanlığı, 1993).

Çevre sorunlarının bulunduğu yerlerde yaşayan ve bu durumdan en fazla zarar gören, çevre sorunlarından habersiz, eğitimden, çevre bilincinden yoksun bireyler, çeşitli faaliyetlerinin çevreye etkisi konusunda bilgisiz bireyler, beslenme yetersizliği ve sağlık sorunlarının yoğun olduğu kent ve kırsal kesimde yaşayanlar, çevre eğitime öncelikle yönelmesi gereken hedef kitlenin başında yer almaktadırlar. Ayrıca toplumda önemli etkiler yaratmada etkin bir güce sahip gençlerin, işçilerin ve özellikle kadınların eğitime öncelik verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. (Geray, 1992). Nitekim Rio Bildirisi 20. ilkesinde “kadınların”, 21. İlkesinde “gençliğin”, 22. ilkesinde ise “yerel halkın” çevre korunmasına katılımını “sürdürülebilir kalkınmanın başarılması” açısından zorunlu olarak nitelemiştir. Paris şartı ise, çevre konusunda halkın bilgilendirilmesini, çevreyi düzeltici girişimlerde bulunabilmenin ön koşulu saymaktadır (Özdek, 1993). Kısacası, halkın çevreyi korumaya katılması ancak ve ancak halkın bilgilendirilmesiyle gerçekleşebilir (Ünlü, 1995).

Kadının statüsünün yükseltilmesi ve geliştirilmesi için eğitim, temel teşkil etmekte ve kadının rollerini yerine getirebilmesinde esas araç olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte ülkemizde, eğitim göstergelerinde kadınların aleyhine önemli bir dengesizlik söz konusudur. Onbeş yaşın üstündeki kadınların, 1980 yılı rakamlarına göre %60.3’ü okur-yazar değilken, 1985 yılında bu oran %35.7 olmuş, 1990 yılında %31.0’a gerilemiştir. Kadınların genelde artan okul mezuniyeti oranının çoğunlukla ilköğretim mezuniyeti düzeyinde sınırlı kaldığı belirlenmiştir. Bununla birlikte yirmi yılda kadınlarda özellikle lise ve yüksek öğrenim mezuniyetinde iki kat artış sağlanmış ancak başlangıçtaki değerin düşüklüğü nedeniyle bu oranın hala yetersiz olduğu görülmektedir (D.P.T., 1994b; Doğan, 1997).

Kadınların sosyal hayatın her kesiminde üstlendikleri görevler ve bunun dışında evin temizliği, yemeğin hazırlanması, çocukların yetiştirilmesi, çocukların eğitimi ve bunun gibi görevleri nedeniyle çevre ile ilişkileri fazladır. Ayrıca kadın evdeki tüketim modelini belirleyen bir tüketici olarak da çevreye zarar vermeyen bilinçli bir tüketim yapmak durumundadır (D.P.T., 1994a). Dolayısıyla kadınların çevreye duyarlı olmaları ve çevre korunmasına katılımlarını sağlamak için çevre eğitime ihtiyaçları bulunmaktadır.

Viyana’da 11-20 Mart 1992 tarihlerinde Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen Kadının Statüsü Komisyonunun 36.Dönem Toplantısında “Kadın ve Çevre” konusunda, kadının çevre korunmasına katılımını sağlayacak yasal düzenlemelerin yapılması, politika ve programların hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca ülkemizde kadınların çevre duyarlılığının belirlenmesine yönelik Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü’nce yapılan çalışmalar, çevre eğitimi ve katılım konusunda kadınların eğitime ihtiyacı olduğunu ortaya koymaktadır (Doğan, 1997; Devlet Bakanlığı, 1993).

2.3. Konu İle İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar

Bu bölümde, Türkiye’de ve yurtdışında yapılmış olan konu ile ilgili bazı araştırmalar kronolojik sırayla özetlenerek verilmiştir.

Koşaner (1987); 0-6 aylık ilk bebeğe sahip annelere, bebek sağlığı, gelişimi, bakımı ve beslenmesi ile ilgili eğitim vermiş ve bu eğitimin annelerin bilgi düzeyine etkisini incelemiş ve bu amaçla yedi adet eğitim kitapçığı hazırlanmıştır. Eğitim kitapçıkları on beş anneye uygulanmış ve annelerin bebeklerinin beslenme, bakım, sağlık ve gelişimleri konusunda bilgi düzeylerinin artmasında etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Pettus ve Giles (1987)’ın yapmış olduğu çalışmada, çevre sorunları ile bazı kişisel özellikler arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu çalışma, öğretmen yetiştiren bir programda öğrenim gören 74 kız öğrenciyle yürütülmüştür. Araştırma sonuçları; soğukkanlı, iyi örgütlenmiş ve hedefleri belirli olan bireylerin, çevreci davranışları sergilemelerinin ayrıca çevresindeki olayları kontrol altına alabilme konusunda fikirleri olan bireylerin, çevre kalitesini iyileştirmeyi ve yasaları veya sınırlayıcı kuralları korumayı amaç edinmelerinin muhtemel olduğunu göstermiştir.

Enön (1988)’ün yaptığı çalışmada, yeni yasal düzenlemelerle, halkın ve yerel yönetimlerin kent planlamasına katılımındaki rollerinin önem kazandığı dile getirilmiştir. Ayrıca çevre bilincinin eğitim sayesinde geliştiği ve eğitimin biçiminin de çevre sorunlarının çözümü konusunda önemli olduğu vurgulanmıştır.

Nazlıoğlu (1988) tarafından çevre bilincinin oluşmasında çevre eğitiminin rolünü ortaya koyan çalışmada; çevre eğitimi alan ve çevre konusunda bilinçli

bireylerin diğer bireyleri ve politikayı olumlu yönde etkileyeceği, bundan da toplumun etkileneceği, toplumun bilinçlenmesinin ise çevreye yansıtacağı dolayısıyla eğitimin verdiği bilinç ile bireylerin çevreye karşı olumlu tutum takınacakları vurgulanmıştır. Aynı zamanda bu çalışmada, çevre eğitiminin; her yaş, eğitim ve meslekteki bireylere belli bir plan çerçevesinde verilmesi gerektiği önerilmiştir.

Başar ve Savaşçı (1989) tarafından yapılan çalışmada, katı atıklar ve bu atıklardan plastiklerin geri kazanılması konusu üzerinde durulmuştur. Ayrıca dünyada uygulanan atık plastiklerin geri kazanılması ve değerlendirilmesi ile ilgili genel yöntemler ile Türkiye’de plastiklerin yeniden kullanılması uygulamalarına yer verilmiştir. Bu çalışmanın sonucunda Türkiye’de plastik ve diğer atıkların çevre kirletilmeden genel katı atık birikim yerlerine ulaştırılması konusunda birey ve kuruluşların alışkanlıklarındaki yetersizlikler dile getirilmiştir.

Türkyılmaz ve Güney (1989)’in gerçekleştirmiş oldukları çalışmada, çevresel gelişim planlarında çevre koruma ve halk katılımının etkileri incelenmiş; gelişmiş ülke örnekleri Türkiye örneği ile irdelenmiştir. Bu çalışma sonunda, halkın katılımını özendirmek için; halkın bu konuda küçük yaştan itibaren bilinçlendirilmesinin sağlanması amacıyla okullara, çevre sorunları ve önemi konusunda aydınlatıcı derslerin konulması, iletişim araçları ile etkili ve yaygın bir tanıtım ve bilinçlendirme yapılması önerilmiştir.

Çevremerkezci görüş ve çevre eğitiminin ortaya konduğu çalışmada, çevre eğitiminin içeriği, amacı ve yönteminin nasıl olması gerektiği ile ilgili olarak dünya görüşlerine, sorunların nedenlerine ilişkin yapılan tespit ve çözüm önerilerine bağlı olarak yer verilmiştir. Ayrıca Mekanist (teknomerkezci) dünya görüşü ile onun çevre sorunlarına bakış açısını temel alan çevre eğitimi ile çevremerkezci görüşü temel alan çevre eğitiminin farklılıkları ortaya konmuştur (Ünder, 1991).

Pieters (1991)’ın yapmış olduğu çalışmada, geri dönüşüm veya atık maddelerin özel olarak işlenmesinde tüketici davranışlarının rolü 3 aşamada analiz edilmiştir. İlk aşamada üretim ve tüketim döngüsü üzerinde durulmuş, özel bir işleme tabî tutma veya geri dönüşümde izlenen dört sıra ve bu sıralamada tüketicinin rolü

tartışılmıştır. İkinci aşama atıkları ayırma programına devam etmeye neden olan bazı tüketici kararları ile ilgilidir. Son aşamada ise, bu kararları etkileyen faktörler ele alınmıştır. Araştırma sonunda, Almanya ve Hollanda'daki tüketicilere uygulanan atık ayırma programına katılımları ile ilgili olarak üç aşamalı yaklaşım açıklanmıştır. Sonuç ve öneriler bölümünde, bu yaklaşımın yerel davranışlara göre düzenlenip hazırlanabileceği, formüle edilebileceği belirtilmiştir.

Uluslararası Yankebvich Clancy Shulman zinciri ve bu zincirin Türkiye temsilcisi DAP Araştırma ve Doğrudan Pazarlama A.Ş. (1993) tarafından aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 15 ülke topluluğuna yapılan bir araştırmada, Türklerin çevre ile ilgili konulara Avrupalılar kadar duyarlı oldukları ancak çevre sağlığını koruma konusunda katılımcı olmadıkları sonucuna varılmıştır. Ayrıca Türk insanının çevre sorunlarının çözümünde kişisel çabaların etkili olacağına inandıkları ancak katılım açısından en pasif ülke olduğu ortaya çıkmıştır (Tüketici Rehberi, 1993).

Plastik atıkların değerlendirilmesi, geri kazanılması ve sağlığa etkilerinin incelendiği çalışmada; plastiklerin yapısı, kullanım alanları, sınıflandırılması ile plastiklerin üretim-tüketim ilişkisi konuları ele alınmıştır. Bunun yanısıra plastiklerin geri kazanılma alternatifleri ve atık plastiklerin kullanıldığı yerler vurgulanmıştır (Korkut, 1993).

Tüketicilerin geri dönüşüm davranışlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yürütülen bir çalışmada sırasıyla sosyal etkilerin, kişisel değerlerin, kuralların, dışsal etkilerin, dışsal davranış örneklerinin etkisi test edilmiştir. Bu deneysel çalışma sonuçları; tüketicilerin geri dönüşüm davranışlarının tüm bu faktörlerle birlikte birbirinden farklı alışkanlıklardan etkilendiğini göstermiştir (Jackson, Olsen, Granzin, Burns, 1993).

Devlet Planlama Teşkilatı (1994) tarafından gerçekleştirilen "Türkiye'de Toplum Yapısının Karşılaştırmalı Profili" adlı araştırmada, Türkiye'de son 25 yılda eğitim, sağlık, teknoloji alanındaki değişiklikler ortaya konmuştur. Türk toplumunun nüfusunun yılda %2.5 oranında arttığı, okur yazarlık oranının %81.0'a yükseldiği, kadınların %60.0'ının ilkokul, %8.0'inin lise, %2.6'sının üniversite mezunu

oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca hizmet sektöründe çalışanların oranının 20 yılda 2 kat, erkeklerde 1.5 kat arttığı belirlenmiştir.

Bayraktar ve Mert (1994) tarafından tüketicilerin çevreye yönelik tutum ve davranışlarını saptamak amacıyla; Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Turizm Bakanlığı, Kültür Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nda çalışan kadın ve erkek toplam 450 tüketici ile yürütülen çalışmada görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamına alınan kadın (%71.59) ve erkek (%67.52) tüketicilerin gelecekte çevrenin bugüne göre daha kötü durumda olacağını ve hava kirliliği, ormanların yok olması ile kimyasal atıkların en önemli çevresel problemler olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Ayrıca tüketicilerin ürün satın alma ve kullanmaya ilişkin davranışları incelendiğinde; yeniden kullanılabilen kağıt, cam ve benzeri ambalajlı ürünleri tercih eden, evsel katı atıkları ayıran, gazeteleri yeniden değerlendirmek amacıyla gerekli kurumlara ulaştıran kadınların erkeklerden daha fazla olduğu, bununla birlikte kadınların ve erkeklerin satın aldıkları ürünün çevre dostu olmasına dikkat ettikleri saptanmıştır.

Erkal ve Şafak (1995) tarafından ailelerin evle ilgili faaliyetlerde çevre korunmasına ilişkin davranışlarının incelendiği çalışmada, kadınların %77.9'unun, erkeklerin %55.5'inin cam, kadınların %5.2'sinin erkeklerin %30.9'unun plastik, kadınların %16.9'unun erkeklerin %30.9'unun kağıt ambalaj maddesini tercih ettikleri belirlenmiştir. Konutlarında kadınların %70.6'sının erkeklerin %75.8'inin atıkları ayırma tabî tutmadıkları; kadınların %45.8'inin erkeklerin ise %44.0'ünün ayrı toplamasının güç olması nedeniyle %33.3'ünün erkeklerin %34.3'ünün daha fazla kağıdı ayırma tabî tuttıkları ve çevre korumaya ilişkin olarak konut içi uygulamalarında kadınların %25.5'ünün, erkeklerin %25.0'inin daha fazla plastiği daha az kullandığı saptanmıştır.

Hines ve Swinker (1996) tarafından "Tüketicilerin Geri Dönüşümlü İplikten Üretilen Giysileri Satın Almaya İstekli Olma Durumlarını" ortaya koyan bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada, tıpatıp birbirine benzeyen 6 tişört, fiyat ve kumaşın içeriği olmak üzere iki bilgilendirme ile etiketleme araştırma katılanların değerlendirmelerine sunulmuştur. Araştırma sonuçları; nitelikçe iyi olmayan, işlenmemiş iplikten yapılan ile geri dönüşümlü iplikten yapılan giysiyi algılayabilen

tüketicilerin geri dönüşüme uygun olan ve/veya çevre bilinci ile üretilmiş giysileri tercih etmelerinin muhtemel olduğunu göstermiştir.

Doğal kaynakların korunması ve geliştirilmesinde kırsal kadının nasıl bir konumda olduğunu ve nasıl olması gerektiğini dünya ve Türkiye deneyimleri ışığında ortaya koymak amacıyla yapılan araştırmada, kadınların doğal kaynaklar hakkındaki bilgilerinin erkeklerden daha çok olduğu buna karşın kaynakların korunması ve geliştirilmesi plan ve programlarında kadınlara dolaylı olarak hatta hiç yer verilmemesinin başarılı sonuçların alınmasını engellediği sonucuna ulaşılmıştır (Karabıyık ve Çoban, 1997).

Eröztürk (1997)'ün Türkiye'deki ambalaj atıklarının geri kazanımıyla ilgili olarak yaptığı çalışmada, katı atık miktarları ve bileşenleri ile geri kazanımın önemi, bu konuda yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Ayrıca plastik, cam, kağıt-karton ve alüminyum metalin geri kazanımları konuları üzerinde durulmuş ve dünya ülkelerindeki katı atık ve geri kazanım durumu ortaya konmuştur.

Nazik (1997)'in çalışmasında; evli ve 0-6 yaş grubu çocuğu olan, Halk Eğitim Merkezlerine bağlı olarak çeşitli kurslara devam eden toplam 120 anne ile çalışılmıştır. 40 kişilik bir gruba el kitabı, 40 kişilik diğer bir gruba yüzyüze eğitim verilmiş, 40 kişilik bir grupta kontrol grubu olarak seçilmiştir. Tüm gruplara birinci görüşme formu dört hafta sonra ikinci görüşme formu uygulanarak, eğitim verilen grupların eğitimden yararlanma durumları ile kullanılan eğitim modellerinin etkinliği değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; el kitabı ve yüzyüze eğitimin etkili olduğu belirlenmiştir.

Yine bir başka çalışmada da, Halk Eğitim Merkezlerine bağlı çeşitli kurslara devam eden toplam 105 kadın ile çalışılmıştır. Bu çalışmada, 34 kişilik kontrol grubu, 45 kişilik eğitim grubu ve 26 kişilik eğitim ve basılı ders notu verilen grup seçilmiştir. Sonuçta; yetişkin kadınların ev yönetiminin önemi ve bu alandaki bilgi ve beceriye duydukları ihtiyacı daha iyi anlayabildikleri öğrenmeye istekli oldukları ve verilen eğitimden yararlandıkları saptanmıştır (Tokyürek, 1997).

Katı atık yönetimi ve geri kazanım konusunda yapılan çalışmada, ülkemizde katı atık sorunu ortaya konmuş, bu dünyadaki yaklaşım ve uygulamaları ile katı atık

yönetim alternatifleri değerlendirilmiştir. Aynı zamanda tüketicilerin evsel katı atığın temel kaynağı oldukları ve katı atık yönetim sisteminde verimli bir sonuç alınabilmesi için tüketicinin de üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmesinin gerekliliği vurgulanmış ve özellikle kaynakta ayırma sisteminin uygulanmasında tüketicinin katılımına ihtiyaç olduğu bunun için ise eğitimin şart olduğu dile getirilmiştir (Yüceil, 1997).

Erkal ve Şafak (1998) tarafından Kırıkkale’de yapılan çalışmada, ailelerin çevre korunmasına yönelik bilgi ve davranışlarını incelemek amacıyla bir anket formu geliştirilerek, bu anket formu, üç farklı sosyo-ekonomik düzeyi temsil ettiği düşünülen semtlerde yaşayan aileler arasından seçilen 68’i kadın, 66’sı erkek olmak üzere toplam 134 bireye uygulanmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin yarısından fazlası “çevre dostu” kavramını “çevreyi kirlletmeyen” olarak tanımlarken geri kalanı ise bilmediklerini belirtmiştir. Bir ürün ya da ambalajın “geri dönüştürülebilir” olması kavramını ise, bireylerin yarısı “yeniden kullanılabilir” şeklinde tanımlarken diğer yarısı ise bilmediğini belirtmiştir. Araştırma kapsamındaki bireylerin ambalaj maddelerini seçerken en fazla o ambalajın sağlıklı olmasına, daha sonra çevre dostu olmasına dikkat ettikleri saptanmıştır.

Özdenkoş (1998)’un yapmış olduğu çalışmada, Batı’da gelişen sanayi ideolojisinin kurumları ve temel değerlerinin oluşturduğu, kapitalist sistemin güçlendirdiği tüketim konusu incelenmiştir. Artan üretim ve tüketimin nedenleri ve sonuçları üzerinde durulmuş, bir süreç içinde tüketim toplumunu yaratan olgular ve bu topluma karşı oluşan tepkilerin ya da oluşan çevre bilincinin hangi kapsamda ve boyutta olduğu ortaya konmuştur. Araştırmanın sonunda, varolan üretim ve tüketimin insanların gerçek ihtiyaçlarını karşılayacak düzeye indirilmesi gerektiği aksi taktirde çevreyi korumak adına yapılacak faaliyetlerin yeterli olmayacağı vurgulanmıştır.

Tezel Şahin (1998)’in yapmış olduğu bir çalışmada ise, 5-6 yaş grubunda çocuğu olan 30 deney, 30 kontrol grubu olmak üzere 60 baba ile çalışılmış ve verilen eğitim sonunda, eğitim verilen ve verilmeyen iki grup arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür.

Üniversite öğrencilerine verilen beslenme eğitiminin beslenme davranışlarına olan etkinin incelendiği bir çalışmada, 50 kişilik kontrol, 50 kişilik yüzyüze eğitim, 50 kişilik el kitabı, 50 kişilik ise yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grup olmak üzere 200 öğrenci ile çalışılmıştır. Bu araştırma sonucunda, yüzyüze eğitim verilen grup ile hem el kitabı hem de yüzyüze eğitim verilen grup arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Aytekin, 1999).

Demir (1999)'in Katı Atıkları İmha ve Değerlendirme Komisyonu'nun 1994 yılında yaptığı bir çalışmayı rapor etmiştir. Bu araştırma kapsamına alınan bireylerin belediyenin katı atıkların yeniden kazanımı projesine olumlu bakmadıkları bunun nedeninin ise belediyenin bu proje kapsamındaki uygulamalarının bu proje kapsamındaki uygulamalarının tutarlı olmadığı, süreklilik göstermediği, önemsenmediği ve/veya ısrarlı bir tutum sergilenmeyip düzensizlik ve organizasyon bozukluklarının yaşandığına ilişkin gözlem ve değerlendirmeleri bulunmuştur. Bununla birlikte araştırmaya katılan bireylerin %36'sının ambalaj atıklarını ayırarak, bu projeye katkıda bulunabileceği ve/veya devam edeceği konusunda olumlu bir tutum içerisinde oldukları gözlenmiştir.

Kaya (1999) tarafından yapılmış olan çalışmada, ana-baba eğitimi destekli beslenme eğitiminin 3-6 yaş grubu çocukların beslenme bilgisi ve davranışlarına etkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonuçları, verilen eğitimin kontrol ve deney grubu çocuklarının beslenme bilgi düzeylerinde önemli artışa neden olduğu ancak deney ve kontrol grubundaki çocukların beslenme bilgi düzeylerinde artışın birbirlerine oranla farklı olmadığı, her iki grubun yemek yeme alışkanlıklarında ise kısmen olumlu bir yönde bir gelişme olduğunu göstermiştir. Ayrıca okulöncesi eğitim kurumlarında beslenme eğitimine de yer verilmesinin, bu yaş grubu çocuklarının beslenme bilgi düzeylerini yükseltebileceği ve beslenme alışkanlıklarını olumlu yönde değiştirebileceği sonucuna varılmıştır.

Yılmaz ve Özdil (1999) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada; 1995 yılında ve 1998 yılında aynı anketler uygulanarak sonuçların karşılaştırmalı olarak incelenmesi sağlanmıştır. Bu çalışmada; çevreye ve katı atıklara olan duyarlılığın arttığı belirlenmiştir. Ayrıca çevre konusundaki eğitim eksikliğinin yeşil alanların katledilmesinin bir sorun olarak dile getirildiği saptanmıştır.

Brezilya merkezinin ve Uberlandia şehrinin evsel katı atıklarının ayrıntılı olarak tanımlaması ile doğaya zarar vermeden yok olan organik maddelerin yüzdesinin 72 kilo olduğu belirlenmiş ve evsel katı atık kompozisyon yeni bir anlayışla açıklanmıştır. Ayrıca evsel katı atıkları düzenli toplamanın etkileri tartışılmıştır. Sonuçta, evsel katı atıkların üretim oranının doğru olarak tahmin edildiği rapor edilmiştir. Ayrıca günümüzde uygulanan evsel katı atık yönetimindeki eksiklikler saptanmıştır. Bu eksiklikleri gidermek amacıyla ayrı toplama felsefesi geliştirilmiş ve bununla ilgili yönetimde gerekli kurallar dizisi için bir model ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Bu modeli test etmek için bir topluluğa uygulanmış, bireylere atıkları sınıflandırma ve toplama ile ilgili davranışlara yol gösterilmiştir. Sonuçta bu modelin işlevsel olduğu belirlenmiştir (Fehr, Castro, Calçado, 2000).

Chan ve Lau (2000)'nun yapmış olduğu bir çalışmada, Çinli tüketicilerin çevre bilinci ile satın alımlarında çevre bilgisinin, çevreyi etkileme durumlarının ve kültürel değerlerin etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda, çevre bilinci ile satın davranışı ile çevre bilinci ile satın alma isteği ayrıca çevre bilgisinin ve çevreyi etkileme durumunun arasında kuvvetli bir ilişki olduğu saptanmış bulunla birlikte Çin halkının çevre bilgi düzeyinin düşük ve çevre bilinci ile satın alma davranışının çok az olduğu ileri sürülmüştür. Buna karşın Çinli tüketicilerin çevreyi olumlu bir şekilde etkiledikleri ve çevre bilinci ile satın alma isteğinde oldukları belirlenmiştir. Çinlilerin kültürel değerlerinden olan doğa ile uyum içinde yaşamaya bağlılıkları hipotezi ile ilgili olarak da amaca uygun olarak yapılan betimleyici istatistiklerin ise bugün Çinlilerin “doğa ile uyum içinde olan birey” şeklindeki kültürel değere olan bağlılığın azaldığını göstermiştir. Ayrıca bu kültürel değer çevre bilgisi ile ilgili olarak değil sadece çevreyi etkileme ile ilgili olarak önemli olduğu bulunmuştur.

Kızıltan (2000) tarafından Başkent Üniversitesi Yiyecek İçecek İşletmeciliği Programına kayıtlı 30'u kız 14'ü erkek olmak üzere toplam 44 öğrencinin beslenme bilgi düzeyini, beslenme durumunu ve bu olgulara eğitimin etkisini incelemek amacıyla planlanan bu çalışma sonunda, beden kitle indekslerine göre beslenme eğitimi öncesi ve sonrası kız öğrencilerin %23.4'ünün zayıf, erkeklerin ise %14.3'ünün şişman oldukları; eğitim sonrasında ise hem kız hem de erkek öğrencilerin Beden Kitle İndeksi (BKİ) değerlerinde azalma meydana geldiği

belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin eğitim sonrası beslenme bilgi düzeylerinde artışın gerçekleştiği saptanmıştır.

Roozen ve Pelsmacker (2000), Polonyalı ve Belçikalı tüketicilerin çevre dostu özelliği taşıyan ürünlere verdikleri önem ile çevre dostu davranışları incelemenin önemliliğini ortaya koyan bir yöntem geliştirmek amacıyla bir çalışma yapmış; tüketicilerin çevre dostu kavramı ile ilgili görüş ve malların satın alınması, kullanılması ve atılması gibi birbirinden farklı tüketici davranışını farklı açılardan ele alarak incelemişlerdir. Batı ve Doğu Avrupa ülkesi olan Polonya ve Belçika'daki tüketicilerin çevre dostu davranışını algılama durumları analiz edilmiştir. Sonuçta Polonya ve Belçika arasındaki kültürel, ekonomik, siyasi farklılıkların, farklı çevre dostu davranışlara neden olabileceği söylenerek; çevre dostu ürünlerin satın alınması, kullanılması ve atılması ile ilgili olarak tüketicilerin algılanmalarının onların çevre dostu davranış sergilemelerini gerektirmediği fakat çevre dostu davranış düşünmelerini sağlayacağını göstermiştir. Sonuçların, yasa yapanların ve sanayicilerin, tüketicilerin çevre dostu davranışının yarar ve zararlarını algılamalarına yardımcı olabileceği ve bu değerlendirme ile ise bu iki ülkedeki çevre dostu davranışını düşünen tüketicilerin olduğunu garantileyeceği düşünülmüştür. Ayrıca pazarlamacıların, devlet ve çevre örgütlerinin çevre dostu ürün geliştirmede ve/veya reklam kampanyalarında bu araştırmanın sonuçlarından yararlanabilecekleri belirtilmiştir.

Tüketicilerin alışveriş sırasında karar vermelerini etkileyen anlama, güvenme ve değer biçme gibi faktörler incelenmiş ve çevre ile ilgili etiket/işaretlerin çevre politikalarını anlamada etkili olacağı düşünülmüştür. Bu çalışmada, farklı ülkelerde test edilen çevre ile ilgili etiket/işaretlerin dikkat çekiciliği ve geliştirilen bu çevre ile ilgili etiket/işaretlerin tüketicinin dikkatinde meydana getirdiği değişiklikler bir psikolojik model ile açıklanmıştır (Thøgersen, 2000).

Anadolu Holding'e bağlı Efes Pilsen (2000)'in Taylor Neslon Sofres Piar'a yaptırdığı "Türkiye Kadın Profili" araştırmasında, Türkiye'deki 19 milyon kadın nüfusu temsil edebilecek, 17 ilin hem kent hem kırsal kesiminden seçilen, 18 yaş üzeri 1592 kadınla görüşülmüştür. Araştırma, kadınların bireysel ve fiziksel özellikleri, tüketim kalıpları, alışveriş ve tasarruf alışkanlıkları, haneye ait özellikleri

ile değerler olmak üzere 6 bölümden oluşmuştur. Kadınların ailesinin %70.1'inin oturdukları konutun sahibi, %23.7'sinin kiracı oldukları, %6.2'sinin ise kira vermeden oturdukları saptanmıştır. Ayrıca kadınların %75.5'inin ailelerin ait arabalarının olmadığı, %12.4'ünün video sahibi olduğu, %94.7'sinin evinde bilgisayarının olmadığı, %88.4'ünün ise kendine ait cep telefonunun olmadığı bulunmuştur. Kadınların kağıt temizlik ürünleri kullanım alışkanlığı incelendiğinde; %61.3'ünün tuvalet kağıdının, %64.2'sinin kağıt peçetenin evlerinde sürekli kullanıldığı belirlenmiştir. Çöp torbası kullanımı ile ilgili olarak, %15.5'inin hiç çöp torbası kullanmadığı, %77.1'inin naylon poşet/alışveriş torbası kullandığı, %11.2'sinin ise özel olarak çöp için yapılmış markalı satılan çöp torbalarını kullandıkları tespit edilmiştir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde; 22 Temmuz 2000-15 Haziran 2001 tarihleri arasında gerçekleştirilen bu çalışmanın evreni, örnekleme, sınırlılıkları, veri toplama aracı, deney modeli ve uygulanması, eğitim programının hazırlanması ve uygulanması ile verilerin değerlendirilmesi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Evren

Ankara Büyükşehir Belediyesi Eğitim Kültür Daire Başkanlığı'ndan gerekli resmi izin alınmış (Ek-1) ve Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı olarak faaliyet gösteren çeşitli semtlerde bulunan; kısa adı BELMEK olan El Becerileri ve Meslek Edindirme Kurslarının tüm resim, şiş-dantel, mefruşat, dikiş, patchwork, boyama ve el sanatları kurslarına devam eden evli kadınlar, araştırma evrenini oluşturmuştur (Ek-2).

3.2. Örneklem

Bu çalışmanın örnekleme, araştırmacının kolay ulaşabileceği bir semt olması, araştırmanın amacına uygun olarak evli kadınların yoğun olarak kursa devam etmeleri ile yönetici ve öğretmenlerin yapılan araştırmaya karşı duyarlı bir tutum sergilemeleri, gerekli kolaylığı sağlamaları nedeniyle Kızılay semtindeki BELMEK kurslarına devam eden, araştırmaya katılmaya gönüllü evli kadınlar arasından seçilen toplam 120 kadındır.

3.3. Sınırlılıklar

Bu araştırma, evli kadınların evsel katı atıklarla ilgili bilgi düzeylerini ve uygulamalarını belirlemek ayrıca eğitim sonrası bilgi düzeyleri ve uygulamaları saptamak amacıyla yürütülmüştür.

Araştırma kapsamına yalnız evli kadınlar alınmıştır. Evli olmayan bazı kadınların evin temizliğinden, katı atıkların toplanmasından, alışveriş ve benzeri gibi faaliyetlerden sorumlu olmayacağı ya da bu gibi faaliyetleri gerçekleştirmeyeceği düşünüldükten araştırma evli kadınlarla sınırlandırılmıştır.

3.4. Veri Toplama Aracı

Araştırmada, veri toplama aracı olarak bir görüşme formu geliştirilmiş ve kullanılmıştır.

Görüşme formundaki soruların büyük çoğunluğunun seçeneklerinin kadınları etkileyeceği, yönlendirebileceği ve yanıltacağı düşünülerek açık uçlu olarak düzenlenmiştir. Görüşme formunun hazırlanmasında; konu ile ilgili kaynaklardan, daha önce bu konuda benzer çalışmaları bulunan araştırmacıların çalışmalarından ve uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Bu formun 15-19 Ocak 2001 tarihleri arasında 10 evli kadın üzerinde ön çalışması yapılmış ve oluşan aksaklıklar ile işlemeyen sorular gözden geçirilerek görüşme formu yeniden düzenlenmiştir.

Görüşme formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; araştırmaya katılan kadınların ve eşlerinin yaş, eğitim, çalışma durumu ile mesleklerine yönelik kişileri tanıtıcı bilgiler ile evlilik yılı, ailedeki kişi sayısı, konut durumu gibi aileyi tanıtıcı 18 soru bulunmaktadır. Ayrıca kadınların evsel katı atıkların ayrı ayrı gruplandırılarak toplanmasını bilme durumu ile bunu uygulamaları, depozitolu ürünleri tercih etme durumu, atıkları azaltma çabalarına ve özel atık kumbaralarına yönelik 12 soru ile toplam 39 soru yer almaktadır.

İkinci bölümde, kadınların evsel katı atık tanımını, bileşimini, gruplandırma şekli ve nedenini bilme durumu ile geri dönüşüm işaretini, çevre dostu kavramını bilme durumlarını ortaya koyan 13 bilgi sorusu sorulmuştur.

Üçüncü bölümde ise, kadınların evsel katı atıkları gruplandırma şekil ve nedenleri ile evsel katı atıkları azaltmak için yaptıkları faaliyetleri belirleyen 13 uygulama sorusu hazırlanmış ve görüşme formu toplam 56 sorudan oluşmuştur.

(Ek-3).

Bu form aynı zamanda araştırmanın başında ön test olarak kullanılmıştır. Görüşme formları aynı kadınlara eğitimden sonra ikinci kez uygulandığında kişisel ve aileye yönelik 18 soru çıkarılmış ve araştırmanın tamamlanmasında da bu formdan son test olarak yararlanılmıştır.

3.5. Deney Modeli ve Uygulanması

Ön test-son test kontrol gruplu deney modelinin uygulandığı araştırmanın yapılış biçimi şu şekildedir.

Grup No	Grup Adı	Test (Ön Test)	Deneyisel İşlem	Test (Son Test)
1.	Yüzyüze Eğitim Grubu	Test-1	Yalnızca yüzyüze eğitim verildi	Test-2
2.	El Kitabı Grubu	Test-1	Yalnızca el kitabı verildi	Test-2
3.	Yüzyüze Eğitim ve El Kitabı Grubu	Test-1	Hem yüzyüze eğitim hem el kitabı verildi.	Test-2
4.	Kontrol Grubu	Test-1	Ne yüzyüze eğitim ne de el kitabı verildi.	Test-2

Araştırmaya katılan kadınlar dört gruba ayrılarak birinci grup olan yüzyüze eğitim grubuna yalnızca yüzyüze eğitim verilmiş, ikinci grup olan el kitabı grubuna ise yalnız el kitabı dağıtılmış ve dikkatlice okumaları istenmiştir. Üçüncü gruba hem el kitabı dağıtılmış, hem de yüzyüze eğitim verilmiştir. Dördüncü grup olan kontrol grubuna ise ne el kitabı ne de yüzyüze eğitim verilmiştir.

Gruplara göre deneyin uygulanma şekli ve yapılan uygulama tarihleri aşağıda verilmiştir.

Grup No	Adı	Ön Test Uygulama Tarihi	Eğitimin Verildiği Tarih	El Kitabının Verildiği Tarih	Telafinin Yapıldığı Tarih	Son Test Uygulama Tarihi
1.	Yüzyüze Eğitim Grubu	23-26 Ocak 2001	20 Şubat- 20 Mart 2001	-	26-30 Mart 2001	2-6 Nisan 2001
2.	El Kitabı Grubu	23-26 Ocak 2001	-	19 Şubat-23 Şubat 2001	-	2-6 Nisan 2001
3.	Yüzyüze Eğitim ve El Kitabı Grubu	23-26 Ocak 2001	20 Şubat-23 Mart 2001	19 Şubat-23 Mart 2001	26-30 Mart 2001	2-6 Nisan 2001
4.	Kontrol Grubu	23-26 Ocak 2001	-	-	-	2-6 Nisan 2001

Yüzyüze eğitim grubundaki kadınlara; ön test uygulandıktan sonra dört hafta süre ile haftada bir gün eğitim verilmiş ve devam edemedikleri haftanın konuları ise telafi haftasında tekrar anlatılmış, eksikler tamamlandıktan bir hafta sonra da son test uygulanmıştır.

El kitabı grubundaki kadınlara; ön test uygulanmış ve 19 Şubat-23 Şubat 2001 tarihleri arasında el kitapları dağıtılmış ve dikkatlice okumaları istenmiş, tekrar test olacakları bildirilmiş, 26-30 Mart 2001 tarihleri arasında ise, bir hafta sonra son test uygulanacağı tekrar hatırlatılmış ve el kitabını tekrar okumaları istenmiştir.

Yüzyüze eğitim ve el kitabı grubundaki kadınlara ön test uygulandıktan sonra dört hafta süre ile eğitim verilmiş, eğitimin ilk haftası el kitapları da dağıtılıp dikkatlice okumaları istenmiştir. Ayrıca devam edilemeyen haftaların konuları telafi edilmiş daha sonra son test uygulanmıştır.

Kontrol grubuna ise ön test uygulanmış eğitim ve el kitabı verilmemiş ve 2-6 Nisan 2001 tarihleri arasında son test uygulanmıştır.

Kadınlardan ön test ve son test verileri kurumda araştırmacıya sağlanan bir mekanda toplanmıştır. Veri toplama; sohbet şeklinde, her bir form araştırmacı tarafından kadınlara tek tek uygulanarak gerçekleştirilmiştir.

3.6. Eğitim Programının Hazırlanması ve Uygulanması

Eğitim programının hazırlanmasından önce, ön çalışmalar yapılmış, kadınların evsel katı atıklar ile ilgili bilgi ve uygulamaları ön test sonuçlarına göre belirlendikten sonra program son halini almıştır.

Bu eğitim programı;

- katı atık ve evsel katı atık tanımları,
- evsel katı atık bileşimi,
- evsel katı atık miktarı,
- evsel katı atıkların toplanması,
- evsel katı atıklardan kaynaklanan sorunlar,
- evsel katı atıkları azaltmanın yolları,
- evsel katı atıkların tekrar değerlendirilmesinin sağladığı faydalar,
- geri dönüşüm kavramının tanımı ve işareti ile çevre dostu kavramının tanımı,
- geri dönüşüme uğrayan atıkların kullanıldıkları yerler,
- bilinçli alışverişte dikkat edilmesi gereken hususları içeren konulardan oluşmuştur.

Eğitim programının konuları belirlendikten sonra içeriği hazırlanıp resimlendirilerek el kitabı halinde bastırılmıştır (Ek-4). Eğitimin süresi dört hafta olarak belirlenmiş; haftalara göre işlenen konular aynı olmak şartı ile; birinci grup olan yüzyüze eğitim grubu ve üçüncü grup olan yüzyüze eğitim ile el kitabı verilen grubun eğitimleri Salı ve Cuma olmak üzere farklı günlerde uygulanmıştır.

Hafta	Grup No:	Tarih	Süre (dk.)	İşlenen Konular
I.	1	20 Şubat 2001	30	- katı atık ve evsel katı atık tanımı
	3	23 Şubat 2001		- evsel katı atıkların bileşimi - evsel katı atık miktarı
II.	1	27 Şubat 2001	30	- evsel katı atıkların toplanması
	3	2 Mart 2001		- evsel katı atıklardan kaynaklanan başlıca sorunlar
III.	1	13 Mart 2001	30	- evsel katı atıkları azaltmanın yolları
	3	15 Mart 2001		- evsel katı atıkların tekrar değerlendirilmesinin sağladığı faydalar - geri dönüşüm kavramının tanımı ve işareti ile çevre dostu kavramının tanımı
IV.	1	20 Mart 2001	30	- geri dönüşüme uğrayan atıkların kullanıldıkları yerler
	3	23 Mart 2001		- bilinçli alışverişte dikkat edilmesi gereken hususlar

Eğitime başlamadan önce birinci ve üçüncü grupta yer alan kadınlara bu eğitimin hangi amaçla planlanıp uygulanacağı tekrar açıklanmış ve kadınların tümü bu amacı kabul ederek verilen eğitime katılmıştır. Belirlenen günlerde, 30 dakika süre ile haftada bir kez olmak üzere dört hafta boyunca; eğitimin ilk beş dakikasında grubun ilgisi konuya çekilip bir önceki konu tekrarlanmış, yirmi dakika o haftadaki konu ile ilgili günlük hayattan örnekler verilerek sunulmuş ve son beş dakika anlatılan konu özetlenerek bir hafta sonra anlatılacak olan konunun adı söylenmiştir. Eğitim konuları; soru-cevap tekniği ile resim, tahta ve benzeri gör-ışit araçlarından

yararlanmak suretiyle işlenmiştir. Her iki grubunda konulara ilgi gösterdikleri, sorular sorarak ve yaşamlarından örnekler vererek eğitime katıldıkları gözlenmiştir.

3.7. Verilerin Değerlendirilmesi

Görüşme formu, açık uçlu sorulardan oluştuğu için, ilk olarak her bir soruya bir numara verilmiş bu sorulara verilen cevaplar tek tek yazılarak kodlanmıştır. Soru tam ve doğru olarak cevaplandığında 2 puan, eksik ama doğru olarak cevaplandığında 1 puan, cevaplanmadığında ya da yanlış cevaplandığında ise 0 puan verilmiş, her kadının verdiği tüm cevaplar 0-2 puan arasında puanlanmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi dört aşamada yapılmıştır:

Birinci aşamada, görüşme formunun birinci bölümünde yer alan kişisel ve aileye yönelik her soruya ilişkin mutlak ve yüzde değerleri gösteren tablolar hazırlanmıştır.

İkinci aşamada ise; birinci grup olan yüzyüze eğitim, ikinci grup olan el kitabı, üçüncü grup olan yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grup ile dördüncü grup olan kontrol grubunda yer alan kadınların bilgi ve uygulamalarını ortaya koyan ön test sonuçları ile son test sonuçları önce sayı ve yüzde olarak verilmiştir. Ardından her soru ve her bir grup için, ön test ve son test sonuçlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$), standart sapması (s) hesaplanmış, gruplararasıdaki farklılık tek yönlü varyans analizi (F) kullanılarak karşılaştırılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucunda fark bulunan gruplarda farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacı ile Tukey testinden yararlanılmıştır (Karasar, 1999).

Üçüncü aşamada; kadınların evsel katı atıklar ile ilgili bilgi ve uygulamalarına yönelik olarak sorulan soruların her biri için ön ve son test sonuçları dikkate alınarak, aritmetik ortalamalarına ($\bar{x}$) göre t-testi yoluyla karşılaştırma yapılmıştır.

Ön test ve son test sonuçları arasında fark bulunduğunda bu farkın önemli olup olmadığını belirlemede ise $P \leq 0.05$ önemlilik düzeyi kullanılmıştır (Başar ve Oktay, 1998).

Son aşamada ise; kadınların evsel katı atıklar ile ilgili bazı bilgi ve uygulama sorularına yönelik ön test ve son test sonuçları ile kadınların ön test ve son testten aldıkları toplam puanlar yer almaktadır. Ayrıca bilgi ve uygulama sorularından aynı olanlar ayrılıp bu sorular arasındaki ilişkiyi ortaya koymak üzere korelasyon analizi uygulanmıştır (Sümbüloğlu ve Sümbüloğlu, 2000).

Tezin Yazımı: Bu araştırmanın yazımında, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tarafından 2000 tarihli Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği ve Tez Yazım ve Basım Yönergesi esas alınmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Kadınların evsel katı atıklarla ilgili bilgi düzeyleri ile uygulamalarının saptanması ve bir eğitim modelinin uygulanması amacıyla yapılan bu araştırmanın bulguları dört bölümde açıklanmıştır:

- Birinci bölümde, kadınların kendilerine ve ailelerine yönelik bazı bilgiler Tablo 1-6,
- İkinci bölümde, kadınların evsel katı atıklarla ilgili bilgi ve uygulamalarını ortaya koyan ön test ve son test sonuçlarına göre her sorunun sayı ve yüzdeleri, puan ortalamaları ile tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 7-22,
- Üçüncü bölümde, ön test ve son test sonuçlarının karşılaştırılması Tablo 23-29,
- Son bölümde ise, kadınların ön test ve son test'e göre bazı bilgi ve uygulama sorularına yönelik sonuçları, kadınların ön test ve son testten aldıkları toplam puanları yer almaktadır. Ayrıca aynı bilgi ve uygulama sorularına uygulanan korelasyon analizinden elde edilen sonuçlar Tablo 30-33' de verilmiştir.

4.1. Kişisel ve Aileye Yönelik Bilgiler

Bu bölümde; kadınların ve eşlerinin yaşları, eğitim durumları, çalışma durumları, meslekleri, evlilik yılları, ailelerindeki kişi sayısı, aile ile birlikte devamlı yaşayan kişiler, konutlarının olma durumu, oturdukları konutun niteliği ve mülkiyet durumu, kadınların sosyal güvence durumu, konutlarında sahip oldukları araçlar ve sayıları (televizyon, radyo, araba, video, ve benzeri, bilgisayar, cep telefonu, çöp öğütücüsü), kadınların en çok izlediği televizyon kanal ve programları, çevre konusunda bir eğitim alma durumları ile herhangi bir derneğe üye olma durumlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Kadınların ve eşlerinin yaş, eğitim, çalışma durumu, mesleklerine, bir derneğe üye olma ve çevre eğitimi alma durumlarına göre dağılımları Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Kadınların ve Eşlerinin Yaş, Eğitim, Çalışma Durumları, Mesleklerine, Bir Derneğe Üye Olma ve Çevre Eğitimi Alma Durumuna Göre Dağılımı

Yaş Grupları	Kadınlar		Eşleri	
	Sayı	%	Sayı	%
25-29	7	5.8	2	1.7
30-34	11	9.2	7	5.8
35-39	18	15.0	6	5.0
40-44	29	24.2	24	20.0
45 ve üstü	55	45.8	81	67.5
TOPLAM	120	100.0	120	100.0
Eğitim Durumu				
İlkokul	17	14.2	8	6.6
Ortaokul	27	22.5	8	6.7
Lise ve dengi okullar	51	42.5	38	31.7
Fakülte/Yüksekokul	21	17.5	60	50.0
Lisansüstü eğitim	4	3.3	6	5.0
TOPLAM	120	100.0	120	100.0
Çalışma Durumu				
Çalışıyor	8	6.7	87	72.5
Çalışmıyor	72	60.0	-	-
Bırakmış	3	2.5	-	-
Emekli	37	30.8	33	27.5
TOPLAM	120	100.0	120	100.0
Meslek Durumu				
İlmi ve teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri vb. çalışanlar	7	5.8	54	62.1
Müşavirler, direktörler ve üst kademe yöneticileri	-	-	13	14.9
İdari personel vb. çalışanlar	-	-	8	9.2
Ticaret ve satış personeli	1	0.8	3	3.4
Hizmet işlerinde çalışanlar	-	-	9	10.3
TOPLAM	8	6.6	87	72.5
Bir Derneğe veya Vakfa Üye Olma Durumu				
Üye değil	113	94.4		
Kas Hastalıkları Derneği	1	0.8		
Türk Eğitim Derneği	1	0.8		
Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği	1	0.8		
Lösemili Çocuklar Vakfı	1	0.8		
Ankara Kız Lisesi Derneği, Milli Güvenlik Akademisi				
Derneği	1	0.8		
Hastanelere Yardım Vakfı	1	0.8		
Tema Vakfı	1	0.8		
TOPLAM	120	100.0		
Çevre Eğitimi Alma Durumu				
Çevre eğitimi almayan	116	96.7		
Üniversitede çevre eğitimi alan	3	2.5		
Çevre Bakanlığının bir seminerinden atıklar konusunda eğitim alan	1	0.8		
TOPLAM	120	100.0		

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırmaya alınan kadınların %24.2’si 40-44 yaş grubunda, %45.8’i 45 yaş ve üstü yaş grubunda iken eşlerinin %20.0’si 40-44 yaş grubunda, %67.5’i ise 45 yaş ve üstü yaş grubundadır. Kadınların yarıya yakını %42.5’i lise ve dengi okul, eşlerinin ise yarısı %50.0’si üniversite mezunudur. Bunu kadınlarda %22.5 ile ortaokul, eşlerinde ise %31.7 ile lise mezunu olanların oranı izlemiştir. D.P.T. tarafından (1994) yapılan araştırmada; 1990 yılı itibariyle kadınların %60.0’ının ilkokul, %7.6’sının ortaokul, %8.3’ünün lise, %2.6’sının ise yüksek öğrenim mezunu oldukları; erkeklerin %55.3’ünün ilkokul, %10.8’inin ortaokul, %10.7’sinin lise ve %4.7’sinin yüksek öğrenim mezunu oldukları bulunmuştur. Kadınların yarısından çoğunun %60.0’ının çalışmadığı, %30.8’inin emekli olduğu, %6.7’sinin çalıştığı, %2.5’inin ise işini bıraktığı belirlenmiştir. Kadınların eşlerinin %72.5’i çalışırken %27.5’inin ise emekli olduğu saptanmıştır. Kadınların ve eşlerinin meslek durumlarına bakıldığında; çalışan kadınların %5.8’i ve eşlerinin %62.1’i ilmi ve teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri ve benzeri alanda çalışanlar kategorisinde yer almaktadır.

Kadınların hemen hemen tamamının %94.4’ünün bir derneğe veya vakfa üye olmadığı tespit edilmiştir. Bir derneğe veya vakfa üye olanların toplam oranı ise %5.6’dır. Kadınların tamamına yakını %96.7’si çevre konusunda herhangi bir eğitim almamışlardır. Çevre eğitimi alanların ise %2.5’inin üniversitede eğitim aldığı tespit edilmiştir. Bu durum kadınların okudukları yıllarda çevre eğitimi adı altında herhangi bir dersin yer almamasından ve çevre sorunlarının, çevre eğitiminin o yıllarda bu derece önemlilik arzetmemesinden kaynaklanmış olabilir.

Kadınların evlilik yıllarına, ailedeki kişi sayısına, aile ile birlikte devamlı yaşayan kişilere ve sosyal güvence durumlarına göre dağılımları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Evlilik Yıllarına, Ailedeki Kişi Sayısına ve Aile ile Birlikte Devamlı Yaşayan Kişilere ve Sosyal Güvence Durumlarına Göre Dağılımı

Evlilik Yılları	Sayı	%
5-9 yıl	8	6.7
10-14 yıl	10	8.3
15-19 yıl	18	15.0
20 ve daha fazla yıl	84	70.0
TOPLAM	120	100.0
Ailedeki Kişi Sayısı		
İki	12	10.0
Üç	28	23.3
Dört	61	50.9
Beş ve daha fazla kişi	19	15.8
TOPLAM	120	100.0
Aile İle Birlikte Devamlı Yaşayan Kişiler		
Yok	109	90.8
Büyükanne-büyükbaba	11	9.2
TOPLAM	120	100.0
Sosyal Güvence		
Yok	31	25.8
SSK	29	24.2
Bağ-Kur	8	6.7
Emekli Sandığı	50	41.7
Özel Sigortalar	2	1.7
TOPLAM	120	100.0

Kadınların %70.0’inin 20 ve daha fazla yıldır evli oldukları, bunu %15.0 ile 15-19 yıllık evli olanların izlediği bulunmuştur. Kadınların %50.8’inin ailelerinin dört kişiden oluştuğu, bunu üç kişiden oluşan ailelerin %23.3 ile izlediği görülmektedir. Bayraktar ve Mert (1994)’in yaptığı çalışmada da; ailelerin genellikle 3-4 kişiden oluştuğu sonucuna varılmıştır. Kadınların %90.8’inin ailelerinde ise aile

ile birlikte devamlı yaşayan kişi bulunmazken, %9.2'sinin aile büyükleri ile yaşadıkları saptanmıştır. Nazik (1997)'in yapmış olduğu araştırma sonucunda da, %83.3 ile aile ile birlikte devamlı yaşayan bir kişinin bulunmadığı, %15.0'inin ise aile büyükleri ile yaşadıkları belirlenmiştir. Kadınların %25.8'inin sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Sosyal güvencesi olanların %41.7'sinin emekli sandığı, %24.2'sinin ise Sosyal Sigortalar Kurumu ile sosyal güvence altında oldukları görülmektedir. Nazik tarafından (1997) yapılan bir çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Kadınların ailelerin kendilerine ait konutlarının olma durumu, oturdukları konutun mülkiyet durumu ile konutun niteliği ile ilgili dağılımlar Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Konuta Sahip Olma Durumu İle Oturulan Konutun Mülkiyet ve Niteliğine Göre Dağılımı

Konuta Sahip Olma Durumu	Sayı	%
Ailelerin kendilerine ait konutu var	89	74.2
Ailelerin kendilerine ait konutu yok	31	25.8
TOPLAM	120	100.0
Oturulan Konutun Mülkiyet Durumu		
Kendisinin, akrabasının	89	74.2
Kira	21	17.5
Lojman	10	8.3
TOPLAM	120	100.0
Oturulan Konutun Niteliği		
Apartman Dairesi	118	98.3
Müstakil ev	2	1.7
TOPLAM	120	100.0

Kadınların %74.2'sinin ailelerine ait bir konutları bulunmakta iken, %25.8'i bir konuta sahip değildir. Oturdukları konutun mülkiyet durumuna bakıldığında; %74.2'sinin konutunun mülkiyeti kendilerine ya da akrabalarına ait iken, %17.5'i kirada, %8.3'ü ise lojmanda oturmaktadır. Oturdukları konut apartman daireleri

olanların oranı %98.3'tür. Efes Pilsen (2000)'in Taylor Nelsen Sofres Piar'a yaptırdığı çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiş ve kadınların %70.1'inin ailelerine ait bir konutlarının olduğu, %23.7'sinin kiracı olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte Nazik (1997) tarafından yapılan araştırmada ise konutun niteliği ile ilgili olarak farklı sonuçlar elde edilmiştir. Bu çalışmadaki ailelerin çoğunluğunun %59.2'sinin gecekonduda, %35.8'inin ise apartman dairesinde oturdukları bulunmuştur.

Kadınların evlerinde sahip oldukları araçlar ile sayılarının dağılımı Tablo 4'de görülmektedir.

Tablo 4. Sahip Olunan Araçların ve Sayılarının Dağılımı

Araç	Sayı	%	Sayısı	Sayı	%
Televizyon					
Var	120	100.0	1	53	44.1
Yok	-	-	2	40	33.3
			3	23	19.2
			4	4	3.4
Radio					
Var	114	95.0	1	65	57.0
Yok	6	5.0	2	30	26.3
			3	15	13.2
			4	4	3.5
Araba					
Var	86	71.7	1	78	90.7
Yok	34	28.3	2	8	9.3
Video .. vb.					
Var	62	51.7	1	62	100.0
Yok	58	48.3			
Bilgisayar					
Var	72	60.0	1	69	95.8
Yok	48	40.0	2	3	4.2
Cep telefonu					
Var	115	95.8	1	50	43.5
Yok	5	4.2	2	28	24.3
			3	24	20.9
			4	9	7.8
			5	4	3.5
Çöp öğütücüsü					
Var	2	1.7	1	2	100.0
Yok	118	98.3			

Kadınların hepsinin evlerinde televizyon bulunmaktadır. Bir adet televizyonu olanların oranı %44.1 ile ilk sırada yer alırken bunu %33.3 ile 2 adet, %19.2 ile 3 adet televizyonu olanlar izlemektedir. Kadınların %95.0'inin evinde radyo vardır. Bir adet radyoya sahip olanların oranı %57.0 ile ilk sıradadır. Bunu %26.3 ile 2 adet radyosu olanlar izlemektedir.

Tablo 4'de de görüldüğü gibi, kadınların ailelerin ait bir arabaları olanların oranı %71.7 iken arabaları olmayanların oranı %28.3'tür. Bir adet arabası olanların oranı %90.7 ile iki adet arabası olanların oranı %9.3'tür. Efes Pilsen (2000)'in yaptırmış olduğu çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiş, ailelerin %75.5'inin arabasının olduğu belirlenmiştir. Bayraktar ve Mert (1994) tarafından yapılan çalışmada ise kadınların %42.61'inin, erkeklerin %34.31'inin arabasının olduğu belirlenmiştir. Kadınların %100.0'ünün evinde bir adet video ve benzeri araç bulunurken, %48.1'inin evinde bu araçlar bulunmamaktadır. Efes Pilsen (2000)'in yaptırdığı çalışmada kadınların %12.4'ünün evinde videosu bulunmaktadır.

Kadınların %60.0'ının evinde bilgisayar bulunmaktadır. %40.0'ının ise evinde bilgisayarı yoktur. Bir adet bilgisayarı olanların oranı %95.8 ile ilk sırada yer almaktadır. Yine Efes Pilsen (2000)'in Piar'a yaptırdığı çalışmada kadınların evlerinde bilgisayarlarının olma durumu ile ilgili olarak farklı sonuçlar bulunmuştur. Bu çalışmaya göre, kadınların %94.7'sinin evinde bilgisayar bulunmamaktadır.

Ailesinde cep telefonu olanların oranı %95.8, cep telefonu olmayanların oranı %4.2'dir. Bir adet cep telefonu olanların oranı %43.5 ile ilk sıradadır. İki adet olanların oranı %24.3 ile üç adet olanların oranı ise %20.9 ile birbirine yakındır. Efes Pilsen (2000)'in yaptırmış olduğu çalışmaya göre, kadınların %88.4'ünün kendilerine ait bir cep telefonları bulunmamaktadır.

Kadınların hemen hemen tamamının %98.3'ünün evinde çöp öğütücüsü bulunmamaktadır.

Tablo 5’de kadınların en sık izledikleri televizyon kanal ve programlarına göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 5. Televizyon Kanal ve Programlarının İzlenme Sıklığına Göre Dağılımı

Televizyon Kanalı	1.izlenen		2. izlenen		3.izlenen	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
TRT	42	35.0	14	11.7	15	12.5
ATV	36	30.0	34	28.3	15	12.5
STAR	5	4.2	12	10.0	7	5.8
SHOW	5	4.2	15	12.5	19	15.8
KANAL D	16	13.3	26	21.7	30	25.0
KANAL 7	3	2.5	2	1.7	5	4.2
SAMANYOLU	1	0.8	1	0.8	6	5.0
NTV	3	2.5	3	2.5	8	6.7
KRAL TV	1	0.8	-	-	2	1.7
MELTEM TV	-	-	-	-	1	0.8
TGRT	4	3.3	5	4.2	4	3.3
KANAL A	1	0.8	-	-	1	0.8
DISCOVERY	2	1.7	4	3.3	2	1.7
TV 3	-	-	1	0.8	-	-
TV 8	-	-	1	0.8	2	1.7
CİNE 5	-	-	-	-	1	0.8
CNN TÜRK	-	-	2	1.7	-	-
MESAJ TV	-	-	-	-	1	0.8
BRT	-	-	-	-	1	0.8
KANAL E	1	0.8	-	-	-	-
TOPLAM	120	100.0	120	100.0	120	100.0
Televizyon Programı						
Haber Programı	82	68.3	14	11.7	7	5.8
Müzik-eğlence	9	7.5	25	20.8	28	23.3
Belgesel	8	6.7	27	22.5	22	18.3
Film	7	5.8	15	12.5	29	24.2
Dizi film	6	5.0	27	22.5	31	25.8
Yarışma programı	4	3.3	4	3.3	2	1.7
Tartışma programı	3	2.5	5	4.2	1	0.8
Kadın programı	1	0.8	1	0.8	-	-
Çizgi film	-	-	1	0.8	-	-
Spor programları	-	-	1	0.8	-	-
TOPLAM	120	100.0	120.	100.0	120	100.0

Tablo 5 incelendiğinde, kadınların ilk sırada sıklıkla izledikleri televizyon kanalının %35.0 ile TRT, ikinci sırada %28.3 ile ATV ve %25.0 ile üçüncü sırada Kanal D olduğu görülmektedir. Nazik (1997) tarafından yapılan çalışmada ise %28.3 ile ATV'nin 1.sırada, %25.8 ile Kanal D'nin 2.sırada, %10.9 ile ise Interstar'ın 3.sırada sıklıkla izlendiği saptanmıştır. Bu durum televizyon kanallarının yer verdiği programların farklılaşmasından ve kadınların ilgisini çeken programlara daha fazla yer verilmesinden kaynaklanabilir. Ayrıca kadınların yarısından fazlası %68.3'ü haber programlarını ilk sırada tercih etmektedir. Nazik (1997)'de yaptığı çalışmada da benzer sonuç elde etmiştir. Kadınların belgesel ve dizi filmleri %22.5 ile aynı oranlarda ikinci sırada sıklıkla izledikleri belirlenmiştir. Nazik (1997)'nin yaptığı çalışmada; ikinci sırada %32.6 ile müzik eğlence programları yer alırken dizi filmlerinin ise %39.2 ile üçüncü sırada izlendiği saptanmıştır.

Kadınların özel atık kumbaralarına ilişkin bilgilerine göre dağılımları Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6. Özel Atık Kumbaralarına İlişkin Bilgilere Göre Dağılımı

Bulunma Durumu	S	%
Özel atık kumbarası bulunmayanlar	82	68.4
Sokaklarında bulunanlar	13	10.8
Görmeyenler	4	3.3
Yakın bir sokaklarında bulunanlar	21	17.5
Kullanma Durumu		
Kullanıyor	13	38.2
Kullanmıyor	11	32.4
Bazen kullanıyor	10	29.4
Kullanmama Nedeni		
Uzakta olma	13	61.9
Zor gelme	5	23.8
Yerini değiştirme ya da kaldırma	1	4.8
Toplayanlara verme	2	9.5
Yakın Bir Yerde Kumbara Olursa		
Kullanacaklar	98	91.6
Kullanmayacaklar	9	8.4

Kadınların %68.4'ünün sokağında özel atık kumbarasının bulunmadığı, %10.8'inin kendi sokağında %17.5'inin yakın bir sokağında özel atık kumbarasının bulunduğu belirlenmiştir. Kadınların %3.3'ü ise sokaklarında özel atık kumbarasının olup olmadığına dikkat etmediklerini belirtmişlerdir. Kadınların %38.2'sinin bu kumbaraları her zaman, %29.4'ünün ise bazen kullandıkları, %32.4'ünün ise hiçbir zaman bu kumbaraları kullanmadıkları saptanmıştır.

Kadınların %61.9'unun uzak olduğu, %23.8'inin zor geldiği için, %4.8'inin ise yerini değiştirdikleri/kaldırdıkları için özel atık kumbaralarını kullanmadıkları belirlenmiştir. Ayrıca kadınların %91.6'sı özel atık kumbaralarının yakın bir yerde olmasını istemektedir. Bu durum, özel atık kumbaralarının her sokakta olacak şekilde yerleştirilmesini gerekli kılmaktadır. Böylece kadınların atıklarını ayrı ayrı toplaması mümkün olabilecektir.

4.2. Evsel Katı Atıklar İle İlgili Bilgi ve Uygulamaların Sonuçları

Her bir grubun evsel katı atıklar ile ilgili bilgi ve uygulamalarını ortaya koyan ön test ve son test sonuçları üç grupta incelenmiştir.

Birinci grupta; kadınların evsel katı atıklar ile ilgili bilgi düzeylerini yansıtan soruların sayı ve yüzdeleri ile tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 7-14'de verilmiştir.

İkinci grup; kadınların evsel katı atıklar ile ilgili yaptıkları uygulamaları belirlemeye yönelik olarak sorulan soruların sayı ve yüzdelerinden ve tek yönlü varyans analizi sonuçlarından oluşmaktadır. Bu sonuçlar da, Tablo 15-18'de gösterilmiştir.

Son grupta ise; kadınların ambalaj malzemelerinin değerlendirilme şekli ile ilgili bilgi ve uygulama sorularından aldıkları ön test ve son test toplam puanları ve tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 19-22 'de görülmektedir.

Evsel katı atıklar ile ilgili genel bilgiler, çevre bilinci ile satın alma eğilimine yönelik sorulan sorulara verilen cevapların ön test sonuçlarına göre sayı ve yüzdeleri Tablo 7’de görülmektedir.

Tablo 7. Evsel Katı Atıklar ve Çevre Bilinci İle Satın Alma Eğilimine Yönelik Bilgilerin Ön Test Sonuçlarına Göre Dağılımı

Evsel Katı Atıklar İle İlgili Genel Bilgiler

Konu	Puan	Yüzyüze eğitim		El kitabı		Yüz. Eğit.+ el kitabı		Kontrol	
		S	%	S	%	S	%	S	%
Evsel katı atık tanımı	0	6	20.0	4	13.3	3	10.0	1	3.3
	1	24	80.0	26	86.7	27	90.0	29	96.7
	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Evsel katı atık bileşimi	0	8	26.7	4	13.3	3	10.0	1	3.3
	1	9	30.0	8	26.7	7	23.3	12	40.0
	2	13	43.3	18	60.0	20	66.7	17	56.7
Evsel katı atıkların toplanma şekli	0	17	56.7	15	50.0	22	73.3	13	43.3
	1	1	3.3	-	-	-	-	1	3.3
	2	12	40.0	15	50.0	8	26.7	16	53.3
Evsel katı atıkların gruplandırılma şekli	0	5	16.7	1	3.3	1	3.3	2	6.7
	1	3	10.0	3	10.0	1	3.3	3	10.0
	2	17	56.7	21	70.0	26	86.7	24	80.0
Evsel katı atıkların gruplandırılma nedeni	0	5	16.7	1	3.3	2	6.7	1	3.3
	1	20	66.7	24	80.0	26	86.7	28	93.3
	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Pillerin atılma şekli	0	18	60.0	20	66.7	20	66.7	20	66.7
	1	4	13.3	2	6.7	6	20.0	2	6.7
	2	8	26.7	8	26.7	4	13.3	8	26.7

Çevre Bilinci Satın Alma Eğiliminin Bilgileri

Konu	Puan	S	%	S	%	S	%	S	%
Bir ürün satın alırken dikkat edilmesi gereken ambalaj özelliğini bilme	0	6	20.0	3	10.0	1	3.3	4	13.3
	1	11	36.7	14	46.7	23	76.7	19	63.3
	2	13	43.3	13	43.3	6	20.0	7	23.3
Depozitolu ürünlerin tercih edilmesinin yararlarını bilme	0	10	33.3	6	20.0	6	20.0	7	23.3
	1	20	66.7	24	80.0	24	80.0	23	76.7
	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Alışverişlerde satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiğini bilme	0	12	40.0	8	26.7	7	23.3	5	16.7
	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	2	18	60.0	22	73.3	23	76.7	25	83.3
Satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiğinin nedenini açıklama	0	13	43.3	8	26.7	8	26.7	5	16.7
	1	-	-	3	10.0	11	36.7	8	26.7
	2	17	56.7	19	63.3	11	36.7	17	56.7

0 puan: Bilmiyor

1 puan: Eksik biliyor

2 puan: Tam biliyor

Yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %80.0'i, el kitabı grubundaki kadınların %86.7'si, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubunda yer alan kadınların %90.0'ı, kontrol grubundaki kadınların ise %96.7'si evsel katı atık tanımını eksik cevaplamışlardır. Evsel katı atık bileşimini yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %43.3'ü, el kitabı grubundaki kadınların %60.0'ı, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruptaki kadınların %66.7'si, kontrol grubundaki kadınların ise %56.7'si tam ve doğru olarak cevaplamıştır. Evsel katı atıkların toplanma şeklini bilmeyenlerin oranı kontrol grubunda %43.3 ile daha az orandadır. Evsel katı atıkların gruplandırma şeklini, yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %56.7'si, el kitabı grubundaki kadınların %70.0'i, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruptaki kadınların %86.7'si, kontrol grubundaki kadınların %80.0'i tam ve doğru olarak cevaplamıştır. Evsel katı atıkları gruplandırma nedenini tam ve doğru açıklayan olmamıştır. Yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %60.0'ının, el kitabı, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruptaki kadınlar ile kontrol grubundaki kadınların %66.7'sinin pillerin nasıl atılacağını bilmedikleri bulunmuştur.

Bir ürün satın alırken dikkat edilmesi gereken ambalaj özelliğini yüzyüze eğitim ve el kitabı grubundaki kadınların %43.3'ünün, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubundaki kadınların %20.0'si, kontrol grubundaki kadınların ise %23.3'ünün tam ve doğru olarak cevapladıkları saptanmıştır.

Tablo 7'de tüm gruptaki kadınların hiçbirinin depozitolu ürünlerin tercih edilmesinin yararını tam ve doğru olarak cevaplayamadıkları görülmektedir. Yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %60.0'ı, el kitabı grubundaki kadınların %73.3'ü, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubundaki kadınların %76.7'si ve kontrol grubundaki kadınların %83.3'ü satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiğini tam ve doğru olarak cevaplamışlardır. Satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiğinin nedenini yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %56.7'si, el kitabı grubundaki kadınların %63.3'ü, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubunda yer alan kadınların %36.7'si, kontrol grubundaki kadınların ise %56.7'si tam ve doğru olarak cevaplamıştır.

Evsel katı atıklar ile ilgili genel bilgiler ve çevre bilinci ile satın alma eğilimine yönelik bilgilerin ön teste göre tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Evsel Katı Atıklar ve Çevre Bilinci İle Satın Alma Eğilimine Yönelik Bilgilerin Ön Teste Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Evsel Katı Atıkları İle İlgili Genel Bilgilerin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları					
Konular	Gruplar	$\bar{X}$	S	F	Önemlilik
Evsel katı atık tanımı	1	0.80	0.41	1.40	0.25
	2	0.87	0.35		
	3	0.90	0.31		
	4	0.97	0.18		
Evsel katı atık bileşimi	1	1.17	0.83	1.99	0.12
	2	1.47	0.73		
	3	.157	0.68		
	4	1.53	0.57		
Evsel katı atıkların toplanma şekli	1	0.83	0.99	1.93	0.13
	2	1.00	1.02		
	3	0.53	0.90		
	4	1.10	0.99		
Evsel katı atıkların gruplandırması	1	1.48	0.82	2.32	0.08
	2	1.80	0.50		
	3	1.89	0.42		
	4	1.76	0.58		
Evsel katı atıkların gruplandırılma nedeni	1	0.80	0.41	2.03	0.11
	2	0.96	0.20		
	3	0.93	0.26		
	4	0.97	0.19		
Pillerin atılma şekli	1	0.67	0.00	0.29	0.83
	2	0.60	0.89		
	3	0.47	0.73		
	4	0.60	0.89		
Çevre Bilinci İle Satın Alma Eğilimine Yönelik Bilgilerin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları					
Konular	Gruplar	$\bar{X}$	S	F	Önemlilik
Bir ürün satın alırken dikkat edilmesi gereken ambalaj özelliğini bilme	1	1.23	0.77	0.74	0.53
	2	1.33	0.66		
	3	1.17	0.46		
	4	1.10	0.60		
Depozitolu ürünlerin tercih edilmesinin yararlarını bilme	1	0.67	0.48	0.64	0.59
	2	0.80	0.41		
	3	0.80	0.41		
	4	0.77	0.43		
Alışverişlerde satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiğini bilme	1	1.20	1.00	1.48	0.22
	2	1.47	0.90		
	3	1.53	0.86		
	4	1.67	0.76		
Satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiğinin nedenini açıklama	1	1.13	1.00	0.95	0.41
	2	1.37	0.89		
	3	1.10	0.80		
	4	1.40	0.77		

Evsel katı atıklarla ilgili genel bilgiler bölümünde yer alan evsel katı atık tanımı ve bileşenleri ile ilgili olarak ön test sonuçlarına göre yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, gruplararasıdaki farkın önemsiz olduğu ayrıca dört gruba ait ortalamaların da birbirine yakın olduğu belirlenmiştir.

Kadınların evsel katı atıkların nasıl toplanması ve pillerin nasıl atılması gerektiği ile ilgili sorular için yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, gruplararası farkın önemsiz olduğu ve bu sorularda yüzyüze eğitim ile el kitabı verilen grubun ortalamasının daha düşük olduğu, el kitabı ve kontrol grubunun ortalamalarının ise birbirine yakın olduğu saptanmıştır.

Evsel katı atıkların gruplandırma şekli ve nedeni incelendiğinde ise, yine gruplar arasındaki farkın önemsiz olduğu ve her iki soruda da el kitabı grubunun ortalamasının diğer gruplardan daha düşük olduğu bulunmuştur.

Çevre bilinci ile satın alma ile ilgili olarak yapılan varyans analizi sonucunda, gruplararasıda önemli bir fark olmadığı bulunmuştur. Bir ürün alırken dikkat edilmesi gereken ambalaj özelliği ile ilgili soruda; el kitabı grubunun ortalamasının daha yüksek , kontrol grubunun ise daha düşük; depozitolu ürünlerin tercih edilmesinin yararlarının sorulduğu soruda ise, el kitabı grubu ile yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grubun ortalamalarının aynı ve daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Alışverişlerde satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiği konusu ile ilgili soruda, yüzyüze eğitim verilen grubun daha düşük; satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiğinin nedeninin açıklandığı soruda ise, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grubun daha düşük olduğu görülmüştür.

Atıkların geri dönüşümü ve azaltılması ile ilgili bilgilerin dağılımı Tablo 9'da görülmektedir.

Tablo 9. Atıkların Geri Dönüşümü ve Azaltılması İle İlgili Bilgilerin Ön Test Sonuçlarına Göre Dağılımı

Konu	Puan	Yüzyüze eğitim		El kitabı		Yüz. Eğit.+ el kitabı		Kontrol	
		S	%	S	%	S	%	S	%
Geri dönüşüm işaretini bilme	0	28	93.3	27	90.0	29	96.7	29	96.7
	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	2	2	6.7	3	10.0	1	3.3	1	3.3
Çevre dostu kavramını bilme	0	11	36.7	8	26.7	9	30.0	11	36.7
	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	2	19	63.3	22	73.3	21	70.0	19	63.3
Evsel katı atıkların tekrar değerlendirilmesinin sağladığı yararları bilme	0	11	36.7	9	30.0	1	3.3	7	23.3
	1	19	63.3	21	70.0	29	96.7	23	76.7
	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Evsel katı atıkları azaltmak için yapılabilecek faaliyetleri bilme	0	18	60.0	19	63.3	15	50.0	14	46.7
	1	12	40.0	11	36.7	15	50.0	16	53.3
	2	-	-	-	-	-	-	-	-
0 puan: Bilmiyor		1 Puan: Eksik biliyor				2 puan: Tam biliyor			

Yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %93.3'ü, el kitabı grubundaki kadınların %90.0'ı, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubundaki kadınlar ile kontrol grubundaki kadınların %96.7'si geri dönüşüm işaretini bilmektedir. Tüm gruptaki kadınların da yarısından fazlasının çevre dostu tanımını tam ve doğru olarak cevapladıkları bulunmuştur. Erkal ve Şafak (1995) tarafından yapılan araştırmada; kadınların %25.0'inin cam, %33.3'ünün kağıt, %11.1'inin plastik, %25.0'inin depozitolu atıkları, %5.6'sının ise pilleri, erkeklerin ise %37.5'inin cam, %34.3'ünün kağıt, %15.6'sının plastik, %16.3'ünün depozitolu atıkları, %6.3'ünün ise pilleri ayırma tabî tuttıkları belirlenmiştir. Tüm gruptaki kadınların hiçbiri evsel katı atıkların tekrar değerlendirilmesinin sağladığı faydaları ve atıkları azaltmak için yapılabilecek faaliyetleri tam ve doğru olarak cevaplayamamışlardır.

Atıkların geri dönüşümü ve azaltılması ile ilgili bilgilerin ön teste göre yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Atıkların Geri Dönüşümü ve Azaltılması İle İlgili Bilgilerin Ön Teste Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Konular	Gruplar	$\bar{X}$	S	F	Önemlilik	Fark
Geri dönüşüm işaretini bilme	1	0.13	0.51	0.55	0.65	
	2	0.20	0.61			
	3	0.07	0.37			
	4	0.07	0.37			
Çevre dostu tanımını bilme	1	1.27	0.98	0.33	0.80	
	2	1.47	0.90			
	3	1.40	0.93			
	4	1.27	0.98			
Evsel katı atıkların tekrar değerlendirilmesinin sağladığı yararlarını bilme	1	0.63	0.49	3.69	0.01**	1-3
	2	0.70	0.47			
	3	0.97	0.18			
	4	0.77	0.43			
Evsel katı atıkları azaltmak için yapılabilecek faaliyetlerini bilme	1	0.40	0.50	0.78	0.82	
	2	0.37	0.49			
	3	0.50	0.51			
	4	0.53	0.51			

**P<0.01 önemli

Kadınların geri dönüşüm işareti ve çevre dostu kavramını bilme durumları ile evsel katı atıkları azaltmak için yapılabilecek faaliyetlerin sorulduğu soru ile ilgili olarak yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, gruplararasıdaki farkın önemsiz olduğu bulunurken, evsel katı atıkların tekrar değerlendirilmesinin sağladığı faydalarla ilgili olan soruda ise, gruplararasıdaki farkın önemli olduğu bulunmuştur. Farklılığın hangi gruplararasıında olduğunu belirlemek amacı ile Tukey testi uygulanmış ve yüzyüze eğitim verilen grubun ortalamasının daha düşük, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grubun ortalamasının ise daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Evsel katı atıklar ve çevre bilinci ile satın alma uygulamalarının sayı ve yüzdeleri hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Evsel Katı Atıklar ve Çevre Bilinci İle Satın Alma Uygulamalarının Ön Test Sonuçlarına Göre Dağılımı

Evsel Katı Atıklar İle İlgili Genel Uygulamaların Dağılımı

Konu	Puan	Yüzyüze eğitim		El kitabı		Yüz. Eğit.+ el kitabı		Kontrol	
		S	%	S	%	S	%	S	%
Evsel katı atık bileşimleri	0	-	-	2	6.7	-	-	-	-
	1	10	33.3	6	20.0	3	10.0	7	23.3
	2	20	66.7	22	73.3	27	90.0	27	76.7
Evsel katı atıkları toplama şekilleri	0	25	83.3	23	76.7	22	73.3	23	76.7
	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	2	5	16.7	7	23.3	8	26.7	7	23.3
Evsel katı atıkları gruplandırma şekilleri	0	-	-	-	-	-	-	-	-
	1	25	83.3	27	90.0	26	86.7	27	90.0
	2	5	16.7	3	10.0	4	13.3	3	10.0
Evsel katı atıkları gruplandırma nedenleri	0	22	73.3	19	63.3	18	60.0	17	56.7
	1	-	-	1	3.3	1	3.3	2	6.7
	2	8	26.7	10	33.3	11	36.7	11	36.7
Pilleri atma şekilleri	0	24	80.0	23	76.7	22	73.3	20	66.7
	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	2	6	20.0	7	23.3	8	26.7	10	33.3
Evsel katı atıkları azaltmada yapılan faaliyetler	0	23	76.7	20	66.7	21	70.0	24	80.0
	1	7	23.3	10	33.3	9	30.0	6	20.0
	2	-	-	-	-	-	-	-	-

Çevre Bilinci İle Satın Alma Uygulamalarının Dağılımı

Konu	Puan								
Gıda maddesi satın alırken sağlıklı olduğu için tercih edilen ambalaj malzemesi	0	3	10.0	3	10.0	4	13.3	3	10.0
	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	2	27	90.0	27	90.0	26	86.7	27	90.0
Bir ürün satın alırken dikkat edilen ambalaj malzemesi özelliği	0	9	30.0	12	40.0	5	16.7	5	16.7
	1	12	40.0	5	16.7	10	33.3	3	10.0
	2	9	30.0	13	43.3	15	50.0	22	73.3
Bir ürün satın alırken çevre dostu işaretime dikkat etme durumu	0	10	33.3	1	3.3	4	13.3	3	10.0
	1	15	50.0	24	80.0	21	70.0	23	76.7
	2	5	16.7	5	16.7	5	16.7	4	13.3
Ambalaj malzemesi diğerlerine göre pahalı da olsa çevre dostu olduğu için satın alma durumu	0	10	33.3	10	33.3	13	43.3	9	30.0
	1	10	33.3	7	23.3	11	36.7	4	13.3
	2	10	33.3	13	43.3	6	20.0	17	56.7
Depozitolu ürünleri tercih etme nedenleri	0	15	50.0	13	43.3	13	43.3	13	43.3
	1	11	36.7	10	33.3	7	23.3	2	6.7
	2	4	13.3	7	23.3	10	33.3	15	50.0
Alışverişlerde satın aldıkları ürünleri neyin içinde taşıdıkları	0	29	96.7	30	100.0	27	90.0	29	96.7
	1	-	-	-	-	2	6.7	1	3.3
	2	1	3.3	-	-	1	3.3	-	-
Satın alınan ürünlerin neyin içinde neden taşındığını açıklama	0	30	100.0	30	100.0	30	100.0	30	100.0
	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	2	-	-	-	-	-	-	-	-

0 puan: Bilmiyor

1 Puan: Eksik biliyor

2 puan: Tam biliyor

Yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %66.7'si, el kitabı grubundaki kadınların %73.3'ü, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubundaki kadınların %90.0'ı, kontrol grubundaki kadınların ise %76.7'si evsel katı atık bileşimlerini tam ve doğru olarak cevaplamışlardır. Yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %83.3'ü, el kitabı verilen gruptaki kadınların %73.3'ünün, kontrol grubundaki kadınların ise %76.7'sinin evsel katı atıkları toplama şeklini tam ve doğru olarak cevaplayamadıkları bulunmuştur.

Evsel katı atıkları gruplandırma şeklini, yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %83.3'ü, el kitabı grubundaki kadınlar ile kontrol grubundaki kadınların %90.0'ı, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grupta yer alan kadınların ise %86.7'si bu soruyu eksik cevaplamıştır. Erkal ve Şafak (1995) tarafından yapılan araştırmada; kadınların %25.0'inin cam, %33.3'ünün kağıt, %11.1'inin plastik, %25.0'inin depozitolu atıkları, %5.6'sının ise pilleri, erkeklerin ise %37.5'inin cam, %34.3'ünün kağıt, %15.6'sının plastik, %16.3'ünün depozitolu atıkları, %6.3'ünün ise pilleri ayırma tabî tuttıkları belirlenmiştir. Yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %73.3'ünün, el kitabı grubundaki kadınların %63.3'ünün, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grupta yer alan kadınların %60.0'ının, kontrol grubundaki kadınların %56.7'sinin evsel katı atıkları gruplandırma nedenini tam ve doğru olarak açıklayamadıkları bulunmuştur.

Yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %80.0'i, el kitabı grubundaki kadınların %76.7'si, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubundaki kadınların %73.3'ü, kontrol grubundaki kadınların %66.7'si pillerin atılma şeklini tam ve doğru olarak cevaplayamamıştır. Erkal ve Şafak (1995)'in yaptığı çalışmada da, kadınların yalnızca %5.6'sının, erkeklerin de %6.3'ünün pilleri ayırma tabî tuttıkları belirlenmiştir. Bu pillerin nasıl atılacağının doğru olarak bilinmemesinden kaynaklanabilir. Tüm gruptaki kadınların hiçbiri evsel katı atıkları azaltmak için bir faaliyette bulunmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum kadınların evde yaptıkları faaliyetlerin atıkları azalttığını farketmemelerinden kaynaklanabilir. Erkal ve Şafak (1995)'in yaptığı çalışmada kadınların %25.5'inin plastiği daha az kullandığı, %1.5'inin atıkları ayrı ayrı topladığı, %1.9'unun pilleri rastgele atmadığı; erkeklerin ise %25.0'inin plastiği daha az kullandığı, %3.2'sinin atıkları ayrı ayrı topladığı,

%3.7'sinin de pilleri rastgele atmadıkları belirlenmiştir. Bayraktar ve Mert (1994) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise kadınların %40.41'inin daha az ambalajlı ürün satın aldığı, %76.14'ünün yeniden kullanılabilen kağıt, cam ve benzeri ambalajlı ürünleri tercih ettiği, %37.50'sinin alışverişlerde naylon yerine file ve kağıt torba kullandığı %51.14'ünün gazeteleri yeniden değerlendirmek amacıyla gerekli kurumlara ulaştırdıkları; erkeklerin %40.88'inin daha az ambalajlı ürün satın aldığı, %63.87'sinin yeniden kullanılabilen kağıt, cam ve benzeri ambalajlı ürünleri tercih ettiği, %44.16'sının alışverişlerde naylon yerine file ve kağıt torba kullandığı ve aynı gazeteleri yeniden değerlendirmek amacı ile gerekli kurumlara ulaştırdıkları saptanmıştır.

Yüzyüze eğitim, el kitabı ve kontrol grubundaki kadınların %90.0'ı, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grupta yer alan kadınların %86.7'si gıda maddesi satın alırken sağlıklı olduğu için tercih ettikleri ambalaj özelliğini tam ve doğru olarak belirttikleri görülmüştür. Erkal ve Şafak (1995)'in yaptığı çalışmada kadınların %77.9'unun cam, %5.2'sinin plastik, %18.5'inin ise kağıt; erkeklerin %55.5'inin cam, %13.9'unun plastik, %30.6'sının ise kağıt ambalaj maddelerini tercih ettikleri bulunmuştur. Bununla beraber bir ürün satın alırken dikkat edilen ambalaj malzemesi özelliği ile ilgili olarak sorulan soruya yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %30.0'u, el kitabı grubundaki kadınların %43.3'ü, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubunda yer alan kadınların %50.0'si, kontrol grubundaki kadınların ise %73.3'ü tam ve doğru olarak cevaplamıştır. Yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %50.0'si, el kitabı grubundaki kadınların %80.0'i, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruptaki kadınların %70.0'i, kontrol grubundaki kadınların ise %76.7'si bir ürün satın alırken bazen çevre dostu işaretime dikkat ettikleri bulunmuştur. Katı Atıkları İmha ve Değerlendirme Komisyon (1994)'un gerçekleştirdiği çalışmada, bir ürün satın alırken ev hanımlarının %12.50'sinin markaya, %50.0'sinin fiyata, %37.50'sinin kaliteye öncelik verdikleri bununla birlikte ambalaja ve ürünün çevre duyarlılığına önem vermedikleri saptanmıştır. Erkal ve Şafak (1998)'in yaptığı çalışmada ise; kadınların %66.2'sinin erkeklerin %63.6'sının ambalajın daha fazla sağlıklı olmasına ayrıca kadınların %20.6'sının erkeklerin ise %24.3'ünün ise ambalajın çevre dostu olmasına dikkat ettikleri belirlenmiştir. Bayraktar ve Mert (1994)'in çalışmasında; kadınların

%70.45'inin erkeklerin %65.33'ünün satın aldıkları ürünün çevre dostu olduğuna dikkat ettikleri tespit edilmiştir.

Tablo 11'de, yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %33.3'ünün, el kitabı grubundaki kadınların %43.3'ünün, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubundaki kadınların %20.0'sinin, kontrol grubundaki kadınların ise %56.7'sinin ambalaj malzemesi diğerlerine göre pahalı da olsa çevre dostu olduğu için her zaman satın aldıkları görülmektedir. Uluslararası Yankelovich Clancy Shulman Zinciri ve bu zincirin Türkiye temsilcisi DAP Araştırma ve Doğrudan Pazarlama A.Ş. tarafından (1993) gerçekleştirilen araştırmada, Türk toplumunun %66.0'sının çevre dostu ürünlere yüzde 10-15 daha fazla ödeme yaptıkları bununla birlikte %61.0'inin geri dönüşümlü ürünlere daha çok ödenebileceği görüşünde oldukları belirlenmiştir.

Yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %50.0'si, el kitabı, yüzyüze eğitim ve el kitabı ve kontrol grubundaki kadınların %43.3'ü depozitolu ürünleri tercih etme nedenlerini tam ve doğru olarak açıklayamamıştır. Tüm gruptaki kadınların hemen hemen tamamı alışverişlerde satın aldıkları ürünleri çevreye ve sağlığa zarar vermeyen bir malzeme ile taşımadıkları ve bunun nedenini de kadınların hiçbirinin tam ve doğru olarak açıklayamadıkları saptanmıştır.

Evsel katı atıklar ve çevre bilinci ile satın alma uygulamalarının ön teste göre tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 12'de görülmektedir.

Tablo 12.Evsel Katı Atıklar ve Çevre Bilinci İle Satın Alma Uygulamalarının
Ön Teste Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Evsel Katı Atıklar İle İlgili Genel Uygulamaların Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları						
Konular	Gruplar	$\bar{X}$	S	F	Önemlilik	Fark
Evsel katı atık bileşimi	1	1.67	0.48	1.67	0.18	
	2	1.67	0.61			
	3	1.90	0.31			
	4	1.77	0.43			
Evsel katı atıkları toplama şekilleri	1	0.33	0.76	0.29	0.83	
	2	0.47	0.86			
	3	0.53	0.90			
	4	0.47	0.86			
Evsel katı atıkları gruplandırma şekilleri	1	1.17	0.38	0.27	0.85	
	2	1.10	0.31			
	3	1.13	0.35			
	4	1.10	0.31			
Evsel katı atıkları gruplandırma nedenleri	1	0.53	0.90	0.47	0.70	
	2	0.70	0.95			
	3	0.77	0.97			
	4	0.80	0.96			
Pilleri atma şekilleri	1	0.40	0.81	0.50	0.69	
	2	0.47	0.86			
	3	0.53	0.90			
	4	0.67	0.96			
Evsel katı atıkları azaltmak için yapılan faaliyetler	1	0.23	0.43	0.56	0.64	
	2	0.33	0.48			
	3	0.30	0.47			
	4	0.20	0.41			
Çevre Bilinci İle Satın Alma Uygulamalarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları						
Konular	Gruplar	$\bar{X}$	S	F	Önemlilik	Fark
Gıda maddesi satın alırken sağlıklı olduğu için tercih edilen ambalaj malzemesi	1	1.80	0.61	0.08	0.97	
	2	1.80	0.61			
	3	1.73	0.69			
	4	1.80	0.61			
Bir ürün satın alırken dikkat edilen ambalaj malzemesi özelliği	1	0.83	0.70	1.55	0.21	
	2	1.13	0.43			
	3	1.03	0.56			
	4	1.03	0.49			
Bir ürün satın alırken “çevre dostu” işaretine dikkat edilme durumu	1	1.00	0.79	3.25	0.02*	1-4
	2	1.03	0.93			
	3	1.33	0.76			
	4	1.57	0.77			
Ambalaj malzemesi diğerlerine göre pahalı da olsa “çevre dostu” olduğu için satın alınma durumu	1	1.00	0.83	1.81	0.15	
	2	1.10	0.88			
	3	0.77	0.77			
	4	1.27	0.91			
Depozitolu ürünleri tercih etme nedenleri	1	0.63	0.72	1.37	0.26	
	2	0.80	0.81			
	3	0.90	0.88			
	4	1.07	0.98			
Alışverişlerde satın aldıkları ürünleri neyin içinde taşıdıkları	1	0.07	0.37	1.09	0.35	
	2	0.00	0.00			
	3	0.13	0.43			
	4	0.03	0.18			

*P<0.05 Önemli

Tablo 12 incelendiğinde, evsel katı atıklarla ilgili uygulamalar ile ilgili olarak gruplararasıda anlamlı bir farkın bulunmadığı görülmektedir.

Kadınların evlerinde oluşan evsel katı atık bileşimlerini tanımlamaları ile ilgili olarak yüzyüze eğitim grubu ile el kitabı grubunun ortalamalarının aynı olduğu, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grubun ortalamasının ise daha yüksek olduğu bulunmuştur. Evsel katı atıkların toplanma ve gruplandırılma şekli ile ilgili olarak ise; el kitabı grubu ile kontrol grubunun ortalamasının aynı olduğu; evsel katı atıkların toplanma şekli ile ilgili olan soruda yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grubun ortalamasının, evsel katı atıkların gruplandırılma şekli ile ilgili olan soruda ise yüzyüze eğitim grubunun ortalamasının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Kadınların evsel katı atıkları gruplandırma nedenleri ile pilleri toplama şekilleri ile ilgili olan uygulamada kontrol grubunun ortalamasının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra evsel katı atıkları azaltmak için yapılan faaliyetlerle ilgili olarak sorulan soruda ise, kontrol grubunun ortalamasının daha düşük olduğu görülmüştür.

Kadınların çevre bilinci ile satın alma uygulamaları incelendiğinde; sadece bir ürün satın alırken “çevre dostu” işaretine dikkat etme davranışında gruplararasıdaki farkın önemli olduğu bulunurken diğer uygulamalarla ilgili olarak gruplararasıdaki fark önemsiz bulunmuştur.

Gıda maddesi satın alırken sağlıklı olduğu için tercih edilen ambalaj malzemesi ile ilgili olarak yüzyüze eğitim grubunun ortalamasının daha düşük diğer grupların ise ortalamalarının aynı olduğu görülmüştür. Bir ürün satın alırken dikkat edilen ambalaj malzemesinin özelliği ile ilgili soruda ise yüzyüze eğitim grubu ile kontrol grubunun ortalamalarının aynı, el kitabı grubunda daha yüksek, yüzyüze eğitim grubunda ise ortalamaların daha düşük olduğu saptanmıştır. Bir ürün satın alırken “çevre dostu” işaretine dikkat etme durumu ile ilgili soruda, kontrol grubunun ortalamasının daha yüksek, yüzyüze eğitim grubunun ise daha düşük olduğu görülmüştür. Ambalaj malzemesi diğerlerine göre pahalı da olsa “çevre dostu” olduğu için satın alma durumunda ise yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grubun

ortalamasının daha düşük el kitabı grubunun ortalamasının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kadınların depozitolu ürünleri tercih etme durumları ile depozitolu ürünleri tercih etme nedenleri ile ilgili olan sorularda yüzyüze eğitim verilen grupların ortalamalarının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Alışverişlerde satın aldıkları ürünleri neyin içinde taşıdıkları ile ilgili soruda ise, yüzyüze eğitim grubunun ortalamasının diğer grupların ortalamasına göre daha yüksek olduğu bulunmuş bununla birlikte kadınlar, satın alınan ürünlerin neyin içinde taşındığının nedeninin açıklanması ile ilgili sorudan puan alamadıkları için istatistiksel olarak değerlendirilememiştir.

Son test sonuçlarına göre evsel katı atıklar ile ilgili genel bilgilere ve çevre bilinci ile satın alma eğilimine yönelik bilgilerin dağılımı Tablo 13’de gösterilmiştir.

Tablo 13. Evsel Katı Atıklar ve Çevre Bilinci İle Satın Alma Eğilimine Yönelik Bilgilerin Son Test Sonuçlarına Göre Dağılımı

Evsel Katı Atıklar İle İlgili Genel Bilgilerin Dağılımı									
Konu	Puan	Yüzyüze eğitim		El kitabı		Yüz. Eğit.+ el kitabı		Kontrol	
		S	%	S	%	S	%	S	%
Evsel katı atık tanımı	0	2	6.7	6	20.0	3	10.0	5	16.7
	1	15	50.0	21	70.0	13	43.3	24	80.0
	2	13	43.3	3	10.0	14	46.7	1	3.3
Evsel katı atık bileşimi	0	-	-	-	-	-	-	-	-
	1	5	16.7	9	30.0	4	13.3	10	33.3
	2	25	83.3	21	70.0	26	86.7	20	66.7
Evsel katı atıkların toplanma şekli	0	3	10.0	7	23.3	2	6.7	15	50.0
	1	-	-	1	3.3	-	-	-	-
	2	27	90.0	22	73.3	28	93.3	15	50.0
Evsel katı atıkların gruplandırılma şekli	0	-	-	-	-	-	-	1	3.3
	1	-	-	-	-	-	-	5	16.7
	2	30	100.0	30	100.0	30	100.0	24	80.0
Evsel katı atıkların gruplandırılma nedeni	0	-	-	2	6.7	-	-	3	10.0
	1	20	66.7	23	76.7	23	76.7	25	83.3
	2	10	33.3	5	16.7	7	23.3	2	6.7
Pillerin atılma şekli	0	4	13.3	9	30.0	1	3.3	16	53.3
	1	-	-	1	3.3	-	-	2	6.7
	2	26	86.7	20	66.7	29	96.7	12	40.0
Çevre Bilinci İle Satın Alma Eğilimine Yönelik Bilgilerin Dağılımı									
Konu	Puan								
Bir ürün satın alırken dikkat edilmesi gereken ambalaj malzemesi	0	-	-	-	-	1	3.3	2	6.7
	1	5	16.7	9	30.0	4	13.3	18	60.0
	2	25	83.3	21	70.0	25	83.3	10	33.3
Depozitolu ürünlerin tercih edilmesinin yararlarını bilme	0	1	3.3	3	10.0	-	-	10	33.3
	1	23	76.7	24	80.0	20	66.7	19	63.3
	2	6	20.0	3	10.0	10	33.3	1	3.3
Alışverişlerde satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiğini bilme	0	3	10.0	4	13.3	-	-	4	13.3
	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	2	27	90.0	26	86.7	30	100.0	26	86.7
Satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiğinin nedenini açıklama	0	1	3.3	4	13.3	-	-	6	20.0
	1	-	-	4	13.3	3	10.0	9	30.0
	2	29	96.7	22	73.3	27	90.0	15	50.0
0 puan: Bilmiyor 1 Puan: Eksik biliyor 2 puan: Tam biliyor									

Son test sonuçlarına göre, yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %43.3’ünün, el kitabı grubundaki kadınların %10.0’unun, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubunda yer alan kadınların %46.7’sinin, kontrol grubundaki kadınların ise %3.3’ünün evsel

katı atık tanımını tam ve doğru olarak yaptıkları bulunmuştur. Yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %83.3 ile, yüzyüze ve el kitabı grubundaki kadınların %86.7 ile evsel katı atıkların nelerden oluştuğunu el kitabı grubundaki kadınların %70.0 ile kontrol grubundaki kadınlara %66.7 göre daha fazla tam ve doğru olarak cevapladıkları bulunmuştur. Yüzyüze eğitim, el kitabı ile yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruplarda yer alan kadınların %100.0'ünün, kontrol grubunda yer alan kadınların ise %80.0'inin evsel katı atıkların gruplandırma şeklini tam ve doğru olarak cevapladıkları ancak tüm gruplarda yer alan kadınların yarıdan fazlasının evsel katı atıkların gruplandırılma nedenini eksik cevapladıkları saptanmıştır. Yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %86.7'sinin, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruptaki kadınların %96.7'sinin, el kitabı grubunda yer alan kadınların %66.7'sinin, kontrol grubundaki kadınların ise %40.0'ının pillerin atılma şeklini tam ve doğru olarak cevapladıkları belirlenmiştir.

Yüzyüze eğitim ve yüzyüze eğitim ile el kitabı grubunda yer alan kadınların %83.3 ile aynı , el kitabı grubundaki kadınların %70.0'inin bir ürün satın alırken dikkat edilmesi gereken ambalaj özelliğini tam ve doğru olarak bilirken, kontrol grubunda yer alan kadınların ise %33.3'ünün tam ve doğru bildiği saptanmıştır. Depozitolu ürünlerin tercih edilmesinin sağladığı yararları el kitabı grubundaki kadınların %80 ile daha fazla tam ve doğru olarak cevapladıkları görülmüştür.

Ayrıca yüzyüze eğitim, el kitabı, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen ve kontrol grubunda yer alan kadınların hemen hemen tamamı alışverişlerde satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiği konusunu tam ve doğru bilirken; satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiğini, yüzyüze eğitim, el kitabı ve yüzyüze eğitim ile el kitabı grubunda yer alan kadınların tamamına yakını tam ve doğru cevaplarırken kontrol grubundaki kadınların %50.0'si tam ve doğru cevaplamıştır.

Kadınların evsel katı atıklar ile ilgili uygulamaları ve çevre bilinci ile satın alma eğilimi ile ilgili bilgilerin son test'e göre tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 14'de verilmiştir.

Yüzyüze eğitim grubunda yer alan kadınların %86.7'sinin el kitabı grubundaki kadınların %73.3'ünün, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grubundaki kadınların %83.3'ünün, kontrol grubunda yer alan kadınların ise %66.7'sinin evsel katı atıklarının genellikle nelerden oluştuğunu tam ve doğru olarak cevapladıkları, tüm gruptaki kadınların yarıdan fazlasının evsel katı atıkları uygun biçimde toplamadıkları belirlenmiştir. Yüzyüze eğitim, el kitabı, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubundaki kadınların yarıya yakınının evsel katı atıkları gruplandırma şekillerinin tam ve doğru olduğu kontrol grubundaki kadınların %20.0'sinin tam ve doğru olarak gruplandığı belirlenmiştir. Evsel katı atıkları nedenlerini yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %50.0'sinin doğru olarak cevaplayamadıkları, %50.0'sinin ise tam ve doğru olarak cevapladıkları, el kitabı grubundaki kadınların %60.0'ının, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruptaki kadınların %63.3'ünün, kontrol grubundaki kadınların ise %26.7'sinin tam ve doğru olarak cevapladıkları belirlenmiştir.

Yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grupta yer alan kadınların diğer grupta yer alan kadınlara göre daha fazla pilleri tam ve doğru olarak attıkları ayrıca evsel katı atıkları azaltmak için çeşitli faaliyetlerde bulundukları saptanmıştır.

Tüm gruptaki kadınların tamamı gıda maddesi satın alırken sağlıklı olduğu tercih edilen ambalaj malzemesini tam ve doğru olarak cevapladıkları, yüzyüze eğitim, el kitabı ve yüzyüze eğitim ile el kitabı grubunda yer alan kadınların yarıdan fazlasının, kontrol grubundaki kadınların ise %43.3'ünün tam ve doğru olarak cevapladıkları tesbit edilmiştir.

Yüzyüze eğitim grubu ile yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grupta yer alan kadınların çoğunluğu bir ürün satın alırken “çevre dostu” işareti dikkat ederek aldıkları, el kitabı grubundaki kadınların %60'ının, kontrol grubundaki kadınların %73.3'ünün bazen dikkat ettiği saptanmıştır. Ambalaj malzemesi diğerlerine göre pahalı da olsa “çevre dostu” olduğu için; yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %63.3'ünün bazen, el kitabı grubundaki kadınların %43.3'ünün her zaman, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruptaki kadınların %53.3'ünün bazen, kontrol grubundaki kadınların %43.3'ünün her zaman satın aldıkları bulunmuştur.

Tablo 17. Evsel Katı Atıklar ve Çevre Bilinci İle Satın Alma Uygulamalarının Son Test Sonuçlarına Göre Dağılımı

Evsel Katı Atıklar İle İlgili Genel Uygulamaların Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Konu	Puan	Yüzyüze eğitim		El kitabı		Yüz. Eğit.+ el kitabı		Kontrol	
		S	%	S	%	S	%	S	%
	0	-	-	-	-	-	-	-	-
Evsel katı atık bileşimi	1	4	13.3	8	26.7	5	16.7	10	33.3
	2	26	86.7	22	73.3	25	83.3	20	66.7
Evsel katı atıkları toplama şekilleri	0	18	60.0	16	53.3	14	46.7	19	63.3
	1	2	6.7	6	20.0	2	6.7	5	16.7
	2	10	33.3	8	26.7	14	46.7	6	20.0
Evsel katı atıkları gruplandırma şekilleri	0	-	-	-	-	-	-	1	3.3
	1	18	60.0	17	56.7	14	46.7	23	76.7
	2	12	40.0	13	43.3	16	53.3	6	20.0
Evsel katı atıkları gruplandırma nedenleri	0	15	50.0	11	36.7	11	36.7	19	63.3
	1	-	-	1	3.3	-	-	3	10.0
	2	15	50.0	18	60.0	19	63.3	8	26.7
Pilleri atma şekilleri	0	8	26.7	15	50.0	4	13.3	18	60.0
	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	2	22	73.3	15	50.0	26	86.7	12	40.0
Evsel katı atıkları azaltmak için yapılan faaliyetler	0	-	-	3	10.0	-	-	15	50.0
	1	21	70.0	20	66.7	13	43.3	15	50.0
	2	9	30.0	7	23.3	17	56.7	-	-
Çevre Bilinci İle Satın Alma Uygulamalarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları									
Gıda maddesi satın alırken sağlıklı olduğu için tercih edilen ambalaj malzemesi	0	-	-	1	3.3	-	-	1	3.3
	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	2	30	100.0	29	96.7	30	100.0	29	96.7
Bir ürün satın alırken dikkat edilen ambalaj malzemesi özelliği	0	-	-	5	16.7	5	16.7	8	26.7
	1	11	36.7	7	23.3	6	20.0	9	30.0
	2	19	63.3	18	60.0	19	63.3	13	43.3
Bir ürün satın alırken “çevre dostu” işaretine dikkat etme durumu	0	-	-	2	6.7	-	-	4	13.3
	1	5	16.7	18	60.0	9	30.0	22	73.3
	2	25	83.3	10	33.3	21	70.0	4	13.3
Ambalaj malzemesi diğerlerine göre pahalı da olsa “çevre dostu” olduğu için satın alma durumu	0	3	10.0	8	26.7	6	20.0	11	36.7
	1	19	63.3	9	30.0	16	53.3	6	20.0
	2	8	26.7	13	43.3	8	26.7	13	43.3
Depozitolu ürünleri tercih nedenleri	0	-	-	-	-	-	-	1	3.3
	1	23	76.7	21	70.0	20	66.7	21	70.0
	2	3	10.0	3	30.0	7	23.3	1	3.3
Alışverişlerde satın aldıkları ürünleri neyin içinde taşıdıkları	0	-	-	-	-	-	-	-	-
	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	2	30	100.0	30	100.0	30	100.0	30	100.0
Satın alınan ürünlerin neyin içinde neden taşındığını açıklama	0	25	83.3	28	93.3	20	66.7	30	100.0
	1	1	3.3	-	-	-	-	-	-
	2	4	13.3	2	6.7	10	33.3	-	-

0 puan: Bilmiyor

1 Puan: Eksik biliyor

2 puan: Tam biliyor

grubunun ortalamasının daha düşük , yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grubun ortalamasının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Evsel katı atıklar ile çevre bilinci ile satın alma uygulamalarının son test sonuçlarına göre dağılımı Tablo 17’de gösterilmiştir.

ancak kontrol grubundaki kadınların hiçbirinin bu soruyu tam ve doğru olarak cevaplayamadıkları saptanmıştır.

Atıkların geri dönüşümü ve azaltılması ile ilgili bilgilerin son teste göre tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 16'da görülmektedir.

Tablo 16. Atıkların Geri Dönüşümü ve Azaltılması İle İlgili Bilgilerin Son Teste Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Konular	Gruplar	$\bar{X}$	S	F	Önemlilik	Fark
Geri dönüşüm işaretini bilme	1	2.00	0.00	9.46	0.0000**	1-4
	2	1.73	0.69			2-4
	3	2.00	0.00			3-4
	4	1.30	0.95			
Çevre dostu tanımını bilme	1	1.87	0.51	3.13	0.0285*	1-4
	2	1.73	0.69			3-4
	3	1.87	0.51			
	4	1.40	0.93			
Evsel katı atıkların tekrar değerlendirilmesinin sağladığı yararlar	1	1.47	0.57	11.74	0.0000**	1-4
	2	1.17	0.65			3-4
	3	1.63	0.49			2-3
	4	0.83	0.53			
Evsel katı atıkları azaltmak için yapılabilecek faaliyetler	1	1.40	0.50	12.66	0.0000**	1-4
	2	1.20	0.66			2-4
	3	1.47	0.57			3-4
	4	0.67	0.48			

*P<0.05 önemli

**P<0.01 önemli

Atıkların geri dönüşümü ve azaltılması ile ilgili bilgilerin yer aldığı bu bölümdeki tüm sorular için uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, gruplar arasındaki farklılığın önemli olduğu bulunmuştur.

Kadınların geri dönüşüm işareti ile çevre dostu kavramını bilme durumları ile ilgili olarak sorulan sorularda, yüzyüze eğitim grubu ile yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grubun ortalamasının aynı ve daha yüksek , kontrol grubunun ortalamasının ise daha düşük olduğu görülmüştür.

Evsel katı atıkların tekrar değerlendirilmesinin sağladığı yararlar ile evsel katı atıkları azaltmak için yapılabilecek faaliyetlerin açıklandığı sorularda da, kontrol

bilme durumu ile ilgili olan soruda el kitabı ve kontrol grubunun ortalamasının aynı ve daha düşük yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grubun ise ortalamasının daha yüksek olduğu ancak gruplararasıdaki farkın önemsiz olduğu bulunmuştur.

Atıkların geri dönüşümü ve azaltılması ile ilgili bilgilere verilen cevapların son test sonuçlarına göre dağılımı Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15. Atıkların Geri Dönüşümü ve Azaltılması İle İlgili Bilgilerin Son Test Sonuçlarına Göre Dağılımı

Konu	Puan	Yüzyüze eğitim		El kitabı		Yüz. Eğit.+ el kitabı		Kontrol	
		S	%	S	%	S	%	S	%
Geri dönüşüm işaretini bilme	0	-	-	4	13.3	-	-	10	33.3
	1	-	-	-	-	-	-	1	3.3
	2	30	100.0	26	86.7	30	100.0	19	63.3
Çevre dostu tanımını bilme	0	2	6.7	4	13.3	2	6.7	9	30.0
	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	2	28	93.3	26	86.7	28	93.3	21	70.0
Evsel katı atıkların tekrar değerlendirilmesinin sağladığı yararları bilme	0	1	3.3	4	13.3	-	-	7	23.3
	1	14	46.7	17	56.7	11	36.7	21	70.0
	2	15	50.0	9	30.0	19	63.3	2	6.7
Evsel katı atıkları azaltmak için yapılabilecek faaliyetleri bilme	0	-	-	4	13.3	1	3.3	10	33.3
	1	18	60.0	16	53.3	14	46.7	20	66.7
	2	12	40.0	10	33.3	15	50.0	-	-

0 puan: Bilmiyor

1 Puan: Eksik biliyor

2 puan: Tam biliyor

Yüzyüze eğitim ve yüzyüze eğitim ile el kitabı verilen grupta yer alan kadınların %100.0’ünün geri dönüşüm işaretini, yine bu grupta yer alan kadınların %93.3’ünün çevre dostu kavramını; kontrol grubundaki kadınların ise %63.3’ünün geri dönüşüm işaretini, %70.0’inin çevre dostu tanımını bildikleri bulunmuştur. Evsel katı atıkların tekrar değerlendirilmesinin sağladığı faydalarını, yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %50.0’si, el kitabı grubundaki kadınların %30.0’ünün, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grupta yer alan kadınların %63.3’ünün, kontrol grubundaki kadınların ise %6.7’sinin tam ve doğru cevapladıkları belirlenmiştir. Yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %40.0’ı, el kitabı grubundaki kadınların %33.3’ü, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubunda yer alan kadınların %50.0’sinin evsel katı atıkları azaltmak için yapılabilecek faaliyetleri tam ve doğru cevapladıkları

Evsel katı atık tanımı ile ilgili olarak yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, gruplararasıdaki farkın önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Yüzyüze eğitim grubu ile hem yüzyüze eğitim hem de el kitabı verilen grubun ortalamalarının aynı ve daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yüzyüze eğitim grubu ile el kitabı, ayrıca yüzyüze eğitim ve el kitabı ile kontrol grubu arasında farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 14’de evsel katı atıkların bileşimi ile ilgili soruda gruplararasıdaki fark önemsiz bulunmuştur. Yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grubun ortalamasının daha yüksek, kontrol grubunun ortalamasının ise daha düşük olduğu görülmüştür.

Evsel katı atıkların toplanma şekli, gruplandırılma şekli, gruplandırılma nedeni ile pillerin toplanma şekli ile ilgili sorulara yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda gruplararasıdaki farklılığın önemli olduğu belirlenmiştir. Evsel katı atıkların toplanma şekli, gruplandırılma nedeni ile pillerin toplanma şekli ile ilgili sorularda kontrol grubunun ortalamasının daha düşük, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grubun ortalamasının ise daha yüksek olduğu görülmüştür. Evsel katı atıkların gruplandırılma şekli ile ilgili soruda ise, kontrol grubunun ortalamasının daha düşük diğer grupların ortalamasının ise aynı ve daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 14 incelendiğinde, bir ürün satın alırken dikkat edilmesi gereken ambalaj özelliği ile ilgili olarak sorulan soru için yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda; gruplararasıdaki farkın önemli olduğu görülmektedir. Gruplararası farkın, yüzyüze eğitim grubu ile kontrol grubu, el kitabı grubu ile kontrol grubu ve yüzyüze eğitim ve el kitabı grubu ile kontrol grubu arasında olduğu Tukey testi ile ortaya konmuştur. Depozitolu ürünlerin tercih edilmesinin yararları ile satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiğinin nedeninin açıklandığı sorularda da gruplararasıdaki farklılığın önemli olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, bu iki soruda da kontrol grubunun ortalaması daha düşük iken depozitolu ürünlerin tercih edilmesinin yararının açıklandığı soruda yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grubun; ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiğinin nedeninin açıklandığı soruda ise yüzyüze eğitim grubunun ortalamasının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Alışverişlerde satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiği konusunu

Tablo 14. Evsel Katı Atıklar ve Çevre Bilinci İle Satın Alma Eğilimine Yönelik Bilgilerin Son Test'e Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Evsel Katı Atıklarla İlgili Genel Bilgilerin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Konular	Gruplar	$\bar{X}$	S	F	Önemlilik	Fark
Evsel katı atık tanımı	1	1.37	0.61	7.13	0.0002**	1-2
	2	0.90	0.55			2-3
	3	1.37	0.67			1-4
	4	0.87	0.43			3-4
Evsel katı atık bileşimleri	1	1.83	0.38	1.63	0.19	
	2	1.70	0.47			
	3	1.87	0.35			
	4	1.67	0.48			
Evsel katı atıkların toplanma şekli	1	1.80	0.61	7.77	0.0001**	1-4
	2	1.50	0.86			
	3	1.87	0.51			3-4
	4	1.00	1.02			
Evsel katı atıkların gruplandırılma şekli	1	2.00	0.00	6.43	0.0005**	1-4
	2	2.00	0.00			2-4
	3	2.00	0.00			3-4
	4	1.77	0.50			
Evsel katı atıkların gruplandırılma nedeni	1	1.33	0.48	3.74	0.0131**	
	2	1.10	0.48			1-4
	3	1.23	0.43			
	4	0.97	0.41			
Pillerin atılma şekli	1	1.73	0.69	10.89	0.0000**	1-4
	2	1.37	0.93			3-4
	3	1.93	0.37			
	4	0.87	0.97			

Çevre Bilinci İle Satın Alma Eğilimine Yönelik Bilgilerin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Konular	Gruplar	$\bar{X}$	S	F	Önemlilik	Fark
Bir ürün satın alırken dikkat edilmesi gereken ambalaj özelliği	1	1.83	0.38	8.79	0.0000**	1-4
	2	1.70	0.47			2-4
	3	1.80	0.48			3-4
	4	1.27	0.58			
Depozitolu ürünlerin tercih edilmesinin yararları	1	1.17	0.46	9.36	0.0000**	1-4
	2	1.00	0.45			2-3
	3	1.33	0.48			3-4
	4	0.70	0.54			
Alışverişlerde satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiğini bilme	1	1.80	0.61	1.44	0.2352	
	2	1.73	0.69			
	3	2.00	0.00			
	4	1.73	0.69			
Satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiğini açıklama	1	1.93	0.37	7.72	0.0001**	1-4
	2	1.60	0.72			3-4
	3	1.90	0.31			
	4	1.00	0.79			

**P<0.01 önemli

Tüm gruptaki kadınların yarıdan fazlasının depozitolu ürünleri tercih etme nedenlerini eksik cevapladıkları görülmüştür. Aışverişlerde satın aldıkları ürünleri neyin içinde taşınmaması gerektiğini ve bunun nedenini tüm gruptaki kadınların tam ve doğru olarak cevaplayamadıkları görülmüştür.

Kadınların evsel katı atıklar ile ilgili genel uygulamalarının ve çevre bilinci ile satın alma davranışlarının son teste göre tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Evsel Katı Atıklarla ve Çevre Bilinci İle Satın Alma Uygulamalarının Son Teste Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Evsel Katı Atıklar İle İlgili Uygulamaların Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Konular	Gruplar	$\bar{X}$	S	F	Önemlilik	Fark
Evsel katı atık bileşimleri	1	1.87	0.35	1.45	0.23	
	2	1.73	0.38			
	3	1.83	0.48			
	4	1.67				
Evsel katı atık toplama şekilleri	1	0.73	0.94	1.18	0.32	
	2	0.73	0.87			
	3	1.00	0.98			
	4	0.57	0.82			
Evsel katı atıkları gruplandırma şekilleri	1	1.40	0.50	2.97	0.03*	3-4
	2	1.43	0.50			
	3	1.53	0.51			
	4	1.17	0.46			
Evsel katı atıkları gruplandırma nedenleri	1	1.00	1.02	2.74	0.05	
	2	1.23	0.97			
	3	1.27	0.98			
	4	0.63	0.89			
Pilleri atma şekilleri	1	1.47	0.87	6.58	0.0004**	1-4
	2	1.00	1.02			2-3
	3	1.73	0.69			3-4
	4	0.80	1.00			
Evsel katı atıkları azaltmak için yapılan faaliyetler	1	1.30	0.47	23.34	0.0000**	1-4
	2	1.13	0.57			2-4
	3	1.57	0.50			3-4
	4	0.50	0.51			2-3
Çevre Bilinci İle Satın Alma Uygulamalarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları						
Konular	Gruplar	$\bar{X}$	S	F	Önemlilik	Fark
Gıda maddesi satın alırken sağlıklı olduğu için tercih edilen ambalaj malzemesi	1	2.00	0.00	0.67	0.57	
	2	1.93	0.37			
	3	2.00	0.00			
	4	1.93	0.37			
Bir ürün satın alırken dikkat edilen ambalaj malzemesi özelliği	1	1.83	0.38	18.24	0.0000**	1-4
	2	1.27	0.58			1-2
	3	1.70	0.47			3-4
	4	1.00	0.53			2-3
Bir ürün satın alırken “çevre dostu” işaretine dikkat edilme durumu	1	1.63	0.49	2.09	0.10	
	2	1.43	0.77			
	3	1.47	0.78			
	4	1.17	0.83			
Depozitolu ürünleri tercih etme nedenleri	1	1.12	0.33	2.17	0.10	
	2	1.13	0.34			
	3	1.26	0.45			
	4	1.00	0.30			
Satın alınan ürünlerin neyin içinde taşındığının nedeninin açıklaması	1	0.30	0.70	5.98	0.0008**	2-3
	2	0.13	0.51			3-4
	3	0.67	0.96			
	4	0.00	0.00			

*P<0.05 önemli

**P<0.01 önemli

Kadınların evsel katı atık bileşimlerini tanımlama ve evsel katı atıklarını toplama şekilleri ile ilgili olarak yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda,

gruplararasıdaki farkın önemsiz olduğu ayrıca, her iki uygulamada da kontrol grubunun ortalamasının daha düşük , yüzyüze eğitim ve el kitabı grubunun ortalamasının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Evsel katı atıkları gruplandırma şekilleri ve nedenleri, pilleri atma şekilleri ve evsel katı atıkları azaltmak için yapılan faaliyetlerin belirtildiği uygulamalarda; kontrol grubunun ortalamasının daha düşük olduğu, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubunun ise ortalamasının daha yüksek olduğu görülmüştür. Evsel katı atıkları gruplandırma nedenlerinin açıklandığı soruda gruplararası farkın önemsiz, diğer sorularda ise gruplararası farkın önemli olduğu tespit edilmiştir.

Kadınların gıda maddesi satın alırken sağlıklı olduğu için tercih ettiği ambalaj malzemesi ile ilgili olan soruda yüzyüze eğitim ile yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grubun ortalamalarının aynı ve daha yüksek olduğu bununla birlikte el kitabı ile kontrol grubunun ortalamalarının da aynı ve daha düşük olduğu görülmüş; gruplararasıdaki farkın ise önemsiz olduğu belirlenmiştir. Bir ürün alırken dikkat edilen ambalaj malzemesinin özelliği ile ilgili olan soruda ise gruplararası farkın önemli olduğu ve yüzyüze eğitim grubunun ortalamasının olduğu ve yüzyüze eğitim grubunun ortalamasının daha yüksek , kontrol grubunun ortalamasının ise daha düşük olduğu saptanmıştır.

Bir ürün alırken “çevre dostu” işareti dikkat etme durumu ile ilgili soruda kontrol grubunun ortalamasının daha düşük, yüzyüze eğitim grubunun ortalamasının daha düşük, yüzyüze eğitim grubunun ortalamasının daha yüksek olduğu ayrıca gruplararası farkın da önemsiz olduğu bulunmuştur. Ambalaj malzemesi diğerlerine göre pahalı da olsa “çevre dostu” olduğu için satın alma durumu ile ilgili soruda ise kontrol grubu ile yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grubun ortalamasının aynı ve daha düşük, el kitabı ve yüzyüze eğitim gruplarının ortalamasının da aynı ve daha yüksek olduğu bununla birlikte gruplararası farkın önemsiz olduğu görülmüştür.

Kadınların depozitolu ürünleri tercih etme nedenleri ile ilgili soruda gruplararasıdaki farkın önemsiz olduğu belirlenmiştir. Kontrol grubunun ortalamasının daha düşük, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grubun ortalamasının daha yüksek olduğu görülmüştür. Kadınlar, satın alınan ürünlerin neyin içinde

taşındığı ile ilgili sorudan puan alamadıkları için istatistiksel olarak bir değerlendirilme yapılamamıştır. Bununla birlikte satın alınan ürünlerin neyin içinde taşındığının nedeninin açıklandığı soruda ise gruplararasıdaki farkın önemli olduğu ayrıca kontrol grubunun ortalamasının daha düşük, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grubun ortalamasının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Bazı ürünlerin ambalaj malzemelerini kadınların nasıl değerlendirdiklerini saptamak amacıyla cam, metal, plastik, kağıt ve kartondan imal edilen her bir ürünün değerlendirilme şekli 0-2 puan arasında puanlanmış ve bu puanlar toplanarak ambalaj malzemelerinin her biri için ayrı ayrı toplam puanlar elde edilmiştir. Bu toplam puanlar bir grupta yer alan 30 kadının aldığı toplam puandır. Ambalaj malzemelerinin değerlendirilme şekli ile ilgili bilgilerin ön test ve son test sonuçlarına göre toplam puanları Tablo 19’da görülmektedir.

Tablo 19. Ambalaj Malzemelerinin Değerlendirilme Şekli İle İlgili Bilgilerin Ön Test ve Son Test Sonuçlarına Göre Toplam Puanları

Konu	Gruplar	Ön Test Toplam Puan	Son Test Toplam Puan
Camın değerlendirilme şeklini bilme	1	157.0	256.0
	2	236.0	267.0
	3	213.0	261.0
	4	253.0	277.0
Plastiğin değerlendirilme şeklini bilme	1	1.0	464.0
	2	0.0	475.0
	3	10.0	472.0
	4	0.0	496.0
Kağıt ve kartonun değerlendirilme şeklini bilme	1	214.0	371.0
	2	286.0	378.0
	3	275.0	401.0
	4	310.0	395.0

Ön test sonuçlarına göre; camın değerlendirilme şekli ile ilgili sorudan kontrol grubundaki kadınların 253.0, el kitabı grubundaki kadınların 236.0, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruptaki kadınların 213.0, yüzyüze eğitim grubundaki kadınların ise 157.0 puan aldıkları görülmüştür. Kadınların metalin değerlendirilme şeklini bilmedikleri için hiç puan alamadıkları, plastiğin değerlendirilmesi ile ilgili sorudan ise yüzyüze eğitim grubundaki kadınlar 1.0, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubunda yer alan kadınların 10.0 puan almıştır. Kontrol grubundaki kadınların 310.0 puan ile kağıt ve kartonun değerlendirilme şeklini bilme konusunda daha fazla puan aldıkları görülmüştür. Son test sonuçlarına göre ise, tüm gruptaki kadınların cam, plastik, kağıt ve kartonun değerlendirilme şeklini bilme konusunda aldıkları toplam puanların birbirine yakın olduğu ancak metalin değerlendirilme şeklini hiçbir kadının tam ve doğru olarak bilemediği bulunmuştur.

Ambalaj malzemelerinin değerlendirilme şekli ile ilgili bilginin ön test ve son teste göre tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 20’de görülmektedir.

Tablo 20. Ambalaj Malzemelerinin Değerlendirilme Şekli İle İlgili Bilgilerin Ön Test ve Son Teste Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ambalaj Malzemelerinin Değerlendirilme Şekli İle İlgili Bilgilerin Ön Teste Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Konular	Gruplar	$\bar{X}$	S	F	Önemlilik	Fark
Camın değerlendirilme şekli	1	5.23	3.95	4.14	0.008**	1-2 1-4
	2	7.87	3.76			
	3	7.10	4.07			
	4	8.43	3.19			
Plastiğin değerlendirilme şekli	1	0.03	0.18	0.67	0.57	
	2	0.00	0.00			
	3	0.03	0.18			
	4	0.00	0.00			
Kağıt-kartonun değerlendirilme şekli	1	7.13	5.24	2.70	0.05*	1-4
	2	9.53	4.68			
	3	9.17	4.53			
	4	10.33	3.55			

Ambalaj Malzemelerinin Değerlendirilme Şekli İle İlgili Bilginin Son Teste Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Konular	Gruplar	$\bar{X}$	S	F	Önemlilik	Fark
Camın değerlendirilme şekli	1	8.53	1.80	0.60	0.62	
	2	8.90	2.38			
	3	8.70	1.66			
	4	9.23	2.54			
Plastiğin değerlendirilme şekli	1	15.47	4.08	0.29	0.83	
	2	15.83	5.09			
	3	15.73	4.49			
	4	16.53	4.67			
Kağıt ve kartonun değerlendirilme şekli	1	12.37	3.06	0.80	0.50	
	2	12.60	3.52			
	3	13.37	1.82			
	4	13.17	2.84			

*P<0.05 önemli

**P<0.01

Ön test sonuçlarına göre, kadınların ambalaj malzemelerinin değerlendirilme şekli ile ilgili bilgi sorularına yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda camın,

kağıt ve kartonun değerlendirilme şekli ile ilgili olarak, gruplararasıdaki farkın önemli olduğu sonucuna varılmış ve farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için uygulanan Tukey testi sonucunda da, yüzyüze eğitim grubu ile el kitabı ve kontrol grubu arasında farklılık olduğu saptanmıştır. Yüzyüze eğitim grubunun ortalamasının daha düşük, kontrol grubunun ortalamasının ise daha yüksek olduğu bulunmuştur. Plastiğin değerlendirilmesi ile ilgili olarak ise, gruplararasıdaki farkın önemsiz olduğu saptanmıştır.

Bununla birlikte metalin değerlendirilme şekli hakkında bilgi sahibi olmadıkları dolayısıyla puan alamadıkları için istatistik değerlendirme yapılamamıştır.

Tablo 20'deki son test sonuçları incelendiğinde, ambalaj malzemelerinin değerlendirilme şekilleri ile ilgili sorulara yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, gruplararasıdaki farkın önemsiz olduğu bulunmuştur.

Camın ve plastik ambalaj malzemelerinin değerlendirilmeleri ile ilgili olan sorularda kontrol grubunun ortalamasının daha yüksek olduğu, yüzyüze eğitim grubunun ortalamasının ise daha düşük olduğu bununla birlikte metal ambalaj malzemesinin değerlendirilmesinde ise kadınlar hiç puan alamadıkları için istatistiksel bir değerlendirme yapılamamıştır. Kağıt ve kartonun değerlendirilmesi ile ilgili soruda ise yüzyüze eğitim grubunun ortalamasının daha düşük, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grubun ortalamasının daha yüksek olduğu ancak gruplararasıdaki farkın önemsiz olduğu bulunmuştur.

Kadınların ambalaj malzemelerini değerlendirme şekillerinin ön test ve son test sonuçlarına göre toplam puanları Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. Ambalaj Malzemelerini Değerlendirme Şekillerinin Ön Test ve Son Test Sonuçlarına Göre Toplam Puanları

Konu	Gruplar	Ön Test Toplam Puan	Son Test Toplam Puan
Camın değerlendirilme şekli	1	33.0	102.0
	2	25.0	60.0
	3	64.0	81.0
	4	37.0	43.0
Metalin değerlendirilme şekli	1	6.0	0.0
	2	0.0	0.0
	3	6.0	0.0
	4	28.0	0.0
Plastiğin değerlendirilme şekli	1	23.0	139.0
	2	18.0	109.0
	3	7.0	100.0
	4	39.0	91.0
Kağıt ve kartonun değerlendirilme şekli	1	34.0	79.0
	2	100.0	59.0
	3	93.0	73.0
	4	92.0	44.0

Ön test sonuçları incelendiğinde, camın değerlendirilme şekli ile ilgili sorudan 64.0 puan yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grupta yer alan kadınlar ilk sırada yer almıştır. Bunları 37.0 puan alan kontrol grubundaki kadınlar izlemektedir. Metal ve plastiğin değerlendirilme şeklinden daha fazla puanı kontrol grubundaki kadınlar alırken, kağıt ve kartonun değerlendirilmesi ile ilgili soruda daha fazla puanı el kitabı grubundaki kadınların aldıkları saptanmıştır.

Son test sonuçlarına bakıldığında, yüzyüze eğitim grubundaki kadınların cam, kağıt ve karton ile plastiğin değerlendirilme şekli ile ilgili sorulardan daha yüksek

puan aldıkları, tüm gruptaki kadınların ise metalin değerlendirilmesinden hiç puan alamadıkları görülmektedir.

Kadınların ambalaj malzemelerini değerlendirme şekillerinin ön test ve son teste göre tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. Ambalaj Malzemelerinin Değerlendirilme Şeklinin Ön Test ve Son Test’e Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ambalaj Malzemelerinin Değerlendirilme Şeklinin Ön Teste Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Konular	Gruplar	$\bar{X}$	S	F	Önemlilik
Camın değerlendirilme şekli	1	1.10	1.58	1.52	0.1
	2	0.83	1.98		
	3	2.13	3.61		
	4	1.23	2.54		
Metalin değerlendirilme şekli	1	0.20	1.10	1.35	0.26
	2	0.00	0.00		
	3	0.20	1.10		
	4	0.93	3.55		
Plastiğin değerlendirilme şekli	1	0.77	1.14	0.71	0.55
	2	0.60	3.29		
	3	0.23	0.54		
	4	1.30	4.56		
Kağıt-kartonun değerlendirilme şekli	1	1.13	2.62	1.76	0.16
	2	3.33	4.37		
	3	3.10	4.82		
	4	3.07	4.73		

Ambalaj Malzemelerinin Değerlendirilme Şeklinin Son Teste Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Konular	Gruplar	$\bar{X}$	S	F	Önemlilik
Camın değerlendirilme şekli	1	3.40	3.41	1.87	0.14
	2	2.00	3.39		
	3	2.70	3.58		
	4	1.43	3.28		
Plastiğin değerlendirilme şekli	1	4.63	6.32	0.33	0.80
	2	3.63	6.73		
	3	3.33	6.38		
	4	3.03	6.81		
Kağıt ve kartonun değerlendirilme şekli	1	2.63	3.27	0.71	0.55
	2	1.97	3.37		
	3	2.43	3.75		
	4	1.47	3.08		

Ön test sonuçları incelendiğinde, kadınların ambalaj malzemelerini değerlendirme şekli ile ilgili olarak gruplararasıdaki farkın önemsiz olduğu görülmektedir.

Camın değerlendirilme şekli ile ilgili olan soruda, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grubun ortalamasının, metal ve plastik ambalaj malzemelerinin değerlendirilmesinde kontrol grubunun, kağıt-kartonun değerlendirilmesinde ise el kitabı grubunun daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 22’de görülen son test sonuçları incelendiğinde, ambalaj malzemelerinin değerlendirilme şekli ile ilgili sorulara yönelik olarak yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, gruplararası farklılığın önemsiz bulunduğu görülmektedir.

Cam ve plastik ambalaj malzemelerinin değerlendirme şekli ile ilgili olarak sorulan sorularda, kontrol grubunun ortalamasının daha düşük , yüzyüze eğitim grubunun ortalamasının ise daha yüksek olduğu bulunurken; kağıt-karton ambalaj malzemesinin değerlendirilme şeklinde ise yüzyüze eğitim grubunun ortalamasının daha yüksek , kontrol grubunun ortalamasının da daha düşük olduğu bulunmuştur. Metalin değerlendirilmesi ile ilgili sorudan puan alınamadığı için istatistiksel bir değerlendirme mümkün olmamıştır.

4.3. Evsel Katı Atıklar İle İlgili Bilgi ve Uygulamaların Ön Test ve Son Test Sonuçlarına Göre Karşılaştırılması

Bu bölümde, kadınların evsel katı atıklar ile ilgili bilgi ve uygulamalarına yönelik sorulan her bir soru ön ve son test sonuçları dikkate alınarak, aritmetik ortalamalara ($\bar{x}$) göre “t-testi” yoluyla karşılaştırılmış, ön test ve son test sonuçları arasındaki farkın önemli olup olmadığı belirlenmiştir.

Buna göre sonuçlar Tablo 23-29 'da verilmiştir.

Tablo 23. Evsel Katı Atıklar İle İlgili Genel Bilgilerin Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

Konular	Gruplar	Testler	$\bar{X}$	S	Testlerarası Farkların				
					$\bar{X}$	S	Sh	t-değeri	Önemlilik
Evsel katı atık tanımı	1	Ön Test	0.80	0.40	0.50	0.73	0.13	4.26	0.0000**
		Son Test	1.37	0.62					
	2	Ön Test	0.87	0.35	0.03	0.61	0.11	0.30	0.77
		Son Test	0.90	0.55					
	3	Ön Test	0.90	0.31	0.47	0.68	0.12	3.75	0.001**
		Son Test	1.37	0.67					
	4	Ön Test	0.97	0.18	0.10	0.48	0.09	1.14	0.26
		Son Test	0.87	0.43					
Evsel katı atık bileşimleri	1	Ön Test	1.17	0.83	0.67	0.96	0.18	3.81	0.001**
		Son Test	1.83	0.38					
	2	Ön Test	1.47	0.73	0.23	0.77	0.14	1.66	0.11
		Son Test	1.70	0.47					
	3	Ön Test	1.57	0.68	0.30	0.75	0.14	2.19	0.04*
		Son Test	1.87	0.35					
	4	Ön Test	1.53	0.57	0.13	0.57	0.10	1.28	0.21
		Son Test	1.67	0.48					
Evsel katı atıkların toplanma şekli	1	Ön Test	0.83	0.99	0.97	1.00	0.18	5.30	0.000**
		Son Test	1.80	0.61					
	2	Ön Test	1.00	1.02	0.50	1.20	0.22	2.29	0.03*
		Son Test	1.50	0.86					
	3	Ön Test	0.53	0.90	1.33	0.96	0.18	7.62	0.000**
		Son Test	1.87	0.51					
	4	Ön Test	1.10	1.00	0.10	0.67	0.12	0.83	0.42
		Son Test	1.00	1.02					
Evsel katı atıkların gruplandırılma şekli	1	Ön Test	1.48	0.82	0.52	0.82	0.17	3.16	0.04*
		Son Test	2.00	0.00					
	2	Ön Test	1.80	0.50	0.20	0.50	0.10	2.00	0.06
		Son Test	2.00	0.00					
	3	Ön Test	1.89	0.42	0.11	0.42	0.08	1.36	0.18
		Son Test	2.00	0.00					
	4	Ön Test	1.76	0.58	0.00	0.66	0.12	0.00	1.000
		Son Test	1.76	0.51					
Evsel katı atıkların gruplandırılma nedeni	1	Ön Test	0.80	0.41	0.60	0.65	0.13	4.65	0.000**
		Son Test	1.40	0.50					
	2	Ön Test	0.96	0.20	0.16	0.48	0.96	1.69	0.10
		Son Test	1.12	0.44					
	3	Ön Test	0.93	0.26	0.32	0.55	0.10	3.10	0.004*
		Son Test	1.25	0.44					
	4	Ön Test	0.97	0.19	0.00	0.38	0.07	0.00	1.000
		Son Test	0.97	0.42					
Pillerin atılma şekli	1	Ön Test	0.67	0.88	1.07	1.26	0.23	4.65	0.000**
		Son Test	1.73	0.69					
	2	Ön Test	0.60	0.89	0.77	1.25	0.23	3.36	0.002**
		Son Test	1.37	0.93					
	3	Ön Test	0.47	0.73	1.47	0.78	0.14	10.35	0.000**
		Son Test	1.93	0.37					
	4	Ön Test	0.60	0.89	0.27	0.87	0.16	1.68	0.10
		Son Test	0.87	0.97					

* P<0.05 Önemli P<0.01 önemli

Tablo 23’de yüzyüze eğitim grubundaki kadınlar ile yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grupta yer alan kadınların evsel katı atık tanımı ile ilgili olarak son test puan ortalamalarının, ön test puan ortalamalarından daha yüksek olduğu, t-testi ile

yapılan kontrol sonucunda ise, ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olduğu görülmektedir. El kitabı grubundaki ve kontrol grubundaki kadınların son testten aldıkları puan ile ön testten aldıkları puan arasında çok fazla bir farka rastlanmamış dolayısıyla t-testi sonucunda da ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur.

Evsel katı atık bileşimlerinin sorulduğu soruda yüzyüze eğitim ile yüzyüze ve el kitabı verilen gruptaki kadınların son test puan ortalamaları ön test puan ortalamalarından daha yüksektir. Ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olduğu t-testi ile yapılan kontrol sonucunda bulunmuştur. El kitabı ve kontrol grubundaki kadınların ise son test puanları ile ön test puanları arasındaki farkın az olduğu ve ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın da önemli olmadığı görülmüştür.

Evsel katı atıkların toplanma şekli ile ilgili olarak yüzyüze eğitim, el kitabı ile yüzyüze ve el kitabı verilen gruptaki kadınların ön test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ayrıca, t-testi ile yapılan kontrol sonucunda ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olduğu bulunmuştur. Ancak kontrol grubundaki kadınların son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından daha düşük olduğu görülmüş ve t-testi kontrolü sonucunda ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın önemsiz olduğu belirlenmiştir.

Yüzyüze eğitim grubundaki kadınların, evsel katı atıkların gruplandırılma şekli ile ilgili sorulan soruda son test puan ortalamaları ön test puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ve aradaki bu farkın da önemli olduğu saptanmıştır. El kitabı ile yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruptaki kadınların da son test puanları ön test puanlarından yüksek olmakla birlikte aradaki bu fark önemsiz bulunmuştur. Kontrol grubundaki kadınların ise ön ve son test puan ortalamalarının eşit olduğu belirlenmiştir.

Yüzyüze eğitim ve yüzyüze eğitimle ile el kitabı verilen gruptaki kadınların evsel katı atıkların gruplandırılma nedeni ile ilgili soruda son test puanlarının ön test puanlarından daha yüksek olduğu ayrıca yapılan t-testi sonucunda ön ve son test

puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olduğu belirlenmiştir. El kitabı grubundaki kadınların son test puan ortalaması ön test puan ortalamasından daha yüksek ancak aradaki farkın önemli olmadığı bulunmuştur. Bununla birlikte kontrol grubundaki kadınların ön ve son test puan ortalamalarının ise eşit olduğu görülmüştür.

Pillerin atılma şekli ile ilgili olarak yüzyüze eğitim, el kitabı ve yüzyüze eğitim ile el kitabı verilen grupta yer alan kadınların son test ortalamaları ön test ortalamalarından daha yüksektir. Ayrıca t-testi sonucunda, ortalamalar arasındaki farkın önemli olduğu belirlenmiştir. Kontrol grubundaki kadınların da son test puanları ön test puanlarından az da olsa yüksek ve ortalamalar arası fark önemsiz bulunmuştur.

Tablo 24. Çevre Bilinci İle Satın Alma İle İlgili Genel Bilgilerin Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

Konular	Gruplar	Testler	$\bar{X}$	S	Testlerarası Farkların				
					$\bar{X}$	S	Sh	t-değeri	Önemlilik
Bir ürün satın alırken dikkat edilmesi gereken ambalaj özelliğini bilme	1	Ön Test	1.23	0.77	0.60	0.77	0.14	4.27	0.000**
		Son Test	1.83	0.38					
	2	Ön Test	1.33	0.66	0.37	0.61	0.11	3.27	0.003**
		Son Test	1.70	0.47					
Depozitolu ürünlerin tercih edilmesinin yararlarını bilme	3	Ön Test	1.17	0.46	0.63	0.62	0.11	5.64	0.000**
		Son Test	1.80	0.48					
	4	Ön Test	1.10	0.61	0.17	0.53	0.10	1.72	0.10
		Son Test	1.27	0.58					
Alışverişlerde satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiği konusunu bilme	1	Ön Test	0.67	0.48	0.50	0.68	0.13	4.01	0.000**
		Son Test	1.17	0.46					
	2	Ön Test	0.80	0.41	0.20	0.66	0.12	1.65	0.11
		Son Test	1.00	0.46					
Satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiğinin nedenini açıklama	3	Ön Test	0.80	0.41	0.53	0.63	0.12	4.65	0.000**
		Son Test	1.33	0.48					
	4	Ön Test	0.77	0.43	0.07	0.46	0.08	0.81	0.42
		Son Test	0.70	0.54					
Alışverişlerde satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiği konusunu bilme	1	Ön Test	1.20	0.98	0.60	1.07	0.20	3.07	0.005**
		Son Test	1.80	0.61					
	2	Ön Test	1.47	0.90	0.27	0.87	0.16	1.68	0.10
		Son Test	1.73	0.69					
Satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiğinin nedenini açıklama	3	Ön Test	1.53	0.86	0.47	0.87	0.16	2.97	0.006*
		Son Test	2.00	0.00					
	4	Ön Test	1.67	0.76	0.07	0.64	0.12	0.57	0.57
		Son Test	1.73	0.69					
Satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiğinin nedenini açıklama	1	Ön Test	1.13	1.01	0.80	0.10	0.18	4.40	0.000**
		Son Test	1.93	0.37					
	2	Ön Test	1.37	0.89	0.23	0.90	0.16	1.42	0.17
		Son Test	1.60	0.72					
Satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiğinin nedenini açıklama	3	Ön Test	1.10	0.80	0.80	0.81	0.15	5.44	0.000**
		Son Test	1.90	0.31					
	4	Ön Test	1.40	0.77	0.10	0.61	0.11	0.90	0.38
		Son Test	1.30	0.79					

**P<0.01 önemli

Tablo 24 incelendiğinde, bir ürün satın alırken dikkat edilmesi gereken ambalaj özelliği ile ilgili olarak sorulan soruda yüzyüze eğitim, el kitabı ve yüzyüze eğitim ile el kitabı verilen gruptaki kadınların son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından daha yüksek ve t-testi ile yapılan kontrol sonucunda ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olduğu görülmüştür. Bu konu ile ilgili kontrol grubundaki kadınların son test puan ortalamaları ile ön test puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu ve aradaki farkın da önemli olmadığı saptanmıştır.

Depozitolu ürünlerin tercih edilmesinin yararları ile ilgili olan soruda yüzyüze eğitim grubundaki kadınlar ile yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruptaki kadınların

son test puanları ön test puanlarından daha yüksektir. Ayrıca t-testi ile yapılan kontrolde ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olduğu belirlenmiştir. El kitabı ve kontrol grubundaki kadınların son test puan ortalamaları ön test puan ortalamalarından daha az yüksek ve aradaki fark önemsiz bulunmuştur.

Tablo 24’de alışverişlerde satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiği konusu ile ilgili olarak tüm gruptaki kadınların (yüzyüze eğitim, el kitabı, yüzyüze eğitim ve el kitabı, kontrol) son test puan ortalamaları ön test puan ortalamalarından daha yüksek olmakla beraber yüzyüze eğitim ve yüzyüze eğitim ile el kitabı grubundaki kadınların ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın önemli diğer gruptaki (el kitabı, kontrol) kadınların ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın önemsiz olduğu görülmektedir.

Tablo 24’de yüzyüze eğitim ve hem yüzyüze eğitim hem de el kitabı verilen gruptaki kadınların, satın alınan ürünlerin neyin içinde taşınmaması gerektiğinin nedeninin açıklandığı soruda son test puanlarının ön test puanlarından daha yüksek olduğu ve bu puan ortalamaları arasındaki farkın da önemli olduğu görülmektedir. El kitabı ve kontrol grubundaki kadınların da son test puanları ön test puanlarından yüksek olmakla birlikte, ortalamalar arası farkın önemli olmadığı bulunmuştur.

Yüzyüze eğitim, el kitabı, yüzyüze eğitim ve el kitabı ile kontrol gruplarında yer alan kadınların geri dönüşüm işareti ile “çevre dostu” kavramını bilme durumları ile ilgili olarak sorulan sorularda son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca aradaki farkın önemli olup olmadığı t-testi ile kontrol edildiğinde; yüzyüze eğitim, el kitabı ile yüzyüze eğitim ve el kitabı gruplarındaki kadınların ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın önemli, kontrol grubundaki kadınların ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın ise önemsiz olduğu bulunmuştur.

Tablo 25. Atıkların Geri Dönüşümü ve Azaltılması İle İlgili Genel Bilgilerin
Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

Konular	Gruplar	Testler			Testlerarası Farkların				
					$\bar{X}$	S	Sh	t-değeri	Önemlilik
Geri dönüşüm işaretini bilme	1	Ön Test	0.13	0.51	1.87	0.51	0.09	20.15	0.000**
		Son Test	2.00	0.00					
	2	Ön Test	0.20	0.61	1.53	0.86	0/16	9.76	0.000**
		Son Test	1.73	0.69					
	3	Ön Test	1.17	0.46	0.63	0.62	0.11	5.64	0.000**
		Son Test	1.80	0.48					
	4	Ön Test	1.10	0.61	0.17	0.53	0.10	1.72	0.10
		Son Test	1.27	0.58					
“Çevre dostu” tanımını bilme	1	Ön Test	1.27	0.98	0.60	1.07	0.20	3.07	0.005**
		Son Test	1.87	0.51					
	2	Ön Test	1.47	0.90	0.27	0.69	0.13	2.11	0.04*
		Son Test	1.73	0.69					
	3	Ön Test	1.40	0.93	0.47	1.14	0.21	2.25	0.03*
		Son Test	1.87	0.51					
	4	Ön Test	1.27	0.98	0.13	0.73	0.13	1.00	0.33
		Son Test	1.40	0.93					
Evsel katı atıkların tekrar değerlendiril- mesinin sağladığı yararları bilme	1	Ön Test	0.63	0.49	0.83	0.79	0.15	5.77	0.000**
		Son Test	1.47	0.57					
	2	Ön Test	0.60	0.89	0.77	1.25	0.23	3.36	0.002**
		Son Test	1.37	0.93					
	3	Ön Test	0.97	0.18	0.67	0.48	0.09	7.62	0.000**
		Son Test	1.63	0.49					
	4	Ön Test	0.77	0.43	0.07	0.45	0.08	0.81	0.42
		Son Test	0.83	0.53					
Evsel katı atıkları azaltmak için yapılabilecek faali- yetleri bilme	1	Ön Test	0.40	0.50	1.00	0.70	0.18	7.88	0.000**
		Son Test	1.40	0.50					
	2	Ön Test	0.37	0.49	0.83	0.95	0.17	4.81	0.000**
		Son Test	1.20	0.66					
	3	Ön Test	0.50	0.51	0.97	0.81	0.15	6.55	0.000**
		Son Test	1.47	0.57					
	4	Ön Test	0.53	0.51	0.13	0.51	0.09	1.44	0.16
		Son Test	0.67	0.48					

* P<0.05 Önemli

**P<0.01 Önemli

Tablo 25 incelendiğinde, yüzyüze eğitim, el kitabı, yüzyüze eğitim ve el kitabı ile kontrol gruplarında yer alan kadınların evsel katı atıkların tekrar değerlendirilmesinin yararları ile evsel katı atıkları azaltmak için yapılabilecek faaliyetlerle ilgili sorularda son test puanları ön test puanlarından daha yüksek bulunmuştur. Aradaki farkın önemli olup olmadığı t-testi ile kontrol edilmiş ve yüzyüze eğitim, el kitabı, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruplardaki kadınların ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olduğu, kontrol grubundaki kadınların ön ve son test ortalamaları arasındaki farkın ise önemli olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 26. Ambalaj Malzemelerinin Değerlendirilme Şekli İle İlgili Bilgilerin
Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

Konular	Gruplar	Testler			Testlerarası Farkların				
			$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S	Sh	t-değeri	Önemlilik
Camın değerlendirilme şeklini bilme	1	Ön Test	5.23	3.95	3.30	4.86	0.89	3.72	0.001**
		Son Test	8.53	1.80					
	2	Ön Test	7.87	3.76	1.03	3.84	0.70	1.48	0.15
		Son Test	8.90	2.83					
	3	Ön Test	7.10	4.07	1.60	4.17	0.76	2.10	0.04*
		Son Test	8.70	1.66					
	4	Ön Test	8.43	3.19	0.80	4.11	0.75	1.07	0.30
		Son Test	9.23	2.54					
Plastiğin değerlendirilme şeklini bilme	1	Ön Test	0.03	0.18	15.43	4.08	20.71	22.32	0.000**
		Son Test	15.47	4.08					
	2	Ön Test	0.00	0.00	15.83	5.09	17.05	19.08	0.000**
		Son Test	15.83	4.77					
	3	Ön Test	0.03	0.18	15.70	4.48	19.19	23.40	0.000**
		Son Test	15.73	3.82					
	4	Ön Test	0.00	0.00	16.53	4.67	19.38	22.22	0.000**
		Son Test	16.53	4.32					
Kağıt-kartonun değerlendirilme şeklini bilme	1	Ön Test	7.13	5.24	5.23	6.45	1.18	4.44	0.000**
		Son Test	12.37	3.06					
	2	Ön Test	9.53	4.68	3.07	5.46	0.10	3.07	0.005**
		Son Test	12.60	3.52					
	3	Ön Test	9.17	4.53	4.20	5.18	0.95	4.44	0.000**
		Son Test	13.37	1.83					
	4	Ön Test	10.33	3.55	2.83	4.65	0.84	3.34	0.002**
		Son Test	13.17	2.84					

* P<0.05 Önemli

**P<0.01 önemli

Camın değerlendirilme şekli ile ilgili olarak tüm gruplarda yer alan kadınların son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ve t-testi ile yapılan kontrolde ön ve son test ortalamaları arasındaki farkın, yüzyüze eğitim grubu ile yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruplarda önemli, el kitabı ile kontrol gruplarında ise önemsiz olduğu bulunmuştur.

Tablo 26’da yüzyüze eğitim, el kitabı, yüzyüze eğitim ve el kitabı, kontrol grubundaki kadınların plastik ve kağıt-kartonun değerlendirilmesinde son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Aradaki farkın önemli olup olmadığı t-testi yapılarak kontrol edilmiş; bu sorularda tüm grupların ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olduğu belirlenmiştir.

Tablo 27. Evsel Katı Atıklar İle İlgili Uygulamaların Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

Konular	Gruplar	Testler	Testlerarası Farkların						
			$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S	Sh	t-değeri	Önemlilik
Evsel katı atık bileşimleri	1	Ön Test	1.67	0.48	0.20	0.48	0.08	2.26	0.03*
		Son Test	1.87	0.35					
	2	Ön Test	1.67	0.61	0.07	0.70	0.13	0.53	0.60
		Son Test	1.73	0.45					
	3	Ön Test	1.90	0.31	0.07	0.46	0.08	0.81	0.42
		Son Test	1.83	0.38					
	4	Ön Test	1.77	0.43	0.10	0.55	0.10	1.00	0.33
		Son Test	1.67	0.48					
Evsel katı atık toplama şekilleri	1	Ön Test	0.33	0.76	0.40	1.00	0.18	2.18	0.04*
		Son Test	0.73	0.94					
	2	Ön Test	0.47	0.86	0.27	0.83	0.15	1.76	0.09
		Son Test	0.73	0.87					
	3	Ön Test	0.53	0.90	0.47	1.04	0.19	2.45	0.02*
		Son Test	1.00	0.98					
	4	Ön Test	0.47	0.86	0.10	0.92	0.17	0.59	0.56
		Son Test	0.57	0.82					
Evsel katı atıkları gruplandırma şekilleri	1	Ön Test	1.17	0.38	0.23	0.57	0.10	2.25	0.32
		Son Test	1.40	0.50					
	2	Ön Test	1.10	0.31	0.33	0.55	0.10	3.34	0.002**
		Son Test	1.43	0.51					
	3	Ön Test	1.13	0.35	0.40	0.57	0.10	3.89	0.001**
		Son Test	1.53	0.51					
	4	Ön Test	1.10	0.31	0.07	0.45	0.08	0.81	0.42
		Son Test	1.17	0.46					
Evsel katı atıkları gruplandırma nedenleri	1	Ön Test	0.53	0.90	0.47	1.01	0.18	2.54	0.02*
		Son Test	1.00	1.02					
	2	Ön Test	0.70	0.95	0.53	1.07	0.20	2.72	0.01**
		Son Test	1.23	0.97					
	3	Ön Test	0.77	0.97	0.50	1.01	0.18	2.72	0.01**
		Son Test	1.27	0.98					
	4	Ön Test	0.80	0.96	0.17	0.95	0.17	0.96	0.34
		Son Test	0.63	0.89					
Pillerin atılma şekilleri	1	Ön Test	0.40	0.81	1.07	1.26	0.23	4.65	0.000**
		Son Test	1.47	0.90					
	2	Ön Test	0.47	0.86	0.53	1.04	0.19	2.80	0.01**
		Son Test	1.00	1.02					
	3	Ön Test	0.53	0.90	1.20	0.10	0.18	6.60	0.000**
		Son Test	1.73	0.69					
	4	Ön Test	0.67	0.96	0.13	1.28	0.23	0.57	0.57
		Son Test	0.80	1.00					
Evsel katı atıkları azaltmak için yapılan faaliyetler	1	Ön Test	0.23	0.43	1.07		0.13	8.45	0.000**
		Son Test	1.30	0.47					
	2	Ön Test	0.33	0.48	0.80	0.69	0.14	5.76	0.000**
		Son Test	1.13	0.57					
	3	Ön Test	0.30	0.47	1.27	0.76	0.12	10.85	0.000**
		Son Test	1.70	0.50					
	4	Ön Test	0.20	0.41	0.30	0.64	0.10	3.07	0.005**
		Son Test	0.50	0.51					

* P<0.05 Önemli

**P<0.01 önemli

Tablo 30 incelendiğinde, yüzyüze eğitim grubundaki kadınların evsel katı atık bileşimleri ile ilgili olarak son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ve ortalamalar arasındaki farkın da önemli

olduğu görülmektedir. El kitabı ve kontrol gruplarındaki kadınların da son test puan ortalamaları ön test puan ortalamalarından daha yüksektir ancak ortalamalar arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. Bununla birlikte yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruptaki kadınların son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından daha düşük ve aradaki farkın da önemsiz olduğu belirlenmiştir.

Yüzyüze eğitim ve yüzyüze eğitim ile el kitabı verilen grupta yer alan kadınların evsel katı atık toplama şekilleri ile ilgili olarak son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmüş ve t-testi ile yapılan kontrolde ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olduğu bulunmuştur. Bununla beraber el kitabı ve kontrol gruplarındaki kadınların son test puan ortalamaları ile ön test puan ortalamaları arasındaki farkın önemsiz olduğu belirlenmiştir.

Tablo 27’de evsel katı atıkları gruplandırma şekilleri ile ilgili olan soruda el kitabı ve yüzyüze eğitim ile el kitabı verilen gruptaki kadınların son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ve yapılan t-testi sonucunda da; ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olduğu saptanmıştır. Yüzyüze eğitim ve kontrol grubundaki kadınların ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın ise önemsiz olduğu bulunmuştur.

Yüzyüze eğitim, el kitabı, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruptaki kadınların evsel katı atıkları gruplandırma nedenleri ile pilleri atma şekilleri ile ilgili son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın ise önemli olduğu bulunmuştur. Ayrıca kontrol grubundaki kadınların ön ve son test ortalamaları arasındaki farkın önemli olmadığı saptanmıştır.

Tablo 27 incelendiğinde; tüm grupta yer alan kadınların evsel katı atıkları azaltmak için yaptığı faaliyetler ile ilgili olan son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ve t-testi sonucunda ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olduğu görülmektedir.

Tablo 28. Çevre Bilinci İle Satın Alma Uygulamalarının ÖnTest ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

Konular	Gruplar	Testler	X	S	Testlerarası Farkların				
					X̄	S	Sh	t-değeri	Önemlilik
Gıda maddesi satın alırken sağlıklı olduğu için tercih edilen ambalaj malzemesi	1	Ön Test	1.80	0.61	0.20	0.61	0.11	1.80	0.08
		Son Test	2.00	0.00					
	2	Ön Test	1.80	0.61	0.13	0.73	0.13	1.00	0.33
		Son Test	1.93	0.37					
Bir ürün satın alırken dikkat edilen ambalaj özelliği	3	Ön Test	1.73	0.69	0.27	0.69	0.13	2.11	0.04*
		Son Test	2.00	0.00					
	4	Ön Test	1.80	0.61	0.13	0.51	0.09	1.44	0.16
		Son Test	1.93	0.37					
Bir ürün satın alırken dikkat edilen ambalaj özelliği	1	Ön Test	0.83	0.70	1.00	0.83	0.15	6.60	0.000**
		Son Test	1.83	0.38					
	2	Ön Test	1.13	0.43	0.13	0.63	0.12	1.16	0.26
		Son Test	1.27	0.58					
	3	Ön Test	1.03	0.56	0.07	0.66	0.12	5.53	0.000**
		Son Test	1.70	0.47					
	4	Ön Test	1.03	0.49	0.03	0.67	0.12	0.27	0.79
		Son Test	1.00	0.53					
Bir ürün satın alırken “çevre dostu” işareti dikkat etme durumu	1	Ön Test	1.00	0.79	0.63	0.72	0.13	4.83	0.000**
		Son Test	1.63	0.49					
	2	Ön Test	1.03	0.93	0.40	0.89	0.16	2.45	0.02*
		Son Test	1.43	0.77					
	3	Ön Test	1.33	0.76	0.13	0.63	0.12	1.16	0.26
		Son Test	1.47	0.78					
	4	Ön Test	1.57	0.77	0.40	0.72	0.13	3.03	0.005**
		Son Test	1.17	0.83					
Ambalaj malzemesi pahalı da olsa “çevre dostu” olduğu için satın alma durumu	1	Ön Test	1.00	0.83	0.17	0.83	0.15	1.09	0.28
		Son Test	1.17	0.59					
	2	Ön Test	1.10	0.89	0.07	1.08	0.20	0.34	0.74
		Son Test	1.17	0.83					
	3	Ön Test	0.77	0.77	0.30	0.79	0.15	2.07	0.05*
		Son Test	1.07	0.69					
	4	Ön Test	1.27	0.91	0.20	0.61	0.11	1.80	0.08
		Son Test	1.07	0.91					
Depozitolu ürünleri tercih etme nedenleri	1	Ön Test	0.73	0.72	0.38	0.75	0.15	2.61	0.02*
		Son Test	0.07	0.33					
	2	Ön Test	1.00	0.78	0.13	0.74	0.15	0.83	0.42
		Son Test	1.13	0.34					
	3	Ön Test	1.00	0.88	0.26	0.90	0.17	1.49	0.15
		Son Test	1.26	0.45					
	4	Ön Test	1.30	0.93	0.30	0.88	0.18	1.67	0.11
		Son Test	1.00	0.30					
Alışverişlerde satın aldıkları ürünlerin neyin içinde taşıdıkları	1	Ön Test	0.07	0.37	1.93	0.37	0.07	29.00	0.000**
		Son Test	2.00	0.00					
	2	Ön Test	0.00	0.00	-	-	-	-	-
		Son Test	2.00	0.00					
	3	Ön Test	0.13	0.43	1.87	0.96	0.18	3.81	0.001**
		Son Test	2.00	0.00					
	4	Ön Test	0.03	0.18	1.97	0.18	0.03	59.00	0.000**
		Son Test	2.00	0.00					
Satın alınan ürünlerin neyin içinde taşıdığına açıklama	1	Ön Test	0.00	0.00	0.30	0.70	0.13	2.34	0.03*
		Son Test	0.30	0.70					
	2	Ön Test	0.00	0.00	0.13	0.51	0.93	1.44	0.16
		Son Test	0.13	0.51					
	3	Ön Test	0.00	0.00	0.67	0.96	0.18	3.81	0.001**
		Son Test	0.67	0.96					
	4	Ön Test	0.00	0.00	-	-	-	-	-
		Son Test	0.00	0.00					

* P<0.05 Önemli

**P<0.01 önemli

Gıda maddesi satın alırken sağlıklı olduğu için tercih edilen ambalaj malzemesi ile ilgili olan soruda, yüzyüze eğitim, el kitabı ve kontrol gruplarındaki kadınların son test puan ortalamaları ile ön test puanları arasındaki farkın az olduğu görülmüş ve yapılan t-testi kontrolünde ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın önemsiz olduğu bulunmuştur. Bunun yanısıra yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruptaki kadınların ön ve son test puan ortalamalarının arasındaki farkın önemli olduğu belirlenmiştir.

Tablo 28’de yüzyüze eğitim ve yüzyüze eğitim ile el kitabı verilen gruptaki kadınların bir ürün satın alırken dikkat ettiği ambalaj malzemesi ile ilgili son test puanlarının ön test puanlarından daha yüksek olduğu, aradaki farkın önemli olduğu görülmektedir. El kitabı ve kontrol grubundaki kadınların ise ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın ise önemli olmadığı bulunmuştur.

Yüzyüze eğitim, el kitabı ve kontrol grubundaki kadınların bir ürün alırken “çevre dostu” işaretine dikkat etme durumları ile ilgili olarak son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından daha yüksek ve t-testi sonucunda da aradaki farkın önemli olduğu tespit edilirken, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruptaki kadınların ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın ise önemsiz olduğu görülmüştür.

Tablo 28 incelendiğinde, ambalaj malzemesi pahalı da olsa “çevre dostu” olduğu için satın alma durumu ile ilgili olan soruda; yüzyüze eğitim, el kitabı ve kontrol grubundaki kadınların son test ile ön test puanları arasındaki farkın az, aradaki bu farkın ise önemsiz olduğu yapılan t-testi kontrolünde ortaya konmuştur. Bununla birlikte yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruptaki kadınların son test puanlarının ön test puanlarından daha yüksek olduğu ve ortalamalar arası farkın önemli olduğu görülmektedir.

Depozitolu ürünlerin tercih edilme nedenleri ile ilgili olarak yüzyüze eğitim grubundaki kadınların son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ve t-testi ile yapılan kontrolde de ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olduğu belirlenmiştir. Yüzyüze eğitim ve el

kitabı verilen grup ile el kitabı ve kontrol grubundaki kadınların ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın önemsiz olduğu görülmüştür.

Tablo 28 incelendiğinde, alışverişlerde satın alınan ürünleri neyin içinde taşıdıkları ile ilgili olarak, yüzyüze eğitim, yüzyüze eğitim ile el kitabı ve kontrol grubundaki kadınların son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ve aradaki farkın önemli olduğu görülmektedir. El kitabı grubundaki kadınların ise ön testten puan alamadıkları

Yüzyüze eğitim ve yüzyüze eğitim ile el kitabı grubundaki kadınların satın aldıkları ürünleri neyin içinde neden taşıdıklarının açıklandığı soruda son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından daha yüksek ve t-testi sonucunda da aradaki farkın önemli olduğu bulunmuştur. El kitabı grubundaki kadınların ön ve son test puan ortalamaları arasındaki fark önemsiz bulunurken, kontrol grubundaki kadınların ön ve son testten puan alamadıkları görülmüştür.

Tablo 29. Ambalaj Malzemelerinin Değerlendirilme Şeklinin Ön Test ve SonTest Sonuçlarının Karşılaştırılması

Konular	Gruplar	Testler	$\bar{X}$	S	Testlerarası Farkların				
					$\bar{X}$	S	Sh	t-değeri	Önemlilik
Camın değerlendirilme şekli	1	Ön Test	1.10	1.59	2.30	3.20	0.61	3.94	0.000**
		Son Test	3.40	3.41					
	2	Ön Test	0.83	1.98	1.17	4.15	0.76	1.54	0.13
		Son Test	2.00	3.39					
	3	Ön Test	2.13	3.61	0.57	3.15	0.58	0.99	0.33
		Son Test	2.70	3.58					
	4	Ön Test	1.23	2.54	0.20	3.84	0.70	0.29	0.77
		Son Test	1.43	2.28					
Metalin değerlendirilme şekli	1	Ön Test	0.20	1.10	0.20	1.10	0.20	1.00	0.33
		Son Test	0.00	0.00					
	2	Ön Test	0.00	5.33	2.53	5.33	0.97	2.60	0.01**
		Son Test	0.00	0.00					
	3	Ön Test	0.20	1.10	0.20	1.10	0.20	1.00	0.33
		Son Test	0.00	0.00					
	4	Ön Test	0.93	3.55	0.93	3.55	0.65	1.44	0.16
		Son Test	0.00	0.00					
Plastiğin değerlendirilme şekli	1	Ön Test	0.77	1.17	3.87	6.24	1.14	3.39	0.002**
		Son Test	4.63	6.32					
	2	Ön Test	0.60	3.29	3.03	6.18	1.13	2.69	0.012**
		Son Test	3.63	6.72					
	3	Ön Test	0.23	0.57	3.10	6.47	1.18	2.62	0.014**
		Son Test	3.33	6.38					
	4	Ön Test	1.30	4.56	1.73	7.28	1.33	1.30	0.20
		Son Test	3.03	6.81					
Kağıt-kartonun değerlendirilme şekli	1	Ön Test	1.13	2.62	1.50	3.28	0.60	2.51	0.02*
		Son Test	2.63	3.28					
	2	Ön Test	3.33	4.37	1.37	4.97	0.91	1.51	0.14
		Son Test	1.97	3.37					
	3	Ön Test	3.10	4.82	0.67	4.78	0.87	0.76	0.45
		Son Test	2.43	3.75					
	4	Ön Test	3.07	4.73	1.60	4.58	0.84	1.92	0.07
		Son Test	1.47	3.08					

* P<0.05 Önemli

**P<0.01 önemli

Tablo 29’da el kitabı, yüzyüze eğitim ve el kitabı, kontrol grubunda yer alan kadınların camın değerlendirilme şekli ile ilgili olarak son test puan ortalamaları ile ön test puan ortalamaları arasındaki farkın az olduğu ve aradaki farkın da önemsiz olduğu görülmektedir. Yüzyüze eğitim grubundaki kadınların ise, son test puan ortalamaları ön test puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ayrıca t-testi ile yapılan kontrolde ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olduğu görülmüştür.

Metalin değerlendirilme şekli ile ilgili olarak, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubunda yer alan kadınların son test puanlarının ön test puanlarından daha düşük olduğu ve aradaki farkın önemli olduğu belirlenmiştir. Bununla beraber yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grup ile kontrol grubundaki kadınların da son test puanları

ön test puanlarından daha düşük olduğu ve aradaki farkın ise önemli olmadığı saptanmıştır.

Yüzyüze eğitim, el kitabı, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grupta yer alan kadınların plastiğin değerlendirilme şekli ile ilgili olan soruda son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ve aradaki farkın önemli olduğu görülmüştür. Kontrol grubundaki kadınların ise son test puan ortalamaları ön test puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ancak ortalamalar arası farkın önemsiz olduğu belirlenmiştir.

Son olarak kağıt-kartonun değerlendirilmesi ile ilgili olarak; yüzyüze eğitim grubunda yer alan kadınların son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından daha yüksek ve yapılan t-testi kontrolünde ön ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olduğu sonucuna varılmıştır. El kitabı, yüzyüze eğitim ve el kitabı ile kontrol grubundaki kadınların son test puanlarının ön test puanlarından düşük olduğu ve aradaki farkın da önemsiz olduğu bulunmuştur.

4.4. Evsel Katı Atıkları İle İlgili Bazı Bilgi ve Uygulamalara Yönelik Ön Test ve Son Test Sonuçları

Evsel katı atıklar ile ilgili bazı bilgi ve uygulamalara yönelik ön test ve son test sonuçları üç grupta ele alınmıştır.

Birinci grupta; kadınların evsel katı atıklar ile ilgili bilgi ve uygulama sorularından aynı olan sorular arasındaki ilişki korelasyon analizi ile ortaya konmuş ve sonuçlar Tablo 30’da verilmiştir.

İkinci grupta; yer alan kadınların ön ve son testten aldıkları toplam puanlar Tablo 31’de görülmektedir.

Son grupta; evsel katı atıkların toplanması ve azaltılması ile ilgili bilgi ve uygulama sorularına yönelik ön test ve son test sonuçları ise Tablo 32-33’de yer almaktadır.

Tablo 30. Evsel Katı Atıklar İle İlgili Bilgi ve Uygulamalar Arasındaki Ön Test ve Son Teste Göre Korelasyon Sonuçları

Konular	Gruplar	Ön Test			Son Test		
		N	r	p	N	r	p
Evsel katı atıkların toplanma şekli	1	30	.17	0.37	30	.26	0.16
	2	30	.08	0.68	30	.05	0.81
	3	30	.32	0.09	30	.28	0.14
	4	30	.27	0.16	30	0.4	0.83
Evsel katı atıkların gruplandırılma şekli	1	30	.07	0.72	30	-	-
	2	30	.15	0.47	30	-	-
	3	30	-.14	0.47	30	-	-
	4	30	-.06	0.78	30	-.12	0.51
Evsel katı atıkların gruplandırılma nedeni	1	30	.13	0.54	30	.00	1.00
	2	30	.16	0.44	30	.02	0.91
	3	30	.24	0.23	30	.09	0.63
	4	30	.16	0.39	30	.06	0.76
Bir ürün satın alırken dikkat edilen ambalaj malzemesi özelliği	1	30	.14	0.47	30	.28	0.13
	2	30	.20	0.29	30	.18	0.35
	3	30	-.02	0.91	30	.49	0.006**
	4	30	-.01	0.95	30	.00	1.000
Pillerin atılma şekli	1	30	.38	0.04*	30	-.01	0.94
	2	30	.43	0.02*	30	.40	0.03*
	3	30	.45	0.01**	30	.47	0.008**
	4	30	.48	0.007**	30	.47	0.009**
Evsel katı atıkları azaltmak için yapılabilecek faaliyetler	1	30	-.13	0.50	30	.36	0.05*
	2	30	.34	0.06**	30	.56	0.001**
	3	30	.36	0.05*	30	.49	0.006**
	4	30	.30	0.11	30	.57	0.001**
Camın değerlendirilme şekli	1	30	.13	0.50	30	.07	0.71
	2	30	.09	0.64	30	.03	0.88
	3	30	-.11	0.57	30	-.08	0.68
	4	30	.10	0.59	30	.01	0.95
Plastiğin değerlendirilme şekli	1	30	.19	0.29	30	.12	0.52
	2	30	.00	0.00**	30	.00	0.97
	3	30	.08	0.69	30	-.09	0.62
	4	30	.00	0.00**	30	-.01	0.96
Kağıt-kartonun değerlendirilme şekli	1	30	.13	0.49	30	-.00	0.99
	2	30	.33	0.07**	30	.12	0.54
	3	30	.21	0.28	30	-.23	0.22
	4	30	.11	0.57	30	.00	0.99

* P<0.05 Önemli

**P<0.01 önemli

Evsel katı atıkların toplanma şekli ile ilgili bilgi ve uygulama arasındaki ilişkinin yüzyüze eğitim grubunda ön teste göre son testte artmış olduğu ancak el

kitabı, yüzyüze eğitim ve el kitabı ve kontrol gruplarında ise bu ilişkinin azalmış olduğu görülmüştür. Tüm gruplarda ön test ve son test arasındaki ilişkinin önemsiz olduğu belirlenmiştir.

Evsel katı atıkların gruplandırılma şekli ile ilgili bilgi ve uygulama soruları arasındaki ilişki, son testte tüm kadınlar tam puan aldıkları için hesaplanamamıştır.

Ön test sonuçlarına göre son test sonuçlarında evsel katı atıkların gruplandırılma nedeni ile ilgili bilgi ve uygulama arasındaki ilişkinin tüm gruplarda azaldığı ve bu ilişkinin önemsiz olduğu görülmüştür.

Bir ürün satın alırken dikkat edilen ambalaj malzemesi özelliği ile ilgili olan soruda, yüzyüze eğitim, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grup ile kontrol grubunda ön teste göre son testte bilgi ve uygulama arasındaki ilişkinin arttığı son testte yüzyüze eğitim ve el kitabı grubunda bu ilişkinin önemli diğer gruplarda ise önemsiz olduğu saptanmıştır.

Tablo 30'da pillerin atılma şekli ile ilgili olarak yüzyüze eğitim, el kitabı ve kontrol grubunda bilgi ve uygulama arasındaki ilişkinin ön teste göre son testte azaldığı görülmektedir.

Tüm gruplarda ön test sonuçlarına göre son test sonuçlarında evsel katı atıkları azaltmak için yapılabilecek faaliyetlerle ilgili soruda bilgi ve uygulama arasındaki ilişkinin arttığı ve bu ilişkinin önemli olduğu saptanmıştır.

Camın değerlendirilmesi şekli ile ilgili olarak yüzyüze eğitim, el kitabı ve kontrol gruplarında bilgi ve uygulama arasındaki ilişkinin ön teste göre son testte azaldığı, yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grupta ise bu ilişkinin arttığı belirlenmiştir. Bununla beraber tüm gruplarda bu ilişkinin önemsiz olduğu görülmüştür. Metalin değerlendirilmesi ile ilgili bilgi ve uygulama sorularından puan alınamadığı için korelasyon analizi uygulanamamıştır.

Tablo 30'da plastiğin değerlendirilme şekli ile ilgili olarak tüm gruplarda bilgi ve uygulama arasında ilişkinin ön test sonuçlarına göre son test sonuçlarında arttığı görülmektedir.

Tüm gruplarda kağıt-kartonun değerlendirilme şeklinde, ön teste göre son testte bilgi ve uygulama arasındaki ilişkinin azalmış olduğu ayrıca ön test ve son testteki bilgi ve uygulama arasındaki ilişkinin önemli olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 31. Gruplara Göre Ön Test ve Son Testten Alınan Toplam Puanlar

Alınan Puanlar	Yüzyüze Eğitim		El Kitabı		Yüzyüze Eğitim+El Kitabı		Kontrol	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Ön Test								
0-50 puan	20	66.7	10	33.3	10	33.3	8	26.7
51-100 puan	10	33.3	20	66.7	16	66.7	20	66.7
101-150 puan	-	-	-	-	-	-	2	6.7
TOPLAM	30	100.0	30	100.0	30	100.0	30	100.0
Son Test								
0-50 puan	-	-	1	3.3	-	-	2	6.7
51-100 puan	21	70.0	24	80.0	23	76.7	24	80.0
101-150 puan	9	30.0	5	16.7	7	23.3	4	13.3
TOPLAM	30	100.0	30	100.0	30	100.0	30	100.0

Kadınların ön testten aldıkları toplam puanlara bakıldığında; yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %66.7'sinin daha fazla 0-50 arasında puan el kitabı grubundaki kadınların %66.7'sinin yüzyüze eğitim ile el kitabı verilen grubun %66.7'sinin ve kontrol grubunda yer alan kadınların ise %66.7'sinin daha fazla 51-100 arasında puan aldıkları belirlenmiştir.

Son testten alınan puanlar incelendiğinde, yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %70.0, el kitabı grubundaki kadınların %80.0'nin ve yüzyüze eğitim ile el kitabı verilen kadınların %76.7'sinin, kontrol grubundaki kadınların ise %80.0'nin 51-100 arasında puan aldıkları saptanmıştır.

Ön test sonuçlarına göre, tüm gruptaki kadınların çoğunluğu atık miktarını arttırdığı, çevre kirliliğine neden olduğu için; kullanılıp atılan pillerin, plastik ambalajlı ürünler ile plastik ürünlerin kullanılmaması gerektiğini bilmekte oldukları bununla birlikte kendilerinin daha çok plastik ambalajlı ürünler ile plastik ürünleri kullanmamaya dikkat ettikleri tespit edilmiştir.

Son test sonuçlarına göre ise, tüm gruptaki kadınların çoğunluğunun kullanılıp atılan piller, plastik ambalajlı ürünler, kağıt havlu, peçete ile plastik ürünlerin kullanılmaması gerektiğini bildikleri ve bu malzemeleri kullanmamaya dikkat ettikleri saptanmıştır.

Erkal ve Şafak (1995) ile Bayraktar ve Mert (1994)'in çalışmalarında da benzer sonuçlar elde edilmiş; plastik ambalajlı ürünlerin daha az kullanıldığı belirlenmiştir.

Ön test sonuçlarına göre; yüzyüze eğitim grubundaki kadınlar ile el kitabı grubundaki kadınların %83.3, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubundaki kadınların %93.3, kontrol grubundaki kadınların %96.7'sinin evsel katı atıkların gruplandırılarak atılması gerektiğini doğru olarak bilmekte iken, yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %26.7, el kitabı grubundaki kadınlar ile yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruptaki kadınların %53.3, kontrol grubundaki kadınların ise %50.0'nın evsel katı atıkları ayrı ayrı gruplandırarak topladıkları bulunmuştur.

Erkal ve Şafak (1995)'in yaptığı araştırmada, kadınların %70.6'sının erkeklerin ise %75.8'inin atıkları herhangi bir ayırıma tabî tutmadıkları belirlenmiştir. Atıklarını ayırıma tabî tutmama nedeni olarak kadınların %71.4'ünün erkeklerin %52.6'sının atıkları ayrı toplamanın güç olmasını daha fazla belirttikleri saptanmıştır.

Bayraktar ve Mert (1994)'in çalışmasında ise, kadınların %55.11'inin erkeklerin %50.36'sının evsel katı atıklarını ayırdıkları tespit edilmiştir.

Son test sonuçlarına bakıldığında ise, tüm gruptaki kadınların evsel katı atıkların ayrı ayrı gruplandırılması gerektiğini doğru olarak bilmiş ayrıca yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %50.0'nın, el kitabı grubundaki kadınların %40.0'nın, yüzyüze eğitim ile el kitabı verilen grupta yer alan kadınların %63.3'ünün ve kontrol grubundaki kadınların ise %43.3'ünün evsel katı atıklarını gruplandırarak topladıkları belirlenmiştir.

Ön teste göre yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %53.3, el kitabı grubundaki kadınların %63.3, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubunda yer alan kadınların %73.3, kontrol grubundaki kadınların ise %70.0'inin; son teste göre ise yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %86.7, el kitabı grubundaki kadınların %80.0, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubunda yer alan kadınların ise %76.7'sinin depozitolu ürünleri tercih ettikleri bulunmuştur.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Kadınların, evsel katı atıklar ile ilgili bilgi düzeyleri ve uygulamalarını saptamak ayrıca verilen eğitimin etkinliğini değerlendirmek amacıyla yapılan bu araştırmanın sonuçları şu şekilde özetlenebilir:

Kadınların %45.8'inin, eşlerinin %67.5'inin 45 ve üstü yaş grubunda, kadınların %42.5'inin lise ve dengi okul mezunu olduğu ve %60.0'nin çalışmadığı, eşlerinin %50.0'sinin yüksekokul mezunu olduğu, %72.5'inin çalıştığı ve çalışanların %62.1'inin ilmi ve teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri ve benzeri alanda çalıştığı saptanmıştır. Kadınların %94.4'ünün bir dernek veya vakfa üye olmadığı, %96.7'sinin çevre eğitimi almadığı belirlenmiştir. Ayrıca ikamet ettikleri sokakta özel atık kumbarası bulunmayanların oranı %68.4'tür.

Ön test sonuçlarına göre; ele alınan dört grup, evsel katı atıklar ve çevre bilinci ile satın alma eğilimi, atıkların geri dönüşümü ve azaltılması ile ilgili bilgiler ve uygulamalar yönünden karşılaştırılmıştır. Buna göre, atıkların geri dönüşümü ve azaltılması ile ilgili bilgilerin yer aldığı bölümde gruplararası farkın eğitim ve el kitabı verilen grup lehine önemli olduğu saptanmıştır. Evsel katı atıklar ve çevre bilinci ile satın alma ile ilgili uygulamaların bulunduğu bölümde ise gruplararası farkın kontrol grubu lehine önemli olduğu tespit edilmiştir.

Son test sonuçlarına göre ise, evsel katı atıklar ve çevre bilinci ile satın alma eğilimine yönelik bilgiler ile atıkların geri dönüşümü ve azaltılması ile ilgili bilgilerin yer aldığı bölümde, gruplararası farkın çoğunlukla yüzyüze eğitim grubu ile yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grup lehine önemli olduğu saptanmıştır. Konular, uygulamalar açısından ele alındığında ise; gruplararası farkın daha fazla yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen grup lehine önemli olduğu belirlenmiştir.

Ambalaj malzemelerinin değerlendirilme şekli ile ilgili olarak gruplararası farkın daha fazla yüzyüze eğitim grubu lehine önemli olduğu bulunurken, değerlendirme şekilleri ile ilgili olarak gruplararasıdaki farkın önemli olmadığı bulunmuştur.

Ele alınan dört grupta yer alan kadınların ön test ve son test sonuçları karşılaştırıldığında; evsel katı atık ve çevre bilinci ile satın alma eğilimine yönelik

bilgilerin yer aldığı bölümde, testlerarası farkın çoğunlukla yüzyüze eğitim ile yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruplar arasında önemli olduğu bulunmuştur. Atıkların geri dönüşümü ve azaltılması ile ilgili bilgilerin bulunduğu bölümde ise, testlerarası farkın çoğunlukla yüzyüze eğitim, el kitabı ile yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruplarda önemli olduğu saptanmıştır. Evsel katı atıklar ve çevre bilinci ile satın alma uygulamaları ile ilgili bölümde, testlerarası farkın daha çok yüzyüze eğitim ile yüzyüze eğitim ve el kitabı verilen gruplarda önemli olduğu bulunmuştur.

Tüm gruplarda ambalaj malzemelerinin değerlendirilme şekli ile ilgili bilgiler ön test ve son test sonuçlarına göre karşılaştırıldığında testlerarası farkın çoğunlukla önemli olduğu bulunmuş; uygulama ile ilgili olarak ise testlerarası farkın çoğunlukla yüzyüze eğitim grubunda önemli olduğu belirlenmiştir.

Kadınların bilgi ve uygulamaları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla yapılan korelasyon analizi sonucunda, evsel katı atıkları azaltmak için yapılabilecek faaliyetler ile ilgili bilgi ve uygulama soruları arasındaki ilişkinin son testte tüm gruplarda arttığı ve bu ilişkinin önemli olduğu belirlenmiştir.

Ön test sonuçlarına göre; yüzyüze eğitim ile el kitabı grubundaki kadınların %83.3, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubundaki kadınların %93.3, kontrol grubundaki kadınların %96.7'sinin evsel katı atıkların gruplandırılarak atılması gerektiğini bildiği ancak yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %26.7, el kitabı grubundaki kadınlar ile yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %53.3'ünün, kontrol grubundaki kadınların ise %50.0'sinin evsel katı atıkları ayrı ayrı gruplandırarak topladıkları bulunmuştur.

Son test sonuçlarına göre, tüm gruptaki kadınların evsel katı atıkların gruplandırılarak toplanması gerektiğini bildikleri saptanmıştır. Yüzyüze eğitim grubundaki kadınların %50.0'sinin, el kitabı grubundaki kadınların % 40.0'ının, yüzyüze eğitim ve el kitabı grubundaki kadınların %63.3'ünün ve kontrol grubundaki kadınların ise %43.3'ünün evsel katı atıkları gruplandırarak topladıkları tesbit edilmiştir.

Yüzyüze eğitim grubundaki kadınların yarıdan fazlasının ön testten 0-50 arasında puan aldığı, diğer gruplarda yer alan kadınların ise daha fazla 51-100

arasında puan aldığı bulunmuştur. Son testten alınan puanlara göre ise, tüm gruptaki kadınların büyük çoğunluğunun 51-100 arasında puan aldığı saptanmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlara göre;

- Kadınların evsel katı atıklar konusunda eğitime istekli oldukları ve verilen eğitimden yararlandıkları görülmüştür. Bu durum dikkate alınarak, kadınlara Halk Eğitim Merkezlerinde ve Belmek bünyesinde yer alan kurslarda evsel katı atıklar ile ilgili eğitim konferanslar şeklinde verilebilir,
- Evsel katı atıklarla ilgili eğitimin çocuk yaşlarda başlayıp hayat boyu verilmesinin daha etkili, daha yararlı olacağı gözönünde bulundurulduğunda; çevre ve atıklar ile ilgili eğitimin okulöncesi dönemden başlayarak ilköğretim, lise, lisans ve lisansüstü düzeyinde ayrı bir ders olarak etkin ve sürekli verilmesi yararlı olabilir,
- Yüzyüze eğitim ile yüzyüze eğitim ve el kitabı gruplarının daha başarılı oldukları bulunmuştur. Bu sonuçtan yola çıkarak, görsel ve işitsel araçlarla desteklenerek verilmesi eğitimin verimini arttırabilir,
- Kitle iletişim araçlarından televizyonun, eğitim konusundaki rolleri oldukça büyüktür. Dolayısıyla halkın çevre ve atıklar konusunda bilgilенmesini ve bilinçlenmesini sağlamada sorumluluk sahibi olan televizyonda, çevre ile ilgili sürekli yayınlanan uzman görüşlerini de içeren programlar hazırlanıp yayınlanabilir. Ayrıca yazılı basında halkı etkilemede önemli bir yayın aracıdır. Çeşitli köşe yazıları ile, makale ve benzeri ile halkın bilgilенmesini sağlayabilirler,
- Yerel yönetimler de halkın bilgilенmesinden ve bilinçlenmesinden sorumlu olan bir kurum olarak kamuyu aydınlatıcı çeşitli eğitim programı, seminer, panel ve benzeri toplantılar düzenleyebilirler.
- Kadınlar, ancak kendi sokaklarında özel atık kumbarası bulunması durumunda; evsel katı atıklarını ayrı ayrı gruplandırarak toplayabileceklerini bildirmişlerdir. Yerel yönetimler, her sokağa özel atık

kumbarası yerleştirerek kadınların ve diğer aile bireylerinin bu kumbaraları kullanmasını teşvik edebilirler,

- Kamu kuruluşları, yerel yönetimler, eğitim kurumları ve sivil toplum örgütleri, çevrenin korunmasında evsel katı atıkların toplanması, atılması, taşınması ve benzeri konularda çeşitli yarışmalar düzenlenerek, yeni yaratıcı fikirlerin ortaya çıkması sağlayabilirler,
- Tüm evsel katı atıkların atılabileceği çöp bidonları yerine; kağıt, karton, cam, plastik, metal ve yiyecek atıklarının ayrı ayrı atılabileceği kullanımı kolay çöp bidonları tasarlanabilir,
- Sivil toplum örgütleri de ayrıca kadınlara yönelik olarak atıklar konusunda eğitim verilmesinde rol alabilir, çeşitli çalışmalara destek verebilirler,
- Üreticiler de çevre dostu üretime, çevre dostu ürüne gerekli özeni göstermeli, çevre dostu ürünleri kullanımı teşvik edebilirler,
- Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi öğretmenleri çalıştıkları kurumlarda ortam yaratarak, bu konunun bir sorumlusu olarak öğrencilere, velilere ve çevrelerindeki diğer bireylere evsel katı atıkların ayrı ayrı gruplandırılarak toplanması konusunda gerekli eğitimi vererek davranışa dönüşmesine sağlayabilirler,
- Evsel katı atıkların ayrı ayrı gruplandırılması ailelerin sorumluluğunda olduğu kadar yerel yönetimlerin de sorumluluğundadır. Bu nedenle, aileler ile yerel yönetimlerin işbirliği içinde olması gerekmektedir. Gelecekte bu işbirliğini vurgulayan farklı araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- ALPER, Mustafa. (1997). **Çevre Politikası Açısından Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na Hukuksal Uyum.** Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- ANON. (1994). Çevreci Olmak O Kadar Zor Değil. **Tüketici Rehberi Yeşil Rapor Özel Eki.** 8(86), 5.
- ANON. (1998). Milliyet Gazetesi, 8.05.1995 tarihli sayısı.
- ANON. (1995). Hangi Atıklardan Neler Üretiliyor?. **Tüketici Rehberi Yeşil Rapor Özel Eki.** 9(98), 4.
- ANON. (1997). Çevreci Olmak O Kadar Zor Değil. **Tüketici Rehberi. Yeşil Rapor Özel Eki,** 8(86), 5
- ANON. (2001). Pratik Rehber. **Buğday Ekolojik Yaşam Dergisi.** (10), 31.
- APAK, Günay. (1996). Çevre Kalitesi ve Sorumluluklarımız. **Standart Dergisi.** 35(412), 143-148.
- AYTEKİN, Fulya. (1999). **Üniversite Öğrencilerine Verilecek Beslenme Eğitiminin Beslenme Davranışlarına Olan Etkinin İncelenmesi.** Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- BAŞAR, Alaaddin ve Erkan OKTAY. (1998). **Uygulamalı İstatistik-II.** Erzurum: Şafak Yayınevi.
- BAŞAR, Yasemin ve Ö.TUNÇ, Savaşçı. Katı Atıklar ve Bu Atıklardan Plastiklerin Geri Kazanılması. **Beşinci Bilimsel ve Teknik Çevre Kongresi bildirileri içinde,** (Adana, 1989), 250-261.
- BAYRAKTAR, Meltem ve Yasemin MERT. (1994). Tüketicilerin Çevreye Yönelik Tutumları ve Tüketici Özellikleri. **Standart Dergisi.** 33: (393), 25-30.
- BAYRAKTAR, Meltem. (1991). Endüstri Dönemi ve Sonrası Toplumunda Tüketici-Çevre Etkileşimi. **Ekonomide Ankara.** (39), 37-40.

- CEYLAN, Meltem. (2001). Çöpün Değeri. **Buğday Ekolojik Yaşam Dergisi**. (10), 14.
- CHAN, Y.K., Ricky ve Lorett B.Y.LAU. (2000). Antedents of Green Purchases: A Survey in China. **Journal of Consumer Marketing**. 17(4), 338-357.
- ÇEVRE BAKANLIĞI. (1993). **Çevre ve Çevre Bakanlığı**. T.C.Çevre Bakanlığı Yayınları, Yeşil Seri: 1, Ankara: Ajans-Türk Matbaacılık.
- ÇEVRE BAKANLIĞI. (1995). **Aile ve Çevre**. T.C. Çevre Bakanlığı Yayınları, Çevre Yazıları-14, Ankara.
- ÇEVRE BAKANLIĞI. (1996). **Çevre Koruma Araştırma Projeleri**. T.C. Çevre Bakanlığı Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı. Ankara.
- D.P.T. (1994a). **Çevre Özel İhtisas Komisyonu Raporu**. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayın No: D.P.T. 2360-ÖİK:428. Ankara.
- D.P.T. (1994b). Son 25 Yılda Eğitim, Sağlık, Teknolojide Nereden Nereye Geldi? **Forum Dergisi**. (Ankara, 1995), 47.
- DEMİR, Nazmiye. Türkiye’de Katı Atık Yönetimi: “Çankaya Katı Atıkların Yeniden Kazanımı Projesi Deneyimi” 3. Verimlilik Kongresi bildirileri içinde, Milli Produktivite Merkezi Yayınları: 599. (Ankara, 1997).
- DEVLET BAKANLIĞI. (1993). **Kadına Yönelik Uluslararası Sözleşme ve Kararlar**. Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Eğitim Serisi, Yayın No: 75. Ankara.
- DOĞAN, Musa. (1997). **Ulusal Çevre Eylem Planı Eğitim ve Katılım**. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. Ankara.
- DÜREN, Zeynep. (1999). Çevre Bilincinin Küreselleşmesi ve Yeni Ekolojik Dünya Düzeni. **Verimlilik Dergisi**. Mert Matbaası. (2): 65.
- EFES PİLSEN. (2000). **Türkiye Kadın Profili**. İstanbul: Birlik Ofset.
- EJDER, Nazmiye ve Öner DEMİREL. Katı Atık Yönetiminde Geri-Dönüşüm ve Kaynak Azaltma. **Biyologlar Derneği: II. Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi bildirileri içinde**, (Ankara, 1995), 330-338.

- EJDER, Nazmiye. (1995). Atık Peyzajının Ev Konumundaki Görünümleri ve Yeniden Düzenlenmesi. **Verimlilik Dergisi**. 27(1), 149-156.
- ENÖN, Zerrin. **Çevre Bilinci ve Halkın Kent Planlamasına Katılımı**. Fırat Üniversitesi Fırat Havzası Birinci Çevre Sempozyumu, Yay. Haz. Sücaatin KIRIMHAN, Bülent TOPKAYA, (Elazığ, 1988). 109-113.
- ERDOĞAN, Ahmet. (1987). **Yaygın Eğitim ve Sorunları. Türk Eğitim Derneği. XI. Eğitim Toplantısı**. Ankara.
- ERKAL, Sibel ve Şükran ŞAFAK. (1995). Ailelerin Evle İlgili Faaliyetlerde Çevre Korunmasına İlişkin Davranışlarının İncelenmesi. **Standart Dergisi**. 34: (405), 84-89.
- ERKAL, Sibel ve Şükran ŞAFAK. Ailelerin Çevre Korunmasına İlişkin Bilgi ve Davranışlarının İncelenmesi. **Uluslararası Katılımlı I.Ulusal Çevre Hekimliği Kongresi 8-12 Aralık 1997 bildirileri içinde**. (Ankara, 1998).
- ERÖZTÜRK, Alphan. (1997). **Türkiye’de Ambalaj Atıkları Geri Kazanımı**. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- FEHR, M., M.S.M.V de CASTRO ve M.d.R CALÇADO diğerleri. (2000). A Practical Solution to the Problem of Household Waste Management in Brazil. **Resources, Conservation and Recyling**. 30(2000), 245-257.
- GEDİKLİOĞLU, Şevket. (1991). **Türkiye’de Yaygın Eğitimden Çağdaş Halk Eğitimine**. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- GERAY, Cevat. Çevre İçin Eğitim. **İnsan Çevre Toplum**, Yay. Haz. Ruşen KELEŞ (Ankara, İmge Kitabevi, 1992), 223.
- GİRİTLİ, Suna. (1991). **Günümüzde Çevre**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basımevi.
- GÖKDAYI, İsmail. (1997). **Çevrenin Geleceği**. Türkiye Çevre Vakfı Yayını No: 115, Önder Matbaası.

- GÜLER, Çağatay ve arkadaşları. (1995). **Kentsel Bölgelerde Çalışan Sağlık Personeline Yönelik Çevre Sağlığı**. Ankara.
- GÜLER, Çağatay ve Zakir ÇOBANOĞLU. (1996). **Sağlık Açısından Çöp**. Tıbbi Dökümantasyon Merkezi Toplum Sağlığı Dizisi No: 14. Ankara.
- GÜRSELER, Güneş. (1992). **Dikkat Dünya Tektir**. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- HINES, D.Jean ve Mary E.SWINKER. (1996). Consumers' Willingness to Purchase Apparel Produced from Recycled Fibers. **Journal of Family and Consumer Sciences**. Winter, 41-44.
- İLKİN, Akın ve Erdoğan AKIN. (1991). **Çevre Sorunları**. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yayınları. Ekonomik ve Sosyal Sorunlar-Çözüm Önerileri Dizisi: 1, Ankara.
- JACKSON, L., Anita ve diğerleri. (1993). An Investigation of Determinants of Recycling Consumer Behavior. **Advances in Consumer Research**. 20, 481-487.
- KARABIYIK, Ertan ve Celal ÇOBAN. Doğal Kaynakların Korunması ve Geliştirilmesinde Kırsal Kadının Rolü. **Biyologlar Derneği: III.Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi Programı** bildirileri içinde, (Kırşehir, 1997)
- KARASAR, Niyazi. (1999). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KARPUZCU, Mehmet (1994). **Çevre Kirlenmesi ve Kontrolü**. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- KAYA, Mehtap. (1999). **Ana-Baba Eğitimi Destekli Beslenme Eğitiminin 3-6 Yaş Grubu Çocukların Beslenme Bilgisi ve Davranışlarına Etkisi**. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- KIŞLALIOĞLU, Mine ve Fikret BERKES. (1993). **Çevre ve Ekoloji**. Ankara: Remzi Kitabevi.

- KIZILTAN, Gül. (2000). Başkent Üniversitesi Yiyecek İçecek İşletmeciliği Programına Kayıtlı Öğrencilerin Beslenme Bilgi Düzeyi ve Beslenme Durumuna Beslenme Eğitiminin Etkisi. **Beslenme ve Diyet Dergisi**, 29(2), 34-41.
- KORKUT, Eyüp Nafiz. (1993). **Plastik Atıkların Değerlendirilmesi, Geri Kazanılması ve Sağlığa Etkileri**. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- KOŞANER, Sevgi. (1987). **0-6 Aylık İlk Bebeğe Sahip Annelere, Bebek Sağlığı, Gelişimi, Bakımı ve Beslenmesi İle İlgili Verilen Eğitimin Annelerin Bilgi Düzeyine Etkisi**. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- KULELİ, Ömer ve diğerleri. (1996). **Türkiye’de Çevre**. Yeni Yüzyıl Kitaplığı. Türkiye’nin Sorunları Dizisi-13.
- MADRAN, Canan. (1991). **Doğayı Tahrip Etmeden Sürdürülebilir Kalkınma Modelinin Benimsetilmesinin Devlete, Tüketicilere ve Sanayiciye Getireceği Görev ve Sorumluluklar**. Ekonomik Büyüme ve Çevre Korunması İnceleme Yarışması IV. Yased Yayın No: 39.
- METİN, Erol (2000). Atık Yönetimi ve Geri Kazanım. **İstanbul Sanayi Odası Dergisi**. 35(412), 18.
- NAZİK, Behire. (1997). **0-6 Yaş Çocuğu Olan Annelere Verilen, Ev Kazalarında İlk Yardım Eğitimi Modellerinin Araştırılması**. Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- NAZLIOĞLU, Meral. (1988). **Çevre Bilincinin Oluşmasında Çevre Eğitiminin Rolü**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- NAZLIOĞLU, Meral. Çevre Eğitiminin Önemi. **Çevre Üzerine**. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını. (Ankara: Önder Matbaa, 1991). 250.
- ÖZBEY, Arslan. (1998). Sosyo-Ekonomik Açından Çevremiz ve Korunması. **Standart Dergisi**. 37(435), 59-66.

- ÖZDEK, E. Yasemin. (1993). **İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı**. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No: 249. Ankara: Devlet İstatistik Matbaası.
- ÖZDENKOŞ, Demet. (1998). **Tüketim Kültürü ve Çevre Bilinci**. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- PAMUKÇU, F.Nevin. (1995). **Evsel Atıkların Yönetimi ve Geri Kazanılması**. T.C. Çevre Bakanlığı. Çevre Yazıları-7. Ankara.
- PETTUS, M., Alvin ve Mary B.GILES. (1987). Personality Characteristics and Environmental Attitudes. **Population and Environment**. 9(3), 127-237.
- PIETERS, G.M., Rik. (1991). Changing Garbage Disposal Patterns of Consumers: Motivation, Ability, and Performance. **Journal of Public Policy and Marketing**. 10(2), 59-76.
- RESMÎ GAZETE. (1991). 14 Mart 1991 tarihli 20814 Sayılı Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği.
- ROOZEN, T.M., Irene ve Patrick De PELSMACKER. (2000). Polish and Belgian Consumers' Perception of Environmentally Friendly Behaviour. **Journal of Consumer Studies and Home Economics**. 24(1), 9-21.
- SÜMBÜLOĞLU, Kadir ve Vildan SÜMBÜLOĞLU. (2000). **Biyoistatistik**. Ankara: Hatiboğlu Yayınları.
- T.C. ANAYASASI. (1999). **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası**. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- T.Ç.S.V. (1982). **Çevre Sorunları El Kitabı**. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı. Ankara: Önder Matbaası.
- T.Ç.S.V. (1991). **Türkiye'nin Çevre Sorunları**. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ankara: Önder Matbaası.

- TEZEL ŞAHİN, Fatma. (1998). **Destekleyici Eğitim Programlarının 5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Babalar Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- THOGERSEN, John. (2000). Psychological Determinants of Paying Attention to Eco-Labels in Purchase Decisions: Model Development and Multinational Validation. **Journal of Consumer Policy**, 23, 285-313.
- TOKYÜREK, Şadan. (1997). **Eğitim Düzeyleri Farklı Kadınların Ailelerindeki Ev Yönetimi Biçiminin Saptanması, Verilen Ev Yönetimi Eğitiminin Değerlendirilmesi**. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- TOPBAŞ, M. Turgut, A. Reşat BROHİ ve M. Rüştü KARAMAN. (1998). **Çevre Kirliliği**. T.C. Çevre Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- TÜBİTAK ve T.T.G.V. (1999). **Bilim-Teknoloji-Sanayi Tartışmaları Platformu. Sanayi Sektörü Raporu**. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu-Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, Ankara.
- TÜKETİCİ REHBERİ. (1993). Türkler Çevre Konularına Çok Duyarlı Ama Katılımcı Değil. 6(71), 2.
- TÜRKYILMAZ, Bahar ve Aydın GÜNEY. Çevresel Gelişim Planlamalarında Çevre Koruma ve Halk Katılımının Etkileri. **Beşinci Bilimsel ve Teknik Çevre Kongresi** bildirileri içinde, (Adana, 1989), 1-11.
- ÜNDER, Hasan. (1991). **Çevre Merkezci Görüş ve Çevre Eğitimi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- ÜNLÜ, Halil. (1995). **Yerel Yönetim ve Çevre**. Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı Çevre Kitapları Serisi. İstanbul: Kent Basımevi.
- YILDIRIM, Soner. (1997). **İçinde Bulunduğumuz Çevre**. Ankara: Hava Basımevi ve Neşriyat Müdürlüğü.

- YILMAZ, Cengiz ve Tuncer ÖZDİL. (1999). Çevre Sorunları İçerisinde Katı Atıkların Ekonomik Önemi. **Çevre ve İnsan**. (43), 51-55.
- YÜCEİL, Kızıltan (1997). **Türkiye’de Katı Atık Yönetimi ve Geri Kazanım**. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

EKLER

- 1. İzin Belgesi**
- 2. Belmek Kurslarının Listesi**
- 3. Ön Test ve Son Test Olarak Kullanılan Görüşme Formu**
- 4. Evsel Katı Atıklar İle İlgili Bilgiler-El Kitabı**

**ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
EĞİTİM VE KÜLTÜR DAİRE BAŞKANLIĞI**

Sayı: 06.BBB.14/01 - 120

Konu: Anket

Tarih: 24.01/2001

**Sn. Aybala DEMİRCİ
G.Ü.Meslek Eğitim Fakültesi
Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Bölümü
Araştırma Görevlisi**

İLGİ: G.Ü. Meslek Eğitim Fakültesinin 05.01.2001 tarih ve 01-0045 sayılı yazısı.

Daire Başkanlığımıza bağlı Eğitim Merkezi Şube Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren BELMEK kurs yerlerinde yüksek lisans tezi çalışmanıza esas olmak üzere anket düzenlemeniz Başkanlık Makamının 18.01.2001 tarih ve 106-239 sayılı "OLUR"ları ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi rica ederim.

Ahmet Recep TEKCAN
Eğitim ve Kültür Daire Başkanı

ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
EL BECERİLERİ VE MESLEK EDİNDİRME KURSLARI (BELMEK)

1999-2000 ÖĞRETİM YILI KURS ADRESLERİ ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ SAYILARI
ALTINDAĞ BÖLGESİ

S.NO	KURS ADRESİ	ÖĞRETMEN SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI
1.	29 Ekim Kültür Merkezi Aliersoy Mah.65.Sk.NO:5 Cuma Pazarının Yanı	10	261
2.	Hüseyin Gazi Kültür Merkezi Beşikkaya Mah.Alibey Durağı 61.Sk.	14	376
3.	Pamuklar Camii Altı Baraj Mah. 1.Cad. NO:168 HASKÖY	4	115
4.	Hacılar Mah. 1.Cad.NO:73/A ÖNDER/ SİTELER	4	149
5.	Hüda Camii Yaptırma Yaşatma Derneği Battalgazi Mah. 36.Sk. NO:30	3	77
6.	Zübeyde Hanım Mah. Aslanbey Cad. Ağaçlar Sk. NO:37/13 İSKİTLER	3	90
	TOPLAM	37	1068

ÇANKAYA BÖLGESİ

S.NO	KURS ADRESİ	ÖĞRETMEN SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI
1.	Sağlık Sk.NO:40/A-B KIZILAY	4	191
2.	Sağlık Sk. NO:2/3 KIZILAY	4	191
3.	Miancık Sk. Anıl Apartmanı NO:2/A SEYRANBAĞLARI	2	82
4.	Şemsettin Günaltay Cad.Birlik Mah.Sadık Erişan Sk. 44.Sk. NO:4/1 KIRKKONAKLAR	3	70
5.	EGO Loj. 1.Cad. NO:7/22 ÇANKAYA/YILDIZ	5	152
6.	Paris Cad. Alidede Sk. Belediye Loj.NO:4 A:AYRANCI	3	108
7.	Tirebolu Sk. Hoşdere Mah. NO: 59 Y.AYRANCI	6	226
8.	Sokullu Fatih Camii Altı Harbiye Mah. Hanne Sk. NO:4 SOKULLU	4	84
9.	Cevizlidere Mah. 4.Cad. NO:75 BALGAT	2	58
10.	100.Yıl Camii Yanı BALGAT	4	109
11.	Emek 4.Cad. NO:140/1 EMEK (ASKİ Lojmanları)	2	106
12.	Emek 4.Cad. NO:140/2 EMEK (ASKİ Lojmanları)	2	107
13.	Emek 4.Cad. NO:138/15 EMEK (ASKİ Lojmanları)	4	213
14.	Uğur Mumcu Cad. Çayhane Sk. G.O.P. Mah. NO:29/2 ÇANKAYA	2	92
15.	Cemal Gürsel Cad. 124.Sk.NO:10/1-4 GÖLBAŞI	5	129
16.	Dikmen Cad. Yeşilvadi Sk. Palmiye Apartmanı NO:7/1 DİKMEN		
17.	Kuşkondu Sk. No:16 ÇANKAYA	10	200
	TOPLAM	64	2079

ETİMESGUT BÖLGESİ

S.NO	KURS ADRESİ	ÖĞRETMEN SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI
1.	Eryaman Toplu Konutları Söğüt Cad. Zabıta Karakolu Yanı	3	110
2.	Tüzün Sk. Uhut Apartmanı Dükkan Altı No:26/A/B ETİMESGUT	2	64
3.	Alsancak Mah. Alsancak Camii Yaptırma ve Yaşatma Derneği Yanı	1	33
4.	Süvari Mah. 50.Sk. NO:23/A ETİMESGUT	1	27
	TOPLAM	8	224

KEÇİÖREN BÖLGESİ

S.NO	KURS ADRESİ	ÖĞRETMEN SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI
1.	Kızılarpınar Cad. NO:2	7	210
2.	Çilek Sk.Demirkapı Durağı NO:31/B ŞENLİKKÖY	4	150
3.	İrfanbaştug Cad. Akşemseddin Camii Altı NO:86/1-2 KEÇİÖREN	7	200
4.	Basınevleri Mah. Sezgin Cad. NO:11 Gülhane Yaptırma ve Yaş.Der.	3	80
5.	Sanatoryum Cad. NO:175/B KEÇİÖREN	3	73
6.	Yayla Kent Sitesi A/ Blok NO:2/A-B ETLİK	3	90
7.	Yeni Etlik Cad. 163/A-B KEÇİÖREN	4	119
8.	A.Eğlence Mimarlar Sk. NO:10/B ETLİK	3	149
9.	Bursa Cad. Bağlarbaş ı Mah.NO:49/A Çamlıdere Apt.	2	35
10.	Bursa Cad. Huzur Apt. NO:46/12-A	1	35
11.	Ayvalı Mah. Mehtap Cad. NO:31/A-B	3	84
12.	Çamaltı Sk. NO:95/A-2-B KALABA	2	60
13.	Kuşcağız Mah. Kartaltepe Cad. NO:72/A	2	53
14.	Çaldıran Mah. Hacınineler Cami Yap.Yaş.Derneği Altı1.Sk. NO: 8	3	75
15.	Şenyuva Mah. 2.Cad. NO:2/A (Ferit Sayıcı Cami Altı) Sayıcı Yap.Yaş. Der.	2	45
16.	Sanatoryum Cad. Pınarbaşı Mah NO: 252/A. Ufuktepe	2	73
	TOPLAM	53	1513

MAMAK BÖLGESİ

S.NO	KURS ADRESİ	ÖĞRETMEN SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI
1.	5. Cad. Belediye Loj. NO:33/1-2 Tuzluçayır/MAMAK	3	71
2.	Şafaktepe Kültür Merkezi Şafaktepe Mah. Tıp Fakültesi Cad. Şehitlik Taksi Durağı Yanı	8	298
3.	Mutlu Kültür MerkeziMutlu Mah. Zabıta Bloklarının Yanı ODAKTUZLUÇAYIR	3	89
4.	Karanfil Sk. Mamak Son DurakKöprü Altı İmam Hatip Lisesi Karşısı	3	70
5.	Yeşilbayır Mah. 30.Sk. NO:3/A-B KAYAŞ	3	74
6.	Yeşilbayır Mah. İmamı Azam Cami Yap.Yaş.Der. Binası	6	119
7.	Fazilet Camii Altı Akdere Çeşme Durağı 50. Yıl Mah. NO:5	3	89
8.	Bedrettin Cömert Cad. Karakol Karşısı Hüseyin Gazi Merkez Cami . Der. Tepecik	3	78
9.	Yıldırım Cami Derneği Kıbrıs Köyü Mehmet Kuş Sk. nO: 12/A KIBRISKÖY	2	20
	TOPLAM	35	908

SİNCAN BÖLGESİ

S.NO	KURS ADRESİ	ÖĞRETMEN SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI
1.	Sincan İş Merkezi Vatan Cad. Belediye İş Merkezi Otobüs Durağı Yanı	28	680
2.	Ulubatlı Hasan Mah. Gülveren Sk. D/Blok NO:11/2	5	70
3.	Geçit Sk. NO:2/6 G.O.P.CAmii Yaptırma Yaşatma Demeği Yanı	4	80
4.	2.Cadde 1.Sokak NO: 25/A SARAYCIK	4	25
	TOPLAM	40	865

YENİMAHALLE BÖLGESİ

S.NO	KURS ADRESİ	ÖĞRETMEN SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI
1.	Demet 8.Sk. NO:2 DEMETEVLER	12	369
2.	Demet 38.Sk. NO:4 DEMETEVLER	15	298
3.	İlk Yerleşim Mah. 393.Sk. NO:27 BATIKENT	3	77
4.	İlk Yerleşim Mah. 402. Sk. NO:1 BATIKENT	3	77
5.	Yeni Dolunay Sitesi 12.Cad. F/Blok Altı Batısitesi BATIKENT	4	90
6.	Büyük Yapı Sitesi 5.Cad. 294.Sk. 3. Blok MESA	3	89
7.	Haskonut Sitesi İnönü Mah. 3.Cad. NO:18 BATIKENT	3	105
8.	Ankovanı 7 Sitesi Yönetim Binası Yanı 8.Blok Altı BATIKENT	3	22
9.	Şentepe Kaletepe Mah. Akgüvercin Sk. NO:41/B ŞENTEPE/BADEMLİ	4	80
10.	Şentepe Burç Mah. 310. Sk. NO:12/A-B ŞENTEPE/KARAKOL	3	63
11.	İvedik Cad. NO:293/H Aşağı Yahyalar	7	98
12.	Mahmut Macit İstanbul yolu Üzeri İstasyon Yanı		
	TOPLAM	54	1368

GENEL KURS TOPLAM : 68

ÖĞRETMEN GENEL TOPLAM : 295

ÖĞRENCİ GENEL TOPLAM : 8025

Ali AÇIKGÖZ
Halk Eğitim Şube Müdürü

EK-3. ÖN TEST VE SON TEST OLARAK KULLANILAN GÖRÜŞME FORMU

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EKONOMİSİ VE BESLENME
EĞİTİMİ A.B.D.**

Tarih

GÖRÜŞME FORMU

KADINLARIN EVSEL KATI ATIKLARLA İLGİLİ BİLGİ DÜZEYLERİ İLE UYGULAMALARININ SAPTANMASI VE BİR EĞİTİM MODELİNİN UYGULANMASI

Sayın Kursiyer,

Yapılan bu anketle evsel katı atık konusundaki bilgi düzeyleriniz ile uygulamalarınız ayrıca size verilecek olan eğitim konuları belirlenecektir. Bu eğitimle evsel katı atıklar ve toplanmaları hakkında bilgi sahibi olmanız sağlanacaktır. Bu ankete vereceğiniz doğru ve samimi cevaplar için teşekkür ederim. Bilgiler sadece araştırma için kullanılacak ve gizli kalacaktır.

Saygılarımla

Araş. Gör. Aybala DEMİRCİ
Yüksek Lisans Öğrencisi

I. KİŞİSEL VE AİLEYE YÖNELİK BİLGİLER

Adınız: Soyadınız:

1. Yaş Durumu

Yaş (Yıl)	Sizin	Eşinizin
1. 19 ve altı		
2. 20-24		
3. 25-29		
4. 30-34		
5. 35-39		
6. 40-44		
7. 45 ve üstü		

2. Eğitim durumunuz (En son bitirilen okul)

	Sizin	Eşinizin
1. Okur-yazar değil		
2. Okur-yazar		
3. İlkokul-ilköğretim		
4. Ortaokul		
5. Lise ve dengi okullar		

6. Üniversite/fakülte/yüksekokul		
7. Lisans üstü eğitim		

3. Para getiren bir işte çalışıyor musunuz?

	Siz	Eşiniz
1. Evet		
2. Hayır		
3. Bıraktım		
4. Emekli		
5. Diğer (lütfen belirtiniz)		

4. Çalışıyorsanız yaptığınız iş? (Lütfen belirtiniz) Sizin..... Eşinizin.....

	Sizin	Eşinizin
1. İlmî ve teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri... vb. çalışanlar		
2. Müteşebbisler, direktörler ve üst kademe yöneticileri		
3. İdari personel vb. çalışanlar		
4. Ticaret ve satış personeli		
5. Hizmet işlerinde çalışanlar		
6. Tarımcı, hayvancı, ormancı, balıkçı ve avcılar		
7. Tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananlar		

5. Kaç yıllık evlisiniz?

1. 1 yıldan daha az
2. 1-4 yıl
3. 5-9 yıl
4. 10-14 yıl
5. 15-19 yıl
6. 20 ve daha fazla yıl

6. Ailedeki (kendiniz dahil) kişi sayısı?

1. İki
2. Üç
3. Dört
4. Beş
5. Altı ve daha fazla kişi

7. Aile ile birlikte devamlı yaşayan kişiler?

1. Yok
2. Büyükanne-büyükbaba

3. Hala, teyze
 4. Amca, dayı
 5. Diğer (Lütfen belirtiniz).....
8. Eviniz var mı?
 1. Evet 2. Hayır
9. Oturduğunuz konutun mülkiyet durumu?
 1. Kendimizin, akrabamızın
 2. Kira
 3. Lojman
 4. Diğer (lütfen belirtiniz).....
10. Oturduğunuz konutun niteliği?
 1. Gecekondu
 2. Apartman dairesi
 3. Müstakil
 3.1. Tek katlı
 3.2. Dupleks, tripleks
 4. Diğer (Lütfen belirtiniz)
11. Sosyal güvenceniz var mı?
 1. Evet 2. Hayır
12. Varsa hangisi?
 1. SSK
 2. Bağ-kur
 3. Emekli sandığı
 4. Özel sigortalar
 5. Diğer (Lütfen belirtiniz).....
13. Evinizde aşağıdaki araçlardan hangisine sahip olduğunuzu sayısıyla belirtiniz?
	<u>1. Var</u>	<u>2. Yok</u>	<u>3. Sayısı</u>
1. Televizyon	☐	☐	☐
2. Radyo	☐	☐	☐
3. Araba (Ailenin)	☐	☐	☐
4. Video ...vb.	☐	☐	☐
5. Bilgisayar	☐	☐	☐
6. Cep telefonu	☐	☐	☐
7. Çöp öğütücüsü	☐	☐	☐

14. En çok izlediğiniz üç televizyon kanalının adını belirtiniz?

	1inci	2inci	3üncü
1. TRT			
2. ATV			
3. STAR			
4. SHOW			
5. KANAL D			
6. KANAL 7			
7. SAMANYOLU			
8. NTV			
9. KRAL			
10. Diğer (Lütfen belirtiniz)			

15. En sık izlediğiniz televizyon programlarının üçünün adını belirtiniz?

	1inci	2inci	3üncü
1. Haber programı			
2. Müzik-eğlence			
3. Belgesel			
4. Film			
5. Dizi film			
6. Diğer (Lütfen belirtiniz).....			

16. Çevre konusunda herhangi bir eğitim aldınız mı?

1. Evet 2. Hayır

17. Çevre konusunda eğitim aldıysanız nereden? (Lütfen belirtiniz)

18. Varsa üye olduğunuz dernekler (Lütfen belirtiniz)

II. EVSEL KATI ATIKLARLA İLGİLİ SORULAR

19. Evsel katı atıklar ayrı ayrı gruplandırılarak toplanmalı mıdır?

1. Evet 2. Hayır

(“Evet” cevabı verdiyseniz lütfen 20. ve 21. Soruları cevaplayınız)

20. Gruplandırma şekli nasıl olmalıdır? (Lütfen belirtiniz)

.....

.....

21. Gruplandırma yapmanın nedenini açıkla mısınız?

.....

.....

22. Aşağıdaki ürünlerden hangilerinin kullanılmaması (çevreye zararlı olduğu ve atık miktarını arttırdığı için) daha uygundur? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

1. Cam ambalajlı ürünler
2. Kullanılıp atılan piller
3. Plastik ambalajlı ürünler (temizlik madde kutuları, yoğurt, ... vb. kaplar)
4. Kağıt havlu, kağıt peçete
5. Bez torba, file ... vb.
6. Plastik ürünler (bardak, tabak, çatal ... vb.)
7. Bez havlu, peçete
8. Diğer (Lütfen belirtiniz)

23. Evsel katı atıklarınızı ayrı ayrı gruplandırarak toplar mısınız?

1. Evet
2. Hayır

("Evet" cevabı verdiyseniz lütfen 24.ve 25. soruları cevaplayınız).

24. Gruplandırma şekliniz nasıldır? (Lütfen belirtiniz)

.....

25. Gruplandırma yapmanızın nedenini açıkla mısınız?

.....

26. Siz aşağıdaki ürünlerden hangilerini çevreye zararlı olduğu ve atık miktarını arttırdığı için kullanmıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

1. Cam ambalajlı ürünler
2. Kullanılıp atılan piller
3. Plastik ambalajlı ürünler (temizlik madde kutuları, yoğurt ... vb. kaplar)
4. Kağıt, havlu, peçete
5. Bez torba, file ... vb.
6. Plastik ürünler (bardak, tabak, çatal, ... vb.)
7. Bez havlu, peçete
8. Diğer (Lütfen belirtiniz)

27. Sokağınızda kurumların koyduğu özel atık kumbaralar var mı?

1. Yok
2. Bizim sokakta var
3. Pek görmedim
4. Yakın bir sokakta var
5. Diğer (Lütfen belirtiniz)

28. Bu kumbaraları kullanıyor musunuz?

1. Evet
2. Hayır
3. Bazen

29. “Hayır” veya “Bazen” cevabı verdiyseniz nedenini açıkla mısınız?

.....

.....

30. Size yakın bir yerde özel atık kumbaralarının olmasını ister misiniz? (İsterseniz lütfen nedenini açıklayınız).

.....

.....

31. Evsel katı atık (çöp) nedir?

.....

32. Evsel katı atıklar (çöpler) nelerden oluşur? (Açıklayınız).

.....

33. Evsel katı atıklar (çöpler) nasıl toplanmalıdır? (Açıklayınız).

.....

34. Bir ürün alırken ambalaj malzemesinin hangi özelliğine dikkat edilmelidir? (Açıklayınız).

.....

.....

.....

35. Yandaki işaret neyi ifade eder? (Açıklayınız).

.....

.....

.....

36. Evsel katı atıkların tekrar değerlendirilmesinin sağladığı yararları açıklayınız?

.....

.....

.....

37. Piller kullanılıp bittikten sonra nasıl atılmalıdır? (Lütfen açıklayınız).

.....

.....

.....

38. Size göre evsel katı atıkları azaltmak için neler yapılmalıdır? (Açıklayınız).

.....

.....

.....

39. “Çevreye daha az veya hiç zarar vermeyen ayrıca geri dönüşüme uygun olan” ifadesi hangi kavramı açıklamaktadır? (Lütfen uygun seçeneğin yanına “x” işareti koyunuz)
1. “Kalite” kavramını
 2. “Çevre” kavramını
 3. “Atık” kavramını
 4. “Çevre dostu” kavramını
40. Depozitolu ürünlerin tercih edilmesinin yararı nedir? (Lütfen açıklayınız)
-
-
-
41. Alışverişlerde satın alınan ürünler neyin içinde **taşınmamalıdır**? (Lütfen uygun seçeneğin yanına “x” işareti koyunuz)
1. Kağıt torbalarla
 2. Plastik poşetle
 3. File ile
 4. Bez torba ile
 5. Diğer (lütfen belirtiniz).....
42. 41.soruya verdiğiniz cevabın nedenini açıklayınız?
-
-
-

43. Aşağıdaki ürünler kullanıldıktan sonra nasıl değerlendirilmelidir?

		DEĞERLENDİRME ŞEKLİ					
		Çöpe atılmalıdır (Değerlendirilmemelidir)	Biriktirip satılmalıdır	Kapıcı toplamak ve satılmalıdır	Evde tekrar kullanılmalıdır	Kurumların sokaklara koyduğu özel kumbaralara atılmalıdır	Diğer (lütfen belirtiniz)
CAM	Reçel, yoğurt, ... vb. kaplar						
	Şişeler						
	Kozmetik kutuları						
	Parfüm, deodorant kutuları						
	Ampüller						
	Diğer (Lütfen belirtiniz).....						
METAL	Konserve kutuları						
	Alüminyum sarıcı/folyolar						
	İçecek kutuları						
	Deodorant kutuları						
	Temizlik madde kutuları						
	Alüminyum folyo tabaklar						
	Boya kutuları						
	Diğer (Lütfen belirtiniz).....						
PLASTİK	Dondurma, yoğurt, ... vb. kapları						
	Şişeler						
	Plastik tabak, kaşık, çatal, bardak						
	Temizlik madde kutuları						
	Poşetler						
	Plastik sarıcılar, strech						
	Deodorant kutuları						
	Boya kutuları						
	Yiyecek ambalajları (ekmek, makarna, pirinç ... vb.)						
	Diğer (lütfen belirtiniz)...						
KAĞIT KARTON	Dergi, gazete ... vb.						
	Süt, meyve suyu ... vb. kutuları						
	Temizlik madde kutuları						
	Kağıt tabak, bardak						
	Yiyecek ambalajları						
	Peçete, havlu						
	Dosya kağıdı						
	Diğer (Lütfen belirtiniz)						

Adınız :

Soyadınız:

III. EVSEL KATI ATIKLARLA İLGİLİ UYGULAMALARA İLİŞKİN SORULAR

44. Sizin evsel katı atıklarınız (çöpleriniz) genellikle nelerden oluşur? (Açıklayınız)

.....
.....

45. Evsel katı atıklarınızı (çöplerinizi) nasıl topluyorsunuz? (Açıklayınız).

.....
.....
.....

46. Gıda maddelerinde hangi ambalaj malzemesini sağlıklı olduğu için tercih edersiniz? (Açıklayınız)

.....
.....
.....

47. Pillerinizi kullanıp bitirdikten sonra nasıl atıyorsunuz? (Lütfen açıklayınız)

.....
.....

48. Bir ürün satın alırken “çevre dostu” işareti olmasına dikkat eder misiniz?

1. Evet 2. Hayır 3. Bazen

49. Ambalaj diğerlerine göre pahalı da olsa “çevre dostu” olduğu için satın alırmısınız?

1. Evet 2. Hayır 3. Bazen

50. Bir ürün alırken ambalaj malzemesinin hangi özelliğine dikkat edersiniz? (Açıklayınız)

.....
.....
.....
.....

51. Evsel katı atıkları azaltmak için siz evde hangi faaliyetlerde bulunuyorsunuz? (Açıklayınız).

.....
.....

52. Genellikle depozitolu ürünleri tercih eder misiniz?

(Ör: süt, bira, kola ... vb.)

1. Evet 2. Hayır

53. “Evet” cevabı verdiyseniz nedenini açıkla mısınız?

.....
.....

54. Alışverişlerinizde satın aldığınız ürünleri neyin içinde taşırsınız?

1. Kağıt torba ile
2. File ile
3. Plastik poşet ile
4. Bez torba ile
5. Diğer (Lütfen belirtiniz)

55. 54.soruya verdiğiniz cevabın nedenini açıkla mısınız?

.....
.....

56. Aşağıdaki ürünleri kullandıktan sonra nasıl değerlendiriyorsunuz?

		DEĞERLENDİRME ŞEKLİ					
		Çöpe atıyorum (Değerlendirmiyorum)	Biriktirip satıyorum	Kapıcı topluyor ve satıyor	Evde tekrar kullanıyorum	Kurumların sokaklara koyduğu özel kumbaralara atıyorum	Diğer (lütfen belirtiniz)
CAM	Reçel, yoğurt, ... vb. kaplar						
	Şişeler						
	Kozmetik kutuları						
	Parfüm, deodorant kutuları						
	Ampüller						
	Diğer (Lütfen belirtiniz).....						
METAL	Konserve kutuları						
	Alüminyum sarıcı/folyolar						
	İçecek kutuları						
	Deodorant kutuları						
	Temizlik madde kutuları						
	Alüminyum folyo tabaklar						
	Boya kutuları						
	Diğer (Lütfen belirtiniz).....						
PLASTİK	Dondurma, yoğurt, ... vb. kapları						
	Şişeler						
	Plastik tabak, kaşık, çatal, bardak						
	Temizlik madde kutuları						
	Poşetler						
	Plastik sarıcılar, strech						
	Deodorant kutuları						
	Boya kutuları						
	Yiyecek ambalajları (ekmek, makarna, pirinç ... vb.)						
	Diğer (lütfen belirtiniz)...						
KAĞIT KARTON	Dergi, gazete ... vb.						
	Süt, meyve suyu ... vb. kutuları						
	Temizlik madde kutuları						
	Kağıt tabak, bardak						
	Yiyecek ambalajları						
	Peçete, havlu						
	Dosya kağıdı						
	Diğer (Lütfen belirtiniz).....						

**EK-4. EVSEL KATI ATIKLARLA
(ÇÖPLERLE)
İLGİLİ BİLGİLER**

- El Kitabı-

İÇİNDEKİLER

Konu	Sayfa No
1. Katı atık ve evsel katı atık tanımları	1
2. Evsel katı atıkların (çöplerin) bileşimi	1
3. Evsel katı atık (çöp) miktarı	1
4. Evsel katı atıkları (çöplerin) toplanması	2
5. Evsel katı atıklardan (çöplerden) kaynaklanan başlıca sorunlar.....	4
6. Evsel katı atıkları (çöpleri) azaltmanın yolları	5
7. Evsel katı atıkların (çöplerin) tekrar değerlendirilmesinin sağladığı faydalar	6
8. Geri dönüşüm kavramının tanımı ve şekli ile çevre dostu kavramının tanımı	6
9. Geri dönüşüme uğrayan atıkların kullanıldıkları yerler	7
10. Bilinçli alışverişte dikkat edilmesi gereken hususlar	8

KATI ATIK TANIMI

İnsanların sosyal ve ekonomik faaliyetleri sonucunda işe yaramaz hale gelen ve akıcı olabilecek kadar sıvı içermeyen her tür madde ve malzemeye “katı atık” (çöp) denir.

EVSEL KATI ATIK TANIMI

Evsel katı atık (çöp), günlük faaliyetler sonucunda ev ortamında ortaya çıkan ve atılan belli zamanlarda toplanması gereken her türlü atıktır.

EVSEL KATI ATIKLARIN (ÇÖPLERİN) BİLEŞİMİ

Geçmiş yıllarda evlerde ortaya çıkan katı atıklar (çöpler) daha çok yiyecek artıkları şeklindeyken son zamanlarda sanayi ve teknolojinin ilerlemesiyle birlikte yeni ambalaj malzemeleri geliştirildi. Dolayısıyla ambalajlı ürün oranı hızla artmış; çeşit çeşit, renk renk ambalajları olan pek çok ürün hayatımızın bir parçası haline gelmiştir.

Artık günümüzde hem evsel katı atıkların (çöplerin) bileşimi büyük ölçüde değişmiş hem de kişi başına günde üretilen evsel katı atık (çöp) miktarı artmıştır.

Evsel katı atık (çöp) içerisindeki başlıca bileşenler şunlardır:

1. Yiyecek atıkları ile

2. Kağıt

3. Cam

4. Plastik

5. Metal (teneke, alüminyum, ... vb.) gibi ambalaj malzemelerinin atıklarıdır.

EVSEL KATI ATIK (ÇÖP) MİKTARI

Atık (çöp) miktarını etkileyen bir çok faktör bulunmaktadır. Coğrafi bölgeler, mevsimler, alışkanlıklar, yaşam düzeyleri, kişilerin eğitim durumları, sosyo-

ekonomik düzeyleri, gelenek ve görenekler oluşan atık (çöp) miktarının değişimine neden olmaktadır.

Ülkemizde günlük olarak 55 bin ton atık (çöp) toplanmaktadır. Yapılan araştırmalar sonunda, Türkiye’de yaklaşık yıllık 15 milyon ton evsel katı atık (çöp) üretildiği sonucuna varılmıştır.

Ülkemizde oluşan katı atık (çöp) miktarları incelendiğinde;

- İlk sırada yiyecek atıkları (%20-23),
- İkinci sırada kağıt (%10-12) yer alırken,
- Bunları plastik (%2.3-3.5),
- Metal (%1.5-2.0) ve
- Cam (%1.5-2.0) izlemektedir.

EVSEL KATI ATIKLARIN (ÇÖPLERİN) TOPLANMASI

Evsel katı atıklar (çöpler) niteliklerine (cinslerine) göre ayrılarak poşetlerde toplanmalıdır.

Evsel katı atıklar (çöpler) önemli bir hammadde kaynağı olabilmektedir. Özellikle yeniden işlenerek kazanılabilecek artıklar büyük bir ekonomik değer oluşturabilir.

Evsel katı atıkların (çöplerin) geri kazanılmasında başlıca iki yöntem bulunmaktadır:

1. **Merkezi Ayırma Sistemi:** Atılan tüm çöpler aynı poşette toplanmakta ve tesislerde çeşitli metodlar uygulanarak geri kazanılmaktadır. Ancak bu tesislerin maliyetleri çok yüksektir ve geri kazanılan maddelerin kalitesi düşük olduğu için özellikle gelişmiş ülkelerde olduğu için özellikle gelişmiş ülkelerde atıklar evlerde ayrı ayrı toplanmaktadır.
2. **Kaynakta (Evlerde) Ayırma Sistemi:** Atıklar (çöpler) ; atıldıkları yerde, evlerde, ailelerin katılımı ile ayrı poşetlerde toplanarak geri kazanılır. Böylece, hem çevre kirliliği yaratan atıklar sağlıklı bir şekilde geri kazanılmakta hem de kaynaklar daha tasarruflu kullanılmaktadır.

Katı atıkların (çöplerin) ayrı ayrı toplanmasında ailelere ama özellikle biz kadınlara önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu nedenle evlerimizde özellikle kağıt, cam, plastik ve metal gibi atıkları ayrı ayrı; yiyecek atıklarını ayrı poşetlerde toplamalı ve tekrar kullanılabilmesini sağlamalıyız. Kurumların koyduğu özel atık kumbaralarını bu amaçla kullanmalı; eğer sokağımızda yoksa koyulmasını gerekli kurumlardan talep etmeliyiz.

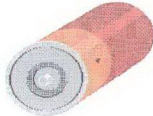
Evsel katı atıklarımızı (çöpleri) bilinçli toplamak, hem çevre kirliliğini azaltır hem de geri dönüşüm sağlayarak ekonomiye katkı sağlar.

Evlerimizde;

- Tüm kağıt ürünleri ayrı,
- Cam malzemeleri ayrı,
- Plastik malzemeleri ayrı,
- Metal ürünleri ayrı ayrı toplamalı, yiyecek atıkları ile bulaşmasını önlemeliyiz.

Yiyecek atıkları ile karıştırıldıklarında kıymetini ve kalitesini kaybeder ve geri kazanılamaz.

Piller normal bir atık (çöp) gibi değerlendirilmemeli ve ayrı toplanmalıdır. Çünkü pillerin çöpe atılması durumunda, meydana gelebilecek bir sıkışma, içlerindeki zehirli maddelerin zamanla ayrışmaları ve zamanla toprağa ya da suya oradan da insana geçmesi mümkündür. Bu zararlı maddeler de insan sağlığını olumsuz etkileyip hastalıklara neden olur. Piller mutlaka diğer atıklardan (çöplerden)

ayrı ağız sıkıca bağlanmış bir poşetle atılmalıdır. En uygunu belediyelerin pil gibi tehlikeli atıkları belli bir gün ayrıca toplatmasıdır.

EVSEL KATI ATIKLARDAN (ÇÖPLERDEN) KAYNAKLANAN BAŞLICA SORUNLAR

Günümüzde doğal kaynak hızla işlenerek insanlığın hizmetine sunulmakta ve işlemlerin sonucu oluşan toplum ve çevre sağlığını tehdit eden ve ülke ekonomisine her yıl milyarlarca maliyet getiren evsel katı atıklar (çöpler) çevre kirliliğine neden olmakta ve 21.yüzyılda dünyada en önemli sorunlardan biri olarak kabul edilmektedir.

Evsel katı atık (çöp) sorununun temelinde, her türlü maddenin savurgan bir şekilde tüketilmesi, tüketildikten sonra uygun şekilde toplanmaması ve tekrar geri kazanılamaması yatmaktadır.

Her geçen gün sınırlı olan doğal kaynaklar biraz daha azalırken çevre kirliliği gün geçtikçe artmaktadır.

Evsel katı atıklar (çöpler) da çeşitli şekillerde çevrenin kirlenmesine neden olurlar.

Evsel katı atıkların (çöplerin) neden olduğu çevre kirliliğini azaltmanın en etkili yolu, az atık (çöp) üretmek ve çevre ile dost ürünleri tercih etmektir.

Teknolojik ilerlemelerle birlikte plastik, alüminyum, ... vb. gibi fiziksel olarak tamamen yok edilmeleri imkansız olan maddelerin üretimi ve tüketimi önemli bir çevre kirliliği yaratmaktadır.

Örneğin; plastikler uzun süre yaklaşık 100-1000 yıl arasında doğada parçalanmadan kalmakta ayrıca plastikler, yakıldıklarında da hava kirliliğine neden olmaktadır. Bu nedenle çevre dostu olmayan bu maddenin kullanılması tercih edilmemelidir.

Bununla birlikte evsel katı atıkların (çöplerin) belirli teknolojik ve hijyenik şartlarda toplanmaması , toplum ve çevre sağlığı açısından çeşitli sorunların yanı sıra su, hava ve toprak kirliliği gibi sorunlara neden olmaktadır.

Uygun şekilde toplanmayan atıkların (çöplerin) rastgele dökülmesi halinde çeşitli sağlık problemleri ortaya çıkmaktadır. Katı atıklar (çöpler) yoluyla en az 20 tıp hastalığının taşınıp bulaştığı bilinmektedir.

EVSEL KATI ATIKLARI (ÇÖPLERİ) AZALTMANIN YOLLARI

Çevreyi korumanın ve temiz tutmanın en kısa yolu daha az atık (çöp) üretmektir. Bunun için;

- Mümkün olduğu kadar tekrar kullanım alışkanlığı edinerek evde boşalan şişe, kutu, kap ve ambalaj malzemelerinizi başka işlerde tekrar tekrar kullanınız

- Kağıt havlu, peçete yerine yıkanabilir bez havlu, peçete kullanınız.
- Kullanılıp atılan plastik ürünler (tabak, çatal, bardak, ... vb.) yerine cam veya porselen ürünleri kullanınız.

- Bir kere kullanıp atacağınız plastik poşetler yerine sürekli kullanabileceğiniz bez torba, sepet veya file kullanınız ve alışverişe giderken mutlaka kendi bez torba, sepet veya fileniz ile gidiniz .

- Plastik poşetlerin kullanımı kolay olduğu için ve alışveriş yapılan yerler ve poşetleri verdiği için çok fazla kullanılmamaktadır. Ancak plastikler hiçbir zaman tümüyle erimedikleri için çevreye çok zarar verir. Bu nedenle plastik poşet kullanmamalı, kullanıyorsanız birden fazla kez kullanınız (Ör: çöp poşeti olarak değerlendirebilirsiniz).

- Kullanılıp atılan piller yerine şarj edilebilen pilleri kullanınız.
- Pille çalışan saat, hesap makinesi, oyuncak gibi cihazlar yerine pilsiz veya güneş enerjisiyle çalışan ürünleri tercih ediniz.
- Kullanılmış eşya ve giysilerinizi ihtiyacı olan kişilere veriniz.
- Not almak için daha önceden kullanmış olduğunuz kağıtları kullanmaya çalışınız.
- Yiyecekleri saklarken plastik sarıcılara (strech) veya alüminyum folyolara sarmak yerine tekrar tekrar kullanılabilen kaplara koyunuz.
- Hazır yoğurt, konserve, komposto, turşu, ... vb. gibi hazır yiyecekleri satın almak yerine evinizde kendiniz yapınız.

Böylece hem aile bütçesine katkıda bulunmuş hem de atık (çöp) miktarını azaltmış olursunuz.

EVSEL KATI ATIKLARIN (ÇÖPLERİN) TEKRAR DEĞERLENDİRİLMESİNİN SAĞLADIĞI FAYDALAR

Ambalaj üretiminde kullanılan tüm malzemeler yeniden değerlendirilebilir nitelikte olup, ayrı ayrı toplandıklarında kağıt, plastik, cam ve metal gibi her türlü kullanılmış ambalaj malzemesi geri dönüştürülerek yeniden kullanılabilir.

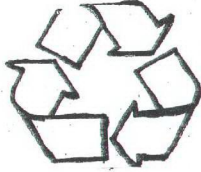
Evlerimizde geri kazanılabilecek ambalaj malzemelerinin başında;

- Kağıt
- Cam
- Plastik
- Metal (alüminyum, teneke, ... vb.) gelmektedir.

GERİ DÖNÜŞÜM KAVRAMININ TANIMI

Katı atık (çöp) içindeki kağıt, karton, cam, plastik, metal gibi malzemelerin fiziksel, kimyasal ve biyolojik işlem ve süreçlerden geçirilerek ikincil ürün ve hammadde elde edilmesi yani yeniden değerlendirilmesidir.

GERİ DÖNÜŞÜM İŞARETİ

ÇEVRE DOSTU KAVRAMININ TANIMI

Çevreye daha az veya hiç zarar vermeyen ayrıca geri dönüşüme uygun olan malzemelere denir.

GERİ DÖNÜŞÜME UĞRAYAN ATIKLARIN KULLANILDIKLARI YERLER

Geri Dönüşüm Maddeleri ve Sonradan Kullanım Biçimleri

Geri Dönüşüm Maddeleri	Kullanım Biçimleri
1. CAM	Sonsuz defa geri dönüştürülebilir. Öğütülerek toz haline getirilen cam kırıkları yeniden eritilmek suretiyle cam malzeme üretiminde kullanılır. Pencere camı, araba camı, cam şişe, ... vb. gibi.
2. METAL	Alüminyum ve tenekeden imal edilen meşrubat ve konserve kutusu ile yeniden metal ürünler üretilir.
3. KAĞIT/KARTON	Gazete, ambalaj kağıt ve kartonları geri dönüştürülerek ikinci kalite kağıt ve ambalaj malzemesi üretilir.
4. PLASTİKLER	Plastik poşet, boru, genel amaçlı plastik eşya ve malzemeler (kova, leğen, saksı, panjur, ... vb. gibi), otomobil parçaları, şişe, su geçirmez plastik eşya ve malzemeler, inşaat malzemeleri, sentetik fiberden yapılma tekstil ürünleri, iplik, halı dokuması, tel örgü, marley, oyuncak, büro malzemeleri üretilir.

BİLİNÇLİ ALIŞVERİŞTE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Çevreyi düşünerek yapılan alışveriş, çevreyi korumada ilk adım olduğu gibi satın alınan ürünlerin ev içinde bilinçli bir şekilde kullanımı da önemlidir.

Bu nedenle;

- Çevreye zarar vermeyen, çevre dostu ürünleri tercih ederek özellikle plastik

ve metal ürünleri satın almamaya çalışınız. Bunların yerine kağıt/karton ve cam olanları satın alınız.

- Geri dönüşümü olan, yeniden kullanılabilen ürünleri satın alınız.
- Pil ile çalışan ürünler yerine pilsiz veya güneş enerjisiyle çalışanları tercih ediniz veya kullanılıp atılan piller yerine şarj edilebilen pilleri satın alınız.
- Ambalajı en az olan ürünleri satın almaya dikkat ediniz.
- Kullanılıp atılan plastik ve kağıt ürünler (çatal, kaşık, tabak, bardak, ... vb.) yerine cam veya porselen olanları satın alınız.
- Toptan alışveriş yapmaya çalışınız.

- Plastik ambalajlı şişelerdeki sıvı deterjanlar yerine karton kutulardaki toz deterjanları satın alınız.
- Satın almadan önce gerçekten ihtiyacınız olup olmadığını düşününüz.
- Alışveriş yaparken ürünün fiyatı kadar sağlamlığını ve kolay tamir edilebilirliğini gözönünde bulundurunuz.
- Konsantre ürünleri veya “eko-paket” olarak tanımlanan, yeniden kullanılabilir ambalajlı olan ürünleri tercih ediniz.

- Plastik sarıcılarla paketlenmiş meyve ve sebzeleri satın almayınız, bu paketler bir kez kullanılıp atılır ve geri dönüştürülemezler.
 - Depozitolu ürünleri tercih ediniz böylece atık miktarı azalır, enerji tasarrufu sağlanır ve doğal kaynak korunmuş olur. Ayrıca aile bütçesine katkı sağlar.
 - Çevre dostu olarak bilinen deterjanları satın alıp, gereğinden fazla kullanmayınız.
 - Ozon tabakasına zarar veren sprey ve aerosol boyaları satın almaktan kaçınınız.
-

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EV YÖNETİMİ EĞİTİMİ
AİLE EKONOMİSİ VE BESLENME EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**KADINLARIN EVSEL KATI ATIKLAR İLE İLGİLİ BİLGİ
DÜZEYLERİ İLE UYGULAMALARININ SAPTANMASI VE
BİR EĞİTİM MODELİNİN UYGULANMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Aybala DEMİRCİ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Suna BAYKAN

ANKARA-2001

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**